

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Εφαρμοσμένη Οικονομική στη Διοίκηση Επιχειρήσεων και
Δημοσίων Οργανισμών

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Ο e-ΕΦΚΑ: ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

Φοιτήτρια: Έλλη Χ. Γιάννη

Επιβλέπων: Επίκουρος Καθηγητής Βασίλειος Τζέμος

Βόλος, 2023

Υπεύθυνη δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στη διπλωματική εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στην Εφαρμοσμένη Οικονομική του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Βόλος, Μάιος 2023

Η δηλούσα

Έλλη Γιάννη

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κλείνοντας αυτόν τον κύκλο σπουδών του μεταπτυχιακού προγράμματος θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλλαν στην επιτυχή ολοκλήρωση της παρούσας μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας.

Θα ήθελα να εκφράσω τις ιδιαίτερες ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής εργασίας κ. Τζέμο Βασίλειο, Επίκουρο Καθηγητή Δημοσίου Δικαίου και Οικονομικών Θεσμών στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για την ουσιαστική καθοδήγηση του και τις πολύτιμες συμβουλές του προκειμένου να καταστεί η παρούσα εργασία όσο το δυνατόν πιο άρτια.

Ευχαριστώ επίσης θερμά την κ. Μαργαρίτη Βίκυ, Προϊσταμένη του Τμήματος Συντάξεων της Τοπικής Διεύθυνσης του e-ΕΦΚΑ Τρικάλων για τον πολύτιμο χρόνο που αφιέρωσε και συνέβαλλε στην συγγραφή ενός σημαντικού κεφαλαίου της εργασίας καθώς και το Τμήμα Διοικητικής Μέριμνας της Γενικής Διεύθυνσης Διοικητικής Υποστήριξης, Τεχνικών Υπηρεσιών και Στέγασης του e-ΕΦΚΑ για την παροχή στατιστικών στοιχείων.

Τέλος οφείλω να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την αμέριστη συμπαράσταση και την ηθική τους υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	3
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ/ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	6
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ.....	7
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	11
ABSTRACT.....	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ e-ΕΦΚΑ	
1.1 Εισαγωγή-Ορισμός κοινωνικής ασφάλισης.....	17
1.2 Ιστορική αναδρομή στο θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης.....	18
1.3 Η εξέλιξη της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα.....	24
1.4 Η Συνταγματική κατοχύρωση του θεσμού.....	26
1.5 Συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.....	28
1.6 Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα.....	29
1.7 Η σύσταση του e-ΕΦΚΑ.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Ο ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ(e-ΕΦΚΑ)	
2.1 Αποστολή.....	35
2.2 Οργάνωση και λειτουργία.....	36
2.2.1 Δημόσια Διοίκηση.....	36
2.2.2 Οργανωτική δομή και διοίκηση.....	38
2.2.3 Θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας.....	41
2.2.4 Οι αποφάσεις.....	43
2.2.5 Γενικές αρχές δικαίου κοινωνικής ασφάλισης.....	45
2.2.6 Η αποτελεσματική δημόσια διοίκηση.....	53
2.3 Πόροι.....	55
2.4 Ηλεκτρονική διακυβέρνηση.....	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΚΥΡΙΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ	
3.1 Εισαγωγή.....	58
3.2 Υπαγωγή στην ασφάλιση.....	59
3.2.1 Άμεσα και έμμεσα ασφαλισμένοι.....	60
3.2.2 Κατηγορίες ασφαλισμένων.....	60

3.2.3 Λοιπά είδη ασφάλισης.....	63
3.3 Εισφορές.....	64
3.4 Ασφαλιστικές παροχές.....	66
3.4.1 Σύνταξη γήρατος.....	67
3.4.2 Σύνταξη αναπηρίας.....	69
3.4.3 Σύνταξη θανάτου.....	71
3.4.4 Εργατικό ατύχημα και επαγγελματική ασθένεια.....	72
3.4.5 Παροχές ασθενείας σε χρήμα(επίδομα μητρότητας, επίδομα ασθενείας, έξοδα κηδείας, εξωδρυματικό επίδομα, επίδομα απόλυτης αναπηρίας).....	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΣΩ CASE STUDIES

4.1 Υπαγωγή στην ασφάλιση.....	77
4.1.1 Έκδοση προσυνταξιοδοτικής βεβαίωσης για ασφαλισμένους στο τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.....	77
4.1.1.1 Θεσμικό πλαίσιο-Διοικητική Διαδικασία.....	77
4.1.1.2 Υπόθεση 322/2019 Διοικητικό Πρωτοδικείο Ρόδου.....	79
4.1.1.3 Συμπέρασμα.....	80
4.1.2 Αναγνώριση χρόνου ασφάλισης στον Κλάδο Βαρέων και Ανθυγιεινών με εξαγορά ενσήμων.....	82
4.1.2.1 Θεσμικό πλαίσιο-Διοικητική Διαδικασία.....	82
4.1.2.2 Υπόθεση 8502/2020 Πρωτοδικείο Αθηνών.....	83
4.1.2.3 Συμπέρασμα.....	85
4.2 Ασφαλιστικές παροχές.....	85
4.2.1 Σύνταξη λόγω θανάτου αλλοδαπού ασφαλισμένου στο τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ως συνέπεια εργατικού ατυχήματος.....	85
4.2.1.1 Θεσμικό πλαίσιο-Διοικητική Διαδικασία.....	85
4.2.1.2 Υπόθεση 21/2013 Συμβούλιο της Επικρατείας.....	87
4.2.1.3 Συμπέρασμα.....	88
4.2.2 Θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος για λήψη μειωμένης σύνταξης	

ασφαλισμένου στο τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.....	88
4.2.2.1 Θεσμικό πλαίσιο-Διοικητική Διαδικασία.....	88
4.2.2.2 Υπόθεση 76/2018 Διοικητικό Εφετείο Ιωαννίνων.....	89
4.2.2.3 Συμπέρασμα.....	91
4.3 Προστασία ασφαλιστικού κεφαλαίου.....	92
4.3.1 Αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών από συντάξεις.....	92
4.3.1.1 Θεσμικό πλαίσιο-Διοικητική Διαδικασία.....	92
4.3.1.2 Υπόθεση ΑΠ 275563/23038/2020 Συνήγορος του Πολίτη.....	93
4.3.1.3 Συμπέρασμα.....	95
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	96
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ.....	102
Ξενόγλωσση.....	102
Ελληνική.....	103
Νομολογία.....	109
Νομοθεσία.....	112
Εγκύκλιοι e-ΕΦΚΑ.....	114
Διαδίκτυο.....	114
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄.....	115

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ/ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Πίνακας 1.1: Ταμεία που εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α μετά την ενοποίηση.....	32
Διάγραμμα 1.1: Εξέλιξη ασφαλιστικής δαπάνης 2015-2021.....	115
Διάγραμμα 2.1: Οργανόγραμμα του e-ΕΦΚΑ.....	40

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

e-ΕΦΚΑ: Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης

PAYG-DB: Pay-As-You-Go-Defined Benefit

α.ν. : Αναγκαστικός Νόμος

ΑΑΛΑ: Αποσπάσματα Ατομικού Λογαριασμού Ασφάλισης

ΑΒΝΤ: Ασφαλιστικό Βιβλιάριο Νέου Τύπου

ΑΔΑ: Ατομικό Δελτίο Ασφάλισης

ΑΔΕ: Ατομικό Δελτίο Εισφορών

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΜ: Αριθμός Μητρώου

ΑμεΑ: Άτομα με Αναπηρία

ΑΝ: Αναγκαστικός Νόμος

ΑΠ: Άρειος Πάγος

ΑΠΔ: Αναλυτική Περιοδική Δήλωση

ΑΡΜ: Αρμενόπουλος

ΑΡΧΝ: Αρχείο Νομολογίας

ΑΣΕΠ: Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού

ΑΥΕ: Πρωτοβάθμια Υγειονομική Επιτροπή

ΒΑΕ: Βιβλιάριο Αγοράς Ενσήμων

ΒΕΕ: Βιβλίο Ελέγχου Εργοδότη

ΓΣΕΕ: Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος

ΔΑΤΕ: Δελτίο Ασφαλιστικής Ταυτότητας και Εισφορών

ΔΔΙΚΗ: Διοικητική Δίκη

ΔΕ: Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

ΔΕΝ: Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας

ΔεφΛαρ: Διοικητικό Εφετείο Λάρισας

ΔεφΑθ: Διοικητικό Εφετείο Αθηνών
ΔεφΘεσ: Διοικητικό Εφετείο Θεσσαλονίκης
ΔεφΠατρ: Διοικητικό Εφετείο Πατρών
ΔιΔικ: Διοικητική Δίκη
ΔιοικΕφΑθ: Διοικητικό Εφετείο Αθηνών
ΔιοικΠρΑθ: Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών
ΔιοικΠρωτΒόλου: Διοικητικό Πρωτοδικείο Βόλου
ΔιοικΠρωτΘεσ: Διοικητικό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
ΔΣΕΝ: Δημόσια Σχολή Εμπορικού Ναυτικού
ΔΥΠΙΑ: Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης
ΕΦΚΑ: Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
ΕΑΠ: Ενιαία Αρχή Πληρωμών
Εγκ. : Εγκύκλιος
ΕΔΑΑ: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕΔΔΔΔ: Επιθεώρησης Δημοσίου Δικαίου και Διοικητικού Δικαίου
ΕΔΚΑ: Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως
ΕισΝΑΚ: Εισαγωγικός Νόμος του Αστικού Κώδικα
ΕΚΑΣ: Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων
ΕΟΠΠΥ: Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας
ΕΤΑΑ: Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολουμένων
ΕΤΑΠ – ΜΜΕ: Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης
ΕΤΑΤ: Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων
ΕΤΕΑ: Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης
ΕΤΕΑΕΠ: Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών
ΗΔΙΚΑ: Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης
ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΘΠΔΔ: Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου
ΙΔΑΧ: Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου
ΙΔΟΧ: Ιδιωτικού Δικαίου Ορισμένου Χρόνου
ΙΚΑ-ΕΤΑΜ: Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων-Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
ΚΑΑΝ: Κεφάλαιο Ανεργίας- Ασθενείας Ναυτικών
ΚΒΑΕ: Κώδικας Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελματιών
ΚΕΑΟ: Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Εισφορών
ΚΕΔΕ: Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων
ΚΕΠΑ: Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας
ΚΥΑ: Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜονΔιοικΕφΑθ: Μονομελές Διοικητικό Εφετείο Αθηνών
ΜονΔιοικΠρΑθ: Μονομελές Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών
ν.π.δ.δ.: νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου
Ν.Σ.Κ.: Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΝΑΤ: Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο
ΝΔ: Νομοθετικό Διάταγμα
Ο.Ε.Κ.Ι.Δ.Ε: Ομοσπονδία Εργατοϋπαλλήλων Κλωστοϋφαντουργίας Ιματισμού Δέρματος Ελλάδος
ΟΑΑΑ: Οργανισμός Απασχολήσεως και Ασφαλίσεων Ανεργίας
ΟΑΕΔ: Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΑΕΕ: Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών
ΟΓΑ: Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
Ολομ.Ελ.Συν.: Ολομέλεια Ελεγκτικού Συνεδρίου
ΟΠΣ: Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα
ΟΤΑ: Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΔ: Προεδρικό Διάταγμα

ΠΕ: Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση
ΠΕΕ: Πράξη Επιβολής Εισφορών
ΠΕΚΑ: Περιφερειακά Ελεγκτικά Κέντρα Ασφάλισης
ΠΕΠΑΕ: Πράξη Επιβολής Προστίμου Ακαταχώριστων Εργαζομένων
ΠΥΣΥ: Περιφερειακές Υπηρεσίες Συντονισμού και Υποστήριξης
ΣτΕ Ολομ.: Ολομέλεια Συμβουλίου της Επικρατείας
ΣτΕ: Συμβούλιο της Επικρατείας
Τ.Α.Π.-Ο.Τ.Ε.: Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
ΤΑΞΥ: Ταμείο Ξενοδοχοϋπαλλήλων
ΤΑΥΤΕΚΩ: Ταμείο Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας
ΤΔΕ: Τοπική Διοικητική Επιτροπή
ΤΕ: Τεχνολογική Εκπαίδευση
ΤΕΑ: Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης
ΤΕΑΜ: Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών
ΤΕΒΕ: Ταμείο Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδος
ΤΕΚΑ: Ταμείο Επικουρικής Κεφαλαιοποιητικής Ασφάλισης
ΤΠΕ: Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
ΤριμΔιοικΠρωτΑθ: Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών
ΥΑ: Υπουργική Απόφαση
ΥΕ: Υποχρεωτική Εκπαίδευση
ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.: Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο e-ΕΦΚΑ υλοποιεί το σκοπό του κράτους και τις επιταγές του Συντάγματος όσον αφορά την παροχή κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων αλλά και των μελών της οικογένειας τους προκειμένου να τους εξασφαλίσει ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης όταν θα βρεθούν αντιμέτωποι με έναν ασφαλιστικό κίνδυνο όπως το γήρας, η μητρότητα, η αναπηρία, το εργατικό ατύχημα, η ασθένεια, ο θάνατος του προστάτη της οικογένειας κλπ.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση της φυσιογνωμίας του e-ΕΦΚΑ ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου αλλά και των αρμοδιοτήτων του σε θεωρητικό αλλά και πρακτικό επίπεδο διαμέσου της εφαρμογής του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης. Ειδικότερα διερευνήθηκαν οι αρμοδιότητες του φορέα όπως η υπαγωγή στην ασφάλιση, οι εισφορές και οι ασφαλιστικές παροχές σε συνδυασμό με τις αρχές του δικαίου που διέπουν την λειτουργία της δημόσιας διοίκησης όπως η αρχή της νομιμότητας και η αρχή της χρηστής διοίκησης.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε είναι η βιβλιογραφική ανασκόπηση. Η έρευνα τεκμηριώθηκε με ελληνική και ξενόγλωσση αρθρογραφία και βιβλιογραφία. Ιδιαίτερη έμφαση επίσης δόθηκε στην νομολογία και σε νομικά περιοδικά προκειμένου να αποτυπωθεί η νομική αξία των αρμοδιοτήτων του φορέα. Τέλος η χρήση των εγκυκλίων του e-ΕΦΚΑ και η προσωπική συνέντευξη σε διοικητικό όργανο του φορέα συνέβαλλαν κυρίως στην χαρτογράφηση του τρόπου λειτουργίας και διεκπεραίωσης των διοικητικών διαδικασιών.

Η διερεύνηση του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης όπως διαμορφώνεται από τις διοικητικές πρακτικές κρίνεται επιτακτική δεδομένων των δυσμενών οικονομικών συγκυριών. Τα λάθη και η παραλείψεις που συντελούνται κατά την άσκηση διοικητικής δράσης από τα όργανα του φορέα, η παρανομία, η κακοδιοίκηση η παραβίαση των αρχών του δικαίου και γενικότερα η μη ορθή εφαρμογή του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης απομακρύνουν τον φορέα από την αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων του και τους ασφαλισμένους από την πραγματική απόλαυση του δικαιώματος τους στην κοινωνική ασφάλιση.

Προστιθέμενη αξία της παρούσας διπλωματικής είναι ο συνδυασμός της θεωρητικής και της πρακτικής εφαρμογής του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης μέσω case studies προκειμένου να αναδειχθούν οι κύριες νομικές υποχρεώσεις (αρμοδιότητες) του φορέα καθώς και τον γενικών αρχών του δικαίου που διέπουν την λειτουργία του e-ΕΦΚΑ και ιδιαίτερα της αρχής της νομιμότητας και της αρχής της χρηστής διοίκησης.

Λέξεις κλειδιά: e-ΕΦΚΑ, Αρμοδιότητες, Ασφαλιστικές παροχές, Αποτελεσματική Δημόσια Διοίκηση, Αρχές δικαίου κοινωνικής ασφάλισης

ABSTRACT

e-EFKA implements the purpose of the State and the requirements of the Constitution regarding the provision of social security for workers and their family members in order to ensure them a sufficient standard of living when they will face an insurance risk such as old age, maternity, disability, accident at work, illness, death of the family breadwinner etc.

The purpose of the thesis is to present the profile of e-EFKA as a legal entity governed by public law as well as its legal duties through theoretical and practical approach of applied social security law. More specifically the legal duties that were examined were the admission to insurance, social security contributions and insurance benefits in relation to the general principles of Social Security Law that the public administration should apply upon its operation such as the legality principle and the principle of good administration.

The research methodology that was followed was the literature review. The research was documented by greek and foreign journals and bibliography. Great emphasis was placed also in case-law and legal journals in order to outline the legal value of the duties of e-EFKA. The use of circulars and the personal interview with an administrative body of the organization contributed in mapping the inner workings of e-EFKA and the handling of administrative proceedings.

The study of the institution of social security as it is elaborated by administrative practices seems indispensable due to the granted unfavorable economic circumstances. Errors and omissions that are made upon administrative action by the organization's bodies, illegality, maladministration, violation of the principles of the law and generally the improper application of social security law alienates the organization from an effective implementation of its powers and the insured from the actual enjoyment of their right to social security.

The added value of the thesis is the combination of theoretical and practical application of social security law through case studies in order to highlight the main legal obligations(responsibilities) of the organization as well as the general principles of law that apply upon the operation of e-EFKA and especially the principle of legality and the principle of good administration.

Key words: e-EFKA, Legal duties, Insurance benefits, Effective Public Administration, General principles of Social Security Law

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο e-ΕΦΚΑ ως φορέας κοινωνικής ασφάλισης ορίζεται ως υπόχρεος από την νομοθεσία απόδοσης των παροχών κοινωνικής ασφάλισης προς τους ασφαλισμένους. Κύρια πηγή χρηματοδότησης είναι οι εισφορές που αποδίδονται από τους εργαζόμενους αλλά και από τους εργοδότες και απώτερος στόχος είναι η αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών. Ανάμεσα στον φορέα και στους ασφαλισμένους κατ' επέκταση και στους εργοδότες δημιουργείται μία ασφαλιστική σχέση η οποία προσδιορίζεται από κανόνες που ρυθμίζονται από το δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση της φυσιογνωμίας του φορέα ως νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου το οποίο εντάσσεται στην εκτελεστική εξουσία αλλά και των κύριων αρμοδιοτήτων του όπως η υπαγωγή στην ασφάλιση, οι εισφορές και οι ασφαλιστικές παροχές όπως ορίζονται από το δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης. Επιμέρους στόχος της εργασίας είναι η ανάδειξη της σημαντικότητας της πρακτικής εφαρμογής των αρχών του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης όπως η αρχή της χρηστής διοίκησης, η αρχή της νομιμότητας και η αρχή της τυπικής ασφάλισης διαμέσου της ανάλυσης case studies προκειμένου να διαπιστωθεί αν ο φορέας εκπληρώνει τον θεσμικό σκοπό της κοινωνικής ασφάλισης. Το ερώτημα που τίθεται είναι πως ο φορέας είναι δυνατόν να ασκήσει αποτελεσματικά τις αρμοδιότητες του με την πρακτική εφαρμογή του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης και ιδιαίτερα της αρχής της νομιμότητας και της αρχής της χρηστής διοίκησης.

Στο πρώτο κεφάλαιο προσδιορίζεται η έννοια της κοινωνικής ασφάλισης. Ειδικότερα διαχωρίζονται οι έννοιες της κοινωνικής ασφάλισης από την κοινωνική ασφάλεια και από την κοινωνική πρόνοια. Κατόπιν επιχειρείται ιστορική αναδρομή στον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης η οποία διαχωρίζεται σε τρεις περιόδους. Η πρώτη περίοδος είναι από την προχριστιανική εποχή έως τον 19^ο αιώνα. Η δεύτερη περίοδος αφορά την εμφάνιση των μοντέλων Bismarck και Beveridge κατά τον 19^ο αιώνα και η τρίτη περίοδος αφορά την κοινωνική ασφάλιση όπως διαμορφώθηκε από τον 20^ο αιώνα και έπειτα.

Επίσης επιχειρείται ιστορική αναδρομή στην κοινωνική ασφάλιση της Ελλάδας και ειδικότερα στην ίδρυση των πρώτων ταμείων κοινωνικής ασφάλισης καθώς και οι ενοποιήσεις των ταμείων που ακολούθησαν έως το 2010 εν μέσω μνημονιακών μεταρρυθμίσεων. Αναφέρεται επίσης η Συνταγματική κατοχύρωση του θεσμού με το άρθρο 22 παρ.5 του Συντάγματος και τις υποχρεώσεις του κράτους που απορρέουν από αυτήν. Ακολουθεί διάκριση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης που επικρατούν ,τονίζονται τα χαρακτηριστικά του

ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και προσδιορίζεται που τοποθετείται ο e-ΕΦΚΑ σε αυτό. Τέλος αναφέρεται στο πρώτο κεφάλαιο σε ξεχωριστή ενότητα η ενοποίηση των ταμείων με την οποία δημιουργήθηκε ο ΕΦΚΑ το 2017 και ακολούθησε το 2020 η μετεξέλιξη του σε e-ΕΦΚΑ.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η φυσιογνωμία του φορέα ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Αρχικά περιγράφεται η αποστολή του φορέα και στη συνέχεια προσδιορίζεται ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας. Ειδικότερα αναλύεται η οργανωτική δομή και η διοίκηση του φορέα καθώς και το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Σε ξεχωριστή ενότητα αναφέρονται οι αποφάσεις του φορέα για ασφαλιστικά ζητήματα καθώς και ο ρόλος των Διοικητικών Επιτροπών. Αναφέρονται επίσης οι γενικές αρχές του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης και πως κρίνεται αποτελεσματική η δημόσια διοίκηση. Τέλος προσδιορίζεται από που προέρχονται οι πόροι του φορέα καθώς και τα οφέλη της εισαγωγής της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται οι κύριες αρμοδιότητες του φορέα όπως προκύπτουν από το δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης. Ειδικότερα προσδιορίζεται ποιες είναι οι υποχρεώσεις του φορέα απέναντι στους ασφαλισμένους λόγω της ασφαλιστικής σχέσης που δημιουργείται. Εξετάζεται η υπαγωγή στην κύρια ασφάλιση και οι κατηγορίες των εργαζομένων που εμπίπτουν σε αυτήν καθώς και τα υπόλοιπα είδη ασφάλισης όπως η επικουρική, η διαδοχική ασφάλιση, η προαιρετική και η απασχόληση των συνταξιούχων. Σε ξεχωριστές ενότητες αναλύονται με έμφαση στη νομική τους αξία οι εισφορές, οι ασφαλιστικές παροχές όπως η σύνταξη λόγω γήρατος, θανάτου, αναπηρίας, το εργατικό ατύχημα και η επαγγελματική ασθένεια καθώς και οι υπόλοιπες παροχές σε χρήμα που αποδίδονται από τον φορέα όπως το επίδομα μητρότητας, το επίδομα ασθενείας, το εξωϊδρυματικό επίδομα, το επίδομα απόλυτης αναπηρίας και τα έξοδα κηδείας.

Τέλος στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται πέντε case studies και τονίζονται κάποιες από τις αρμοδιότητες του φορέα που ασκούνται μέσω της διοικητικής διαδικασίας αλλά και ορισμένες περιπτώσεις κακοδιοίκησης, παρανομίας και συνολικότερα μη εφαρμογής του ισχύοντος δικαίου όπως προκύπτει από τις δικαστικές αποφάσεις. Οι περιπτώσεις που εξετάστηκαν αναλυτικά είναι η έκδοση προσυνταξιοδοτικής βεβαίωσης για ασφαλισμένους στο τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, η αναγνώριση υπαγωγής στον Κλάδο Βαρέων και Ανθυγιεινών με εξαγορά χρόνου ασφάλισης, η θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος για λήψη μειωμένης σύνταξης λόγω γήρατος, η απονομή σύνταξης λόγω θανάτου αλλοδαπού ασφαλισμένου στο τ. ΙΚΑ-

ΕΤΑΜ ως συνέπεια εργατικού ατυχήματος και τέλος η αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων παροχών από συντάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ e-ΕΦΚΑ

1.1 Εισαγωγή-Ορισμός κοινωνικής ασφάλισης

Η *κοινωνική ασφάλεια* είναι μία οργάνωση η οποία επιτυγχάνεται με μέσα που ορίζονται ως αυτόνομα αλλά κατά την εφαρμογή τους συνδέονται στενά το ένα με το άλλο. Τα *τρία μέσα* τα οποία χρησιμοποιούνται για να επιτευχθεί η κοινωνική ασφάλεια είναι η κοινωνική πρόνοια, η κοινωνική ασφάλιση και η διασφάλιση της υγείας (Κουμαριανός, 2021).

Ως *κοινωνική ασφάλιση* νοείται η οργάνωση ενός κράτους μέσω κανονισμών, διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού και περιουσιακών στοιχείων ώστε να ενισχυθεί η απόδοση της *κοινωνικής ασφάλειας* προς τους πολίτες του (Μορφακίδης, 2019).

Ο όρος της κοινωνικής ασφάλισης (social insurance) διεθνώς συνήθως αναφέρεται ως η κρατική κάλυψη των εργαζομένων ή ορισμένων πολιτών από τους ασφαλιστικούς κινδύνους. Η απόδοση των παροχών προκύπτει από τις εισφορές των ατόμων που απαρτίζουν το κοινωνικό σύνολο και εγγυώνται ότι θα εξασφαλίσουν στα πρόσωπα που βρίσκονται σε ασφαλιστικό κίνδυνο ένα επαρκές εισόδημα για την διαβίωση τους (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2012).

Η κοινωνική ασφάλιση αφορά την ανακατανομή των εισοδημάτων μέσα σε ένα κοινωνικό σύνολο προκειμένου να παρασχεθεί από το κράτος προστασία προς τους πολίτες που για διάφορους λόγους αδυνατούν να εργαστούν. Η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί σημαντικό κομμάτι της κοινωνικής πολιτικής των χωρών. Σε ορισμένες χώρες η κοινωνική ασφάλιση καταλαμβάνει έως και 60% των κοινωνικών δαπανών και καλύπτει έως και 99% του πληθυσμού (Θεοδωρουλάκης και Κουμαριανός, 2012).

Το άρθρο 34 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφέρει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση υποχρεούται στην αναγνώριση και τον σεβασμό του δικαιώματος του κάθε πολίτη που διαμένει ή μετακινείται εντός αυτής νόμιμα, της πρόσβασης στην κοινωνική ασφάλιση σε περίπτωση που δεν είναι δυνατόν να εργαστεί λόγω γήρατος, απώλειας της εργασίας του, ανατροφής τέκνων, αναπηρίας, εργατικού ατυχήματος και ασθένειας. Επιπλέον στα πλαίσια της ελαχιστοποίησης των κοινωνικών ανισοτήτων η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να προστατεύει τους πολίτες από την ένδεια εξασφαλίζοντας τους ένα ελάχιστο βιοτικό επίπεδο μέσω της παροχής των κοινωνικών υπηρεσιών και την παροχή στέγασης (European Union Agency for Fundamental Rights, 2022).

Η κοινωνική ασφάλιση επιδιώκει την προφύλαξη των εισοδημάτων των προσώπων που καθίστανται ευάλωτα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις (Mchomvu et al, 2002).

Με τον όρο κοινωνική ασφάλιση για τις ΗΠΑ αλλά και για τις ευρωπαϊκές χώρες ως επί το πλείστον ορίζεται η απόδοση των ασφαλιστικών εισφορών από εργοδότες και μισθωτούς που χρησιμοποιεί το κράτος ώστε να στηριχθούν μέσω διαφόρων παροχών οι ευάλωτοι κοινωνικά ή οικονομικά πολίτες (Walker,2005).

«Οι γενικές αρχές του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης είναι :

- *Αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης*
- *Αρχή της έννοιας των ασφαλισμένων*
- *Αρχή της καλής πίστης*
- *Αρχή της χρηστής διοίκησης» (Αμίτσης, σελ.30,2020).*

1.2 Ιστορική αναδρομή στο θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης

Από την προχριστιανική περίοδο έως και τον 19^ο αιώνα

Κατά την προχριστιανική περίοδο δεν υπήρχε σαφής λειτουργία του κράτους ως προς την περίθαλψη των ευάλωτων πολιτών αλλά μεμονωμένοι νόμοι και παραινέσεις κυρίως μέσω του χριστιανισμού λόγω της ανασφάλειας που επικρατούσε.

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της κοινωνικής πρόνοιας αλλά και στην μετέπειτα εξέλιξη του ρωμαϊκού δικαίου, στην κλασική Ελλάδα είχαν οι φιλόσοφοι, οι οποίοι δίδασκαν ότι η δικαιοσύνη και η ευεργεσία των αδυνάτων είναι θεμέλιοι λίθοι του κοινωνικού συνόλου και οφείλουν να υιοθετηθούν μέσα προκειμένου να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο των ατόμων που βρίσκονταν σε κατάσταση δουλείας.

Ο Λυσίας στον λόγο του Υπέρ Αδυνάτου τονίζει τη σημασία της κοινωνικής πρόνοιας όσον αφορά την περίθαλψη των πολιτών που είναι ανάπηροι καθώς και την σημαντικότητα της παροχής επιδομάτων σε αυτούς ώστε να εξασφαλίσουν αξιοπρεπή διαβίωση.

Κατά τη διάρκεια του 6^{ου} π.Χ. αιώνα στην Αθήνα είχαν ληφθεί μέτρα προκειμένου να καταπολεμηθεί η κοινωνική ανισότητα με τη θέσπιση ενός ειδικού φόρου που καταβάλλονταν προς το κράτος από όλους τους πολίτες ανεξαιρέτως.

Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα το κράτος χρησιμοποιώντας τα έσοδα του συντόνισε και εφάρμοσε σύνθετα συστήματα παροχής κοινωνικής μέριμνας προς τους πολίτες μέσω της ίδρυσης διαφόρων οργανισμών με την συμβολή της Εκκλησίας.

Από τον 16^ο αιώνα και έπειτα δημιουργήθηκαν συντεχνίες εργαζομένων οι οποίες διαχειριζόμενες τις εισφορές που απέδιδαν οι εργαζόμενοι, σύστησαν Ταμεία προκειμένου να παρασχεθεί υγειονομική περίθαλψη και οικονομικά βοηθήματα σε περίπτωση που κάποιο από τα μέλη τους δεν ήταν σε θέση να εργαστεί λόγω αναπηρίας, ασθένειας κλπ.

Οι συντεχνίες κατά τη διάρκεια του 16^{ου} αιώνα εξαπλώθηκαν στην Δυτική Ευρώπη και είχαν σημαντική συμβολή στις υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας. Οι συντεχνίες της Βρέμης και του Αμβούργου καθιέρωσαν μέσω της νομοθεσίας την υποχρεωτικότητα της καταβολής μισθού από τον εργοδότη σε περίπτωση που ο εργαζόμενος ασθενήσει.

Η Βασίλισσα Ελισάβετ το 1601 ενέκρινε τον πρώτο νόμο που αφορά την εξάλειψη της φτώχειας (Poor Law Act, 1601) προκειμένου να προστατευτούν όσοι βρίσκονται σε καθεστώς ένδειας. Συστάθηκε ειδικό Σώμα για την είσπραξη εισφορών, αναγέρθηκαν κατάλληλα ιδρύματα για προστασία των ορφανών και παρασχέθηκε βοήθεια, τόσο οικονομική όσο και σε είδος σε ευάλωτες ομάδες πολιτών.

Στην Ολλανδία δημιουργούνται οι «Αγροτικές Αποικίες» για να παρέχουν στέγαση σε φτωχούς ενώ στη Γαλλία και το Βέλγιο ιδρύονται τα «Άσυλα Επαιτών» ώστε να προληφθεί η παραβατικότητα.

Η Βιομηχανική Επανάσταση δημιούργησε μία νέα εργατική τάξη με πολύ χαμηλό βιοτικό επίπεδο και συνετέλεσε στη δημιουργία των αδελφοτήτων (companionages) που αργότερα μετατράπηκαν σε συνδικάτα. Η ανάγκη πλέον για κοινωνική ασφάλιση λόγω του καπιταλιστικού συστήματος έγινε επιτακτική.

Ακολούθησε η Γαλλική Επανάσταση κατά την οποία το κράτος μείωσε σημαντικά το ρόλο του στην παροχή της κοινωνικής προστασίας προς τους ευάλωτους πολίτες στα πλαίσια της ιδεολογίας του φιλελευθερισμού και οι ευάλωτοι πολίτες στηρίχθηκαν στην παροχή ευεργεσίας από άλλους πολίτες.

Έως το 1880 η παροχή κοινωνικής προστασίας στους εργαζόμενους περιορίστηκε σε τρεις πυλώνες, οι οποίοι αποτέλεσαν και την αφετηρία των διαφόρων ασφαλιστικών συστημάτων: στη λειτουργία των Δημοσίων Ταμειυτηρίων, στην ευθύνη του εργοδότη και στις ατομικές ασφαλίσσεις.

Μετά το 1950 οι εργαζόμενοι εναντιώθηκαν στην ιδεολογία του φιλελευθερισμού, οργάνωσαν συστηματικές κινητοποιήσεις και στα τέλη του 19^{ου} αιώνα το κράτος μετατράπηκε σε κράτος δικαίου και κράτος πρόνοιας (Υφαντόπουλος κ.α., 2009).

Τα μοντέλα Bismarck και Beveridge

Ανάμεσα στον 19^ο και 20^ο αιώνα εμφανίστηκαν δύο μοντέλα κοινωνικής ασφάλισης, το μοντέλο Bismarck στην Γερμανία(1839-1899) και το μοντέλο Beveridge στην Αγγλία(1879-1963).

Στο μοντέλο Bismarck οι συντεχνίες των εργαζομένων είχαν σημαντικό ρόλο και σκοπός του μοντέλου ήταν η προστασία των εργαζομένων αλλά και των οικογενειών τους σε περίπτωση ασθένειας, ατυχήματος σε ώρα εργασίας, γήρατος καθώς και απώλειας της εργασίας τους διαμέσου παροχής επιδομάτων που βασιζόνταν στο ύψος του εισοδήματος που λάμβαναν. Απώτερος σκοπός ήταν οι εργαζόμενοι να μην απωλέσουν το εισόδημα τους και να διασφαλιστούν σε περίπτωση οποιουδήποτε κινδύνου προκύψει από την εργασία τους(π.χ. εργατικό ατύχημα, απώλεια της θέσης εργασίας τους κλπ.). Βασικές αρχές του συγκεκριμένου συστήματος ήταν η αρχή της *αυτοβοήθειας* βάσει της οποίας οι ίδιοι οι εργαζόμενοι πλήρωναν εισφορές στον ασφαλιστικό φορέα, αλλά και της *αυτονομίας* η οποία σήμαινε ότι ο κάθε ασφαλιστικός φορέας ήταν αυτοδιοικούμενος και οργάνωνε τη λειτουργία του ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (Υφαντόπουλος κ.α. 2009).

Το μοντέλο του Bismarck ή Ηπειρωτικό Σύστημα, υιοθετήθηκε από την Αυστρία και κάποιες δεκαετίες μετά από όλα τα κράτη της δυτικής Ευρώπης καθώς και από τη Ρωσία και την Ιαπωνία. Μετά το 1930 και την κατάρρευση της οικονομίας ακολούθησαν οι ΗΠΑ και ο Καναδάς (Υφαντόπουλος κ.α. 2009). Η οικονομική κατάρρευση και τα επακόλουθα αυτής, όπως η απώλεια θέσεων εργασίας και η φτώχεια οδήγησαν το κράτος να αναλάβει ακόμα πιο ενεργό ρόλο και να εντάξει την κοινωνική πολιτική στις άμεσες προτεραιότητες του (Θεοδωρουλάκης και Κουμαριανός, 2012).

Ο John Maynard Keynes εισήγαγε μία νέα οικονομική θεωρία και επηρέασε τις οικονομικές πολιτικές των χωρών μετά το 1950 με την οποία σε περιόδους οικονομικής κρίσης θα έπρεπε να αυξηθούν οι δημόσιες δαπάνες ώστε να τονωθεί η οικονομία (Popescu et al,2021).

Το μοντέλο του Bismarck που εφαρμόστηκε σε πολλά κράτη της κεντρικής Ευρώπης έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την επιλεκτική ενίσχυση των εργαζομένων ανάλογα με τις καταβληθείσες εισφορές και το εισόδημα τους. Ο χαρακτήρας του συστήματος ήταν κεφαλαιοποιητικός, δηλαδή ο κάθε εργαζόμενος διατηρούσε ατομικό μερίδιο ασφάλισης και τα επιδόματα που του αποδίδονταν υπολογίζονταν ανάλογα με τις εισφορές του. Οι οικονομικοί

πόροι του συγκεκριμένου μοντέλου προέρχονταν από τους μισθωτούς, τους εργοδότες και σε κάποιες περιπτώσεις υπήρχε και κρατική συμμετοχή (Θεοδωρουλάκης & Κουμαριανός, 2012).

Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και ενώ η Αγγλία είχε κηρύξει τον πόλεμο προς τη Γερμανία δημοσιοποιήθηκε η Έκθεση του Beveridge η οποία πρότεινε ένα νέο μοντέλο κοινωνικής ασφάλειας ώστε να καλυφθεί το σύνολο των ατόμων που διαμένουν στη χώρα. Η Έκθεση συμπεριελάμβανε παροχή οικογενειακών επιδομάτων, δωρεάν παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης για όλους, πλήρη απασχόληση καθώς και την ύπαρξη ενός σταθερού επιδόματος κοινωνικής ασφάλισης για όλους ώστε να εξασφαλιστεί ένα βασικό επίπεδο διαβίωσης των πολιτών και να αποφευχθεί η φτώχεια. Ασκήθηκε πίεση από την πλευρά του Κοινοβουλίου προς τον Πρωθυπουργό Ουίνστον Τσόρτσιλ και η Έκθεση μετατράπηκε σε νόμο περιέχοντας μόνο τα δύο τρίτα των προτάσεων του Beveridge. Επτά εκατομμύρια πολίτες επωφελήθηκαν από την Έκθεση του Beveridge και πολλές χώρες επηρεαζόμενες από την Αγγλία έθεσαν ως πρωταρχικό τους στόχο την κοινωνική ασφάλιση ανάμεσα στις κοινωνικές πολιτικές τους (Abel-Smith, 1992).

Χαρακτηριστικό στοιχείο του μοντέλου του Beveridge ή ατλαντικό σύστημα ήταν η καθολικότητα της εφαρμογής του ,η διασφάλιση δηλαδή ενός κατώτατου εισοδήματος για όλους τους πολίτες ανεξαιρέτως. Τα διάφορα ασφαλιστικά Ταμεία που υπήρχαν ενοποιήθηκαν σε ένα και διαχειρίζονταν τους κρατικούς πόρους που συλλέγονταν μέσω της φορολογίας προκειμένου να αποδώσουν τα διάφορα επιδόματα στους πολίτες. Οι οργανισμοί των εργαζομένων που είχαν συσταθεί ανέλαβαν εξ' ολοκλήρου την διαχείριση του Ταμείου για την παροχή κοινωνικής ασφάλειας (Υφαντόπουλος κ.α., 2009).

Το σύστημα του Beveridge διακρίνονταν για την καθολικότητα της εφαρμογής ,τον αναδιανεμητικότητα των παροχών διαμέσου της φορολόγησης, την κρατική υποχρέωση για εξασφάλιση των πολιτών που δεν εργάζονταν είτε μέσω της οικονομικής ενίσχυσης είτε μέσω της πρόσβασης σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και την εξάλειψη της ένδειας (Θεοδωρουλάκης και Κουμαριανός, 2012).

Τα μοντέλα που αναπτύχθηκαν κατά τον 19^ο αιώνα του Bismarck και του Beveridge ήταν η αφετηρία της τωρινής κοινωνικής ασφάλισης. Με τον ορισμό της *κοινωνικής πρόνοιας (public assistance)* νοείται η κοινωνική πολιτική των χωρών κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο να καταπολεμήσουν την ένδεια, την αδυναμία εργασίας των πολιτών και τις κοινωνικές ανισότητες προσφέροντας οικονομικά βοηθήματα και στέγαση.

Ο ορισμός της *κοινωνικής ασφάλισης (social insurance)* που προήλθε από το γερμανικό μοντέλο του Bismarck είναι η γενικότερη ασφαλιστική προφύλαξη των εργαζομένων, των ελεύθερων επαγγελματιών και των αγροτών από διάφορους κινδύνους που ελλοχεύουν από την ίδια την εργασία τους με τη χρήση οικονομικών πόρων που προέρχονται από το κράτος, από τους ίδιους τους εργαζόμενους ή τους εργοδότες.

Το μοντέλο τύπου Beveridge έχει ως κύριο στόχο την προφύλαξη γενικότερα του συνόλου των πολιτών ενώ το μοντέλο Bismarck εφαρμόζεται για να προφυλάξει μόνο τους εργαζόμενους από τους ασφαλιστικούς κινδύνους. Το σύστημα τύπου Bismarck έχει ως απώτερο στόχο την επαναφορά των απολαβών που είχαν οι ασφαλισμένοι πριν να αντιμετωπίσουν τον ασφαλιστικό κίνδυνο ενώ στο μοντέλο Beveridge οι παροχές που αποδίδονται βρίσκονται σε ένα οριακό σημείο ώστε να εξασφαλιστεί μια αξιοπρεπής διαβίωση.

Η χρηματοδότηση επίσης είναι διαφορετική για τα δύο μοντέλα καθώς στο σύστημα Beveridge η χρηματοδότηση προέρχεται από την φορολόγηση όσον αφορά τις παροχές υγείας και οι παροχές των οικογενειών ενώ οι υπόλοιπες παροχές χρηματοδοτούνται από το κράτος και από μία ενιαία εισφορά. Στο σύστημα Bismarck η χρηματοδότηση προέρχεται κατά κύριο λόγο από τις εισφορές. Και τα δύο μοντέλα στοχεύουν στην κοινωνική αλληλεγγύη και συγκεκριμένα το μοντέλο Beveridge στην συλλογική αλληλεγγύη ενώ το μοντέλο Bismarck στην αλληλεγγύη μεταξύ των ασφαλισμένων. Τα κράτη στα μοντέλα Beveridge εγγυώνται ένα ικανό εισόδημα που θα παρέχει αξιοπρεπή διαβίωση στους ασφαλισμένους ενώ στο μοντέλο Bismarck εγγυώνται τη χρηματοδότηση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης σε περίπτωση ελλείματος.

Οι παροχές των μοντέλων Beveridge έχουν ως στόχο την πρόληψη ενώ οι παροχές του Bismarck την ανάκτηση του εισοδήματος. Όσον αφορά την οργάνωση τα συστήματα Beveridge οργανώνονται συνήθως ως ενότητα ενώ τα μοντέλα Bismarck συνήθως αποτελούνται από μεγάλο αριθμό φορέων κοινωνικής ασφάλισης. Τέλος όσον αφορά τον διαχωρισμό της κοινωνικής πρόνοιας από την κοινωνική ασφάλιση στα συστήματα τύπου Bismarck αποτελούν δύο διαφορετικούς μηχανισμούς που αλληλοσυμπληρώνονται ώστε να παρέχουν κοινωνική προστασία ενώ στα μοντέλα Beveridge λογίζονται ως μία έννοια ως συνέπεια να μην αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά η ένδεια (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη,2021).

Από τον 20^ο αιώνα και έπειτα

Στον 20^ο αιώνα η έννοια που χρησιμοποιείται πλέον είναι αυτή της *κοινωνικής ασφάλειας* (*social security*) η οποία αποσκοπεί στην γενικότερη διαφύλαξη του συνόλου του πληθυσμού έναντι της απώλειας του εισοδήματος τους και κατ' επέκταση της αξιοπρεπούς διαβίωσης τους (λόγω ασθένειας, γήρατος, ανικανότητας για εργασία, απώλειας θέσης εργασίας, θανάτου μέλους που παρέχει το βασικό εισόδημα κλπ.) και χρηματοδοτείται από τους φόρους που καταβάλλονται στο δημόσιο αλλά και από τις εισφορές των ιδίων των ασφαλισμένων (Υφαντόπουλος κ.α., 2009).

Η Ν. Ζηλανδία ήταν η πρώτη χώρα που εφάρμοσε το 1939 ένα *μοντέλο παροχής επιδομάτων* που απευθυνόταν σε όλους τους πολίτες με χρηματοδότηση που προέρχονταν από την φορολογία των εισοδημάτων τους. Η Γαλλία και το Βέλγιο θεσμοθέτησαν επίσης την παροχή *οικογενειακού βοηθήματος*.

Το 1940 ιδρύονται οι *εθνικές υπηρεσίες υγείας* και καθιερώνεται η δωρεάν πρόσβαση των πολιτών σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Η Ρωσία, η Χιλή και οι Λαϊκές Δημοκρατίες παρέχουν ολοκληρωμένη περίθαλψη υγείας μόνο σε όσους είναι ασφαλισμένοι ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο και η Νέα Ζηλανδία στο σύνολο του πληθυσμού με ένα μικρό κόστος συνεισφοράς σε ορισμένες περιπτώσεις (Υφαντόπουλος κ.α., 2009).

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (10/12/1948) που υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στο άρθρο 22 αναφέρει ότι όλα τα άτομα ενός κοινωνικού συνόλου έχουν δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλεια.

Η κοινωνική ασφάλεια λογίζεται πλέον ως ένα θεμελιώδες δικαίωμα. Το κράτος και οι διεθνείς οργανισμοί, ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνατότητες υποχρεούνται να υποστηρίξουν τα κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά συμφέροντα των μελών της κοινωνίας τα οποία είναι προϋπόθεση για την προφύλαξη της αξιοπρέπειας τους και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους.

Επίσης στο άρθρο 25 αναφέρεται ότι όλα τα μέλη μιας οικογένειας δικαιούνται να διατηρούν ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης που είναι ικανό να τους παρέχει υγεία, ευμάρεια, και εμπεριέχεται η τροφή, η ένδυση, η στέγαση, η ιατρική περίθαλψη και η πρόσβαση γενικότερα σε όλες τις κοινωνικές υπηρεσίες.

Κάθε μέλος διατηρεί επίσης το δικαίωμα να ασφαλιστεί σε οποιαδήποτε περίπτωση δεν είναι δυνατόν να συντηρηθεί με δικά του μέσα (ανεργία, αναπηρία, ασθένεια, χηρεία, γήρας κλπ.) λόγω απώλειας του εισοδήματος του (Universal Declaration of Human Rights, 1948).

Η οικονομική άνθηση, η πληθυσμιακή αύξηση, η μεγέθυνση της μισθωτής εργασίας και η διατήρηση του πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα την δεκαετία από το 1960 έως το 1970 οδήγησε όλες τις χώρες κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εντάξουν τις κοινωνικές πολιτικές στις άμεσες προτεραιότητες τους και να επιτύχουν αναβαθμισμένη ασφαλιστική προστασία για το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι κοινωνικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξάνονταν κατά 6% κάθε χρόνο (Υφαντόπουλος κ.α., 2009).

Η κοινωνική πολιτική των Ευρωπαϊκών κρατών από το 1970 έως το 1994 επηρεάστηκε από τις πολιτικές και οικονομικές παγκόσμιες εξελίξεις. Η ανάπτυξη του εμπορίου ανάμεσα στην Βόρεια Αμερική και στην Ασία, ο ανταγωνισμός της Ευρωπαϊκής με την διεθνή αγορά, η διάλυση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, η εμφάνιση νέων οικονομικά ασθενέστερων και πολιτικά ασταθών ευρωπαϊκών κρατών, οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης της οικονομίας των παλαιότερων ευρωπαϊκών κρατών, η αύξηση του πληθωρισμού, τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, η υπογεννητικότητα, η γήρανση του πληθυσμού καθώς και το μεταναστευτικό κύμα οδήγησαν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην αλλαγή των δημοσιονομικών πολιτικών τους. Ανάμεσα στις κοινωνικές πολιτικές τους ήταν η μείωση στις κοινωνικές δαπάνες αλλά και η συνεχής εποπτεία τους (Estes, 1997).

Η βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση διακυβεύθηκε από το 1990 οδηγώντας τα κράτη μέλη να προχωρήσουν σε μία σειρά αυστηρών μεταρρυθμίσεων που αφορούσαν κυρίως τις συντάξεις. Η μεγέθυνση του ποσοστού της ανεργίας, η πληθυσμιακή γήρανση, η μεγέθυνση του δημοσίου χρέους, η οικονομική στασιμότητα και η έλλειψη σταθερότητας των αγορών οδήγησαν τα κράτη μέλη στην υιοθέτηση των κεφαλαιοποιητικών συστημάτων συνταξιοδότησης (Θεοδωρουλάκης & Κουμαριανός, 2012).

1.3 Η εξέλιξη της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα

Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία και οι Έλληνες της διασποράς μετά το τέλος του πολέμου της Ανεξαρτησίας στην Ελλάδα το 1827 υπήρξαν αρωγοί στην παροχή της κοινωνικής πρόνοιας με την ίδρυση νοσοκομείων και ορφανοτροφείων, καθώς το ίδιο το κράτος διέθετε ελάχιστους πόρους. Τα πρώτα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης εμφανίστηκαν μετά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Αρχικά παρασχέθηκε ασφάλιση στους αξιωματικούς του Ναυτικού και του Στρατού το 1856 και ακολούθησε η ίδρυση του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου (NAT) και του

Ταμείου Δημοσίων Υπαλλήλων. Το 1882 ιδρύθηκε το ταμείο Μεταλλωρύχων. Τα συγκεκριμένα ταμεία ήταν αυτοτελή ως προς την οργάνωση και την χρηματοδότηση και η ασφάλιση που παρείχαν αφορούσε κυρίως εργατικά ατυχήματα και περιπτώσεις ασθενείας (Papadopoulos, 1997).

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα ιδρύθηκε το Ταμείο της Εθνικής Τράπεζας και των Τυπογράφων και η κοινωνική ασφάλιση κατακερματίστηκε σε διάφορα ταμεία ανά κλάδο και ανά επάγγελμα.

Το 1932 ιδρύεται το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ) με το ν.5733/1932 με στόχο την δημιουργία ενός ομοιόμορφου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης των μισθωτών καθώς παρείχε κάλυψη για όλους τους εργαζόμενους και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα. Λειτουργούσε υπό κρατική εποπτεία και τα επιδόματα που απέδιδε ήταν γήρατος, εργατικών ατυχημάτων, μητρότητας, θανάτου και ασθενείας. Έως το 1940 οι φορείς του ελληνικού ασφαλιστικού συστήματος ανέρχονταν στους 150 και δεν διακρίνονταν για την καθολικότητα εφαρμογής τους (Κουμαριανός, 2021).

Από το 1950 έως τα τέλη του 1970 το ΙΚΑ παρείχε ασφάλιση σε ορισμένο αριθμό εργαζομένων μεγάλων επιχειρήσεων που κατοικούσαν σε μεγάλες πόλεις. Πολλά Ταμεία ενσωματώθηκαν στο ΙΚΑ και παρόλο που δεν προβλεπόταν από τη νομοθεσία ιδρύθηκαν νέα όπως το Ταμείο Ασφαλίσεως Προσωπικού Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (Τ.Α.Π.-Ο.Τ.Ε.) και η κάλυψη επικουρικής ασφάλισης παρέχόταν από το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (TEAM) (Τήνιος, 2005).

Το 1954 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Απασχολήσεως και Ασφαλίσεων Ανεργίας (ΟΑΑΑ) μετέπειτα Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) με το νομοθετικό διάταγμα 2961/54 προκειμένου να υποστηρίξει τους άνεργους στην εύρεση εργασίας αλλά και να τους παρέχει ασφαλιστική κάλυψη.

Ο Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ) ιδρύθηκε το 1961 με τον ν.4169/1961 και βαθμιαία εξελίχθηκε σε πάροχο κύριας ασφάλισης (Τήνιος, 2005).

Η οικονομική άνθηση κατά τη δεκαετία του 1960 παρόλο που αύξησε τις συνολικές δημόσιες δαπάνες, παρουσίασε ελάχιστη αύξηση στις κοινωνικές δαπάνες (Papadopoulos, 1997).

Το άρθρο 22 §5 του Συντάγματος το 1975 θεσμοθέτησε την κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα το οποίο αναφέρει ότι «*Το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως ο νόμος ορίζει*». Το 1979 συστήνεται το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης

Μισθωτών (TEAM) με το ν.997/1979 προκειμένου να παρασχεθεί επικουρική ασφάλιση στους μισθωτούς. Από το 1983 και έπειτα η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί προτεραιότητα της κοινωνικής πολιτικής. Το 1982 εκδίδεται ο ν.1296/1982 που αφορά την ασφάλιση ανασφάλιστων υπεργλίκων. Από το 1990 έως το 2008 λαμβάνουν χώρα αρκετές μεταρρυθμίσεις στο ελληνικό κοινωνικό ασφαλιστικό σύστημα προκειμένου να καταστεί βιώσιμο. Με τον ν. 2084/1992 δημιουργούνται νέες συνθήκες για τους νέους ασφαλισμένους από 01/01/1993 ως προς την λήψη και το ύψος των παροχών. Από το 1993-1999 ακολουθούν μεταρρυθμίσεις σε οργανωτικό επίπεδο των παρόχων κοινωνικής ασφάλισης.

Από το 2003 έως το 2008 η βιωσιμότητα του κοινωνικό ασφαλιστικού συστήματος θεωρείται προτεραιότητα και ο ν.3655/2008 οδήγησε στην ενοποίηση των ασφαλιστικών ταμείων (Ντάμπο,2015). Η ενοποίηση των ταμείων πραγματοποιήθηκε σε διοικητικό επίπεδο, το κάθε ταμείο διαθέτει όμως την δική του καταστατική ρύθμιση (Κουμαριανός,2017). Σύμφωνα με την Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη(2021) η ενοποίηση του 2008 δεν οδηγεί στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας και της ίσης μεταχείρισης των ασφαλισμένων. Με την ενοποίηση συνενώθηκαν στο σύνολο 18 ασφαλιστικοί οργανισμοί οι οποίοι συμπεριλαμβάνουν 37 ασφαλιστικούς κλάδους (Καλλιαντέρης,2018). Ο ν.3845/2010 στα πλαίσια μνημονιακής πολιτικής ενοποιεί τους φορείς σε τρεις όσον αφορά την παροχή κύριας σύνταξης και σε έναν φορέα όσον αφορά την επικουρική σύνταξη (Κουμαριανός, 2017).

Το 2012 με το ν.4052/2012 ιδρύεται το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης (ΕΤΕΑ) και σύμφωνα με το άρθρο 5 του ν.4225/2014 οι εισφορές καθίστανται ενιαίες για όλους τους ασφαλισμένους. Το ΕΤΕΑ χρησιμοποιεί το διανεμητικό σύστημα προκαθορισμένων εισφορών νοητής κεφαλαιοποίησης (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2021).

1.4 Η Συνταγματική κατοχύρωση του θεσμού

Η θεσμική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης πραγματοποιήθηκε με το άρθρο 22 παρ.5 του Συντάγματος και με σαφήνεια συνδέεται με την επαγγελματική απασχόληση. Η κοινωνική ασφάλιση όπως απεφάνθη το ΣτΕ αποτελεί *θεσμική εγγύηση* (ΣτΕ 3465/2006). Το δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης διαμορφώνεται και από άλλες διατάξεις όπως το άρθρο 2 § 1 που αναφέρει το σεβασμό για την προστασία της αξιοπρέπειας και της αξίας του ανθρώπου, το άρθρο 25 § 1 που αναφέρεται στο κοινωνικό κράτος δικαίου, το άρθρο 4 § 2 στην συμμετοχή των Ελλήνων πολιτών προκειμένου να επιτευχθεί η κοινωνική αλληλεγγύη, στο άρθρο 17 § 1

που ορίζει την προστασία των περιουσιακών δικαιωμάτων και στο άρθρο 5 § 1 που αναφέρεται στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2021).

Το κράτος είναι υπόχρεο εγγύησης της υπόστασης αλλά και της αδιάκοπης λειτουργίας των υπηρεσιών της κοινωνικής ασφάλισης ώστε οι πολίτες να έχουν πρόσβαση στην κοινωνική ασφάλιση και κατ' επέκταση να ασκούν το κοινωνικό τους δικαίωμα (Στεργίου, 2022a).

Τα κοινωνικά δικαιώματα που θεσπίζονται με το Σύνταγμα λειτουργούν ως οδηγός για το νομοθέτη προκειμένου να υιοθετήσει μέτρα προστασίας τους, αλλά σε περίπτωση που παραληφθούν δεν προκύπτει αξίωση από τους φορείς προς το κράτος (Μάνεσης, 1982). Η διοίκηση οφείλει εφόσον διαθέτει διακριτική ευχέρεια ενόσω ασκεί τις αρμοδιότητες τις να διαφυλάττει τα κοινωνικά δικαιώματα στα πλαίσια της ερμηνείας των νομοθετικών διατάξεων τα οποία διαθέτουν κανονιστικό περιεχόμενο (Χρυσόγονος, 2006).

Η υποχρεωτικότητα αποτελεί διακριτό στοιχείο της κοινωνικής ασφάλισης. Η νομοθεσία καθιστά επίσης δεσμευτική την ασφαλιστική σχέση που δημιουργείται μεταξύ του φορέα ασφάλισης και των εργαζομένων. Οι εργαζόμενοι αποδίδουν εισφορές και προσδοκούν να λάβουν παροχές. Ανώτερος στόχος της κοινωνικής ασφάλισης είναι η κοινωνική αλληλεγγύη αλλά και η προστασία από τους ασφαλιστικούς κινδύνους που ελλοχεύουν. Δεδομένου ότι οι υψηλόμισθοι εργαζόμενοι θα επέλεγαν την ιδιωτική ασφάλιση έναντι της κοινωνικής θα είχε ως αποτέλεσμα την κατάλυση του αναδιανεμητικού χαρακτήρα της κοινωνικής ασφάλισης καθώς δεν θα επαρκούσαν οι πόροι διαχείρισης των ασφαλιστικών κεφαλαίων (Αγγελοπούλου, 2003).

Το κράτος λειτουργώντας ως θεσμικός εγγυητής οφείλει να προστατεύσει το ασφαλιστικό κεφάλαιο αλλά και την βιωσιμότητα του προκειμένου να επωφεληθούν και οι επόμενες γενιές. Τα μέσα που χρησιμοποιεί είναι ρυθμίσεις σχετικές με τη διαχείριση της περιουσίας αλλά και την αξιοποίηση των αποθεματικών των δημοσίων φορέων όπως οι συνταξιοδοτικές προϋποθέσεις και η συμμετοχή στον χρηματοδότηση των φορέων. Σε περίπτωση ανεπάρκειας των παροχών, δεδομένης της υποχρέωσης καταβολής εισφορών από εργοδότες και εργαζόμενους, και διακινδύνευσης της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού φορέα το κράτος υποχρεούται ως θεσμικός εγγυητής να αναπληρώσει τα ελλείμματα που προκύπτουν (ΣτΕ 2287/2015 Ολ., ΕΔΚΑ 2015).

Ο θεσμός πηγάζει από τον νόμο και κύρια χαρακτηριστικά του είναι η υποχρεωτικότητα, η κοινωνική αλληλεγγύη, η καθολικότητα και ο διανεμητικός της χαρακτήρας προκειμένου να εξασφαλίζεται επάρκεια των πόρων. Επίσης στο θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης

συμπεριλαμβάνονται και οι ασφαλιστικοί κίνδυνοι και οι ελάχιστες παροχές για να αντιμετωπιστούν αυτοί διαμέσου της ασφαλιστικής τεχνικής και να επιτευχθεί ο κύριος στόχος της (Παπαρηγοπούλου- Πεχλιβανίδη, 2021).

1.5 Συστήματα κοινωνικής ασφάλισης

Τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης διακρίνονται σε δημόσια ή σε συστήματα σχετιζόμενα με την εργασία. Τα δημόσια συστήματα κοινωνικής ασφάλισης απευθύνονται στο μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού και των οποίων το κράτος έχει αναλάβει την οργάνωση και την διαχείριση των κεφαλαίων προκειμένου να αποδώσει διάφορες παροχές στους πολίτες. Τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης που σχετίζονται με την εργασία προκύπτουν από την σύμβαση μεταξύ ανάμεσα στον εργοδότη και στον εργαζόμενο, υπολογίζονται κατά την απονομή της σύνταξης και το κράτος δεν σχετίζεται με την οργάνωση ή την χρηματοδότηση τους ([www. eur-lex.europa.eu](http://www.eur-lex.europa.eu)).

Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας αποσκοπούν στην παροχή βοήθειας σε ευάλωτους πολίτες οι οποίοι έχουν απωλέσει το εισόδημα τους ή έχουν ανάγκη για περαιτέρω κοινωνικές παροχές όπως οι περιπτώσεις ανεργίας, ανατροφής τέκνων, γήρατος, αναπηρίας κλπ. Οι παροχές μπορούν να δοθούν είτε σε χρήμα(π.χ. επιδόματα ανεργίας, συντάξεις γήρατος) είτε σε είδος (π.χ. υγειονομική περίθαλψη). Στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα επιδόματα παρέχονται από το δημόσιο τομέα και σε κάποιες περιπτώσεις χρηματοδοτούνται και από τους εργοδότες ή από τις οργανώσεις των εργοδοτών αλλά και των εργαζομένων(συνδικάτα). Το κάθε κράτος-μέλος είναι υπόχρεο για την οργάνωση και την χρηματοδότηση της κοινωνικής προστασίας και την εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων (European Commission,2022).

Τα συνταξιοδοτικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης που χρησιμοποιούνται σήμερα είναι δύο ειδών το Διανεμητικό μοντέλο (Pay-as-you-go) και το Κεφαλαιοποιητικό (Fully Funded).

Στο Διανεμητικό μοντέλο (Pay-as-you-go) οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες καταβάλλουν εισφορές προκειμένου να χρηματοδοτήσουν τις τρέχουσες συντάξεις, ενώ στο Κεφαλαιοποιητικό (Funded) μοντέλο δημιουργούνται ατομικοί λογαριασμοί εισφορών που θα

χρηματοδοτήσουν την μελλοντική σύνταξη του κάθε ασφαλισμένου (Roufinas and Kouskouna,2017).

Βασικό μειονέκτημα του διανεμητικού μοντέλου είναι η πιθανότητα των περικοπών των συντάξεων στην περίπτωση δυσμενούς δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας ή δημογραφικών μεταβολών, εάν για παράδειγμα οι συνταξιούχοι είναι αναλογικά περισσότεροι από τους εργαζόμενους οπότε και οι εισφορές που θα απαιτούνται για τους συνταξιούχους θα είναι περισσότερες από αυτές που θα καταβάλλονται από τους εργαζόμενους.

Ενώ στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα το βασικό μειονέκτημα είναι οι αποδόσεις που προκύπτουν από τις επενδύσεις των κεφαλαίων να μην είναι προσοδοφόρες (www.teka.gov.gr).

Τα κεφάλαια των συνταξιοδοτικών ταμείων συντονίζονται και διαχειρίζονται οικονομικά με δύο τρόπους είτε με το σύστημα καθορισμένων παροχών είτε με το σύστημα καθορισμένων εισφορών.

Το *σύστημα καθορισμένων παροχών (Defined Benefit Scheme-DB)* κατά το οποίο ορίζεται ένα σταθερό ποσό παροχών που θα λάβει ο εργαζόμενος(είτε αυτοτελής ή με ταυτόχρονη καταβολή ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος) όταν συνταξιοδοτηθεί και οι εισφορές μεταβάλλονται ανάλογα με τις ταμειακές ανάγκες. Οι εργοδότες αποτελούν τον κύριο χρηματοδότη του συστήματος.

Το *σύστημα καθορισμένων εισφορών (Defined Contribution Scheme-DC)* στο οποίο ορίζονται σταθερές εισφορές και οι παροχές που λαμβάνει ο εργαζόμενος που συνταξιοδοτείται εξαρτώνται από τις αποδόσεις που θα αποφέρουν οι επενδύσεις του κεφαλαίου και από το ύψος των εισφορών. Οι εργαζόμενοι αποτελούν τον κύριο χρηματοδότη των τρεχουσών συντάξεων (Gao, 2008,www.eur-lex.europa.eu).

1.6 Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα

Η Ελλάδα έχει υιοθετήσει μικτό μοντέλο κοινωνικής ασφάλισης στο οποίο υπερισχύει το μοντέλο του Bismarck λόγω της συμβολής του κράτους στην χρηματοδότηση του κοινωνικό ασφαλιστικού συστήματος και υφίστανται προνοιακές παροχές όπως το ΕΚΑΣ και οι κατώτατες συντάξεις. Το κράτος λειτουργεί ως εγγυητής της κοινωνικής ασφάλισης μέσω της συνταγματικής θέσπισης του θεσμού. Η έννοια της κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας στην

Ελλάδα είναι δυσδιάκριτη καθώς το κράτος έχει αποδυναμώσει το ρόλο του ως προς την εξασφάλιση της λειτουργίας του κοινωνικού ασφαλιστικού συστήματος και έχει καταστεί υπόχρεο άσκησης πολιτικής πρόνοιας μέσω των προνοιακών παροχών (Παπαρρηγοπούλου - Πεγλιβανίδη, 2004).

Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης βασίστηκε στην αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών και έχει διανεμητικό χαρακτήρα με καθορισμένες παροχές (PAYG-DB) (Ρομπόλης και Μπέτσης, 2019). Στα πλαίσια μεταρρύθμισης του ελληνικού κοινωνικού ασφαλιστικού συστήματος με τον ν.4826/2021 ιδρύθηκε το Ταμείο Επικουρικής Κεφαλαιοποιητικής Ασφάλισης (ΤΕΚΑ) το οποίο τροποποιεί την επικουρική ασφάλιση από διανεμητική σε κεφαλαιοποιητική προκειμένου να επιβιώσει οικονομικά το ασφαλιστικό σύστημα και να ευνοηθεί η νέα γενιά η οποία επιβαρύνεται από την εφαρμογή της αρχής της διαγενεακής αλληλεγγύης (Kantriviotis, 2022).

Στο Διάγραμμα 1.1 στο Παράρτημα Α' εμφανίζεται η εξέλιξη της συνταξιοδοτικής δαπάνης από το 2015-2021. Το δεύτερο εξάμηνο του 2015 το ποσοστό της συνταξιοδοτικής δαπάνης ήταν 16% του ΑΕΠ και συνέχισε να μειώνεται έως το δεύτερο εξάμηνο του 2019 όπου το ποσοστό ανήλθε στο 14%. Η μείωση ανά εξάμηνο έως το πρώτο εξάμηνο του 2019 ήταν 1% ενώ ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης από το δεύτερο εξάμηνο του 2019 έως το δεύτερο εξάμηνο του 2021 ήταν 1%. Σημαντικό ρόλο στην μεταβολή της συνταξιοδοτικής δαπάνης είχε η θέσπιση των νόμων: ν.4387/2016, ν. 4488/2017 και ο ν.4826/2021 (Analytics and Insurance Club, 2022).

Στην Ελλάδα η κοινωνική ασφάλιση παρέχεται σε τρεις κατηγορίες πολιτών στους ανασφάλιστους εύλωτους πολίτες, στους πολίτες που είναι εργαζόμενοι και σε όλους τους πολίτες που διαμένουν στην Ελλάδα μέσω της υγειονομικής περίθαλψης (Kremalis & Papariggopoulou, 2020).

Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης διαχωρίζεται σε τρεις πυλώνες στους οποίους εντάσσονται δημόσιοι όσο και ιδιωτικοί φορείς κοινωνικής ασφάλισης.

Ο πρώτος πυλώνας εμπεριέχει την κύρια αλλά και την επικουρική ασφάλιση. Παρέχεται από το δημόσιο και διακρίνεται για την υποχρεωτικότητα, την καθολικότητα και είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη. Η χρηματοδότηση προέρχεται τόσο από το κράτος όσο και από τις εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων και απώτερος σκοπός είναι η διαγενεακή αλληλεγγύη μέσω της αναδιανομής των εισοδημάτων. Λόγω του ότι η κύρια ασφάλιση υποχρεωτικά παρέχεται από το κράτος ή από ν.π.δ.δ. ο e-ΕΦΚΑ είναι ο πάροχος κύριας

ασφάλισης και επικουρικής και το ΤΕΚΑ ως πάροχος επικουρικής ασφάλισης για ορισμένες κατηγορίες μισθωτών και μη μισθωτών που εργάστηκαν για πρώτη φορά μετά την 01.01.2022 (Πόνη,2022,www.teka.gov.gr).

Ο δεύτερος πυλώνας είναι η επαγγελματική ασφάλιση και αφορά την υποχρεωτική ασφάλιση δημοσίου χαρακτήρα και την ιδιωτική ασφάλιση. Το σύστημα που ακολουθεί είναι το κεφαλαιοποιητικό και αφορά όσους εργάζονται σε συγκεκριμένους επαγγελματικούς κλάδους, επιχειρήσεις κλπ. και συμμετάσχουν σε Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης. Λειτουργούν συμπληρωματικά επί της κύριας ασφάλισης κύριος σκοπός είναι η επαγγελματική αλληλεγγύη και το κράτος δεν λειτουργεί ως εγγυητής. Οι εισφορές που αποδίδονται από εργαζόμενους και εργοδότες δεν καλύπτουν συνταξιοδοτικές δαπάνες αλλά επενδύονται αφού αποθεματοποιηθούν προκειμένου να αποδοθούν ως ασφαλιστικές παροχές σε περίπτωση αντιμετώπισης ασφαλιστικού κινδύνου.

Ο τρίτος πυλώνας περιλαμβάνει την ατομική ασφάλιση και έχει προαιρετικό χαρακτήρα. Συνάπτεται σύμβαση μεταξύ του εργαζόμενου και ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών και συγκεκριμένα όσον αφορά αποταμιεύσεις των εργαζομένων, σύνταξη ασφαλιστήριων ζωής ατομικών ή ομαδικών κλπ. Ο τρίτος πυλώνας χρησιμοποιεί το κεφαλαιοποιητικό σύστημα και είναι κατ' εξοχήν ανταποδοτικός (Πόνη,2022).

Σύμφωνα με τον νόμο 4670/2020 που εκδόθηκε ο ΕΦΚΑ μετατρέπεται σε e-ΕΦΚΑ (Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης) από 01/03/2020 και εκτός από τον βασικό φορέα κύριας κοινωνικής ασφάλισης προβλέπει και συγχώνευση του με τα Ταμεία Επικουρικής Ασφάλισης και τους Κλάδους Επικουρικής Ασφάλισης και καθίσταται υπεύθυνος για την παροχή των εφάπαξ ποσών των συνταξιούχων και της επικουρικής ασφάλισης όλων των εργαζομένων. Ο ΕΟΠΠΥ (Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας) καθίσταται υπόχρεος για την παροχή υπηρεσιών υγείας σε όλους τους εργαζόμενους και η ΔΥΠΑ (Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης) είναι υπεύθυνη για την παροχή επιδομάτων ανεργίας σε πρώην εργαζόμενους (μισθωτούς ή μη μισθωτούς) (Kremalis & Paparrigopoulou,2020, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων,2022).

1.7 Η σύσταση του e-ΕΦΚΑ

Στα πλαίσια της εφαρμογής του τρίτου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής(Μνημονίου) και των μεταρρυθμίσεων που επιβλήθηκαν στην Ελλάδα (2015-2018) για να

καταστεί βιώσιμο το ελληνικό δημόσιο χρέος απαιτούνταν η ενοποίηση όλων των Ασφαλιστικών Ταμείων σε ένα ενιαίο φορέα (www.consilium.europa.eu, www.huffingtonpost.gr). Η συγκεκριμένη μεταρρύθμιση επετεύχθη με το ν.4387/2016 και ο ΕΦΚΑ ξεκίνησε την λειτουργία του την 01/01/2017 ως ν.π.δ.δ. (νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου) αποτελώντας τον μοναδικό φορέα κύριας ασφάλισης και την ένταξη όλων των υπολοίπων φορέων κύριας ασφάλισης σε αυτόν. Η εποπτεία του φορέα πραγματοποιείται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (www.efka.gov.gr).

Ειδικότερα η ενοποίηση των ασφαλιστικών φορέων αφορούσε:

«Την διοικητική ενοποίηση των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης

Την ενοποίηση κανόνων εισφορών

Την ενοποίηση των μηχανισμών εισπραξής

Την ενοποίηση των συνταξιοδοτικών παροχών» (Κουμαριανός 2017,Κεφ 8,pp 58-65).

Τα ταμεία που εντάχθηκαν στο πλαίσιο διοικητικής ενοποίησης είναι:

Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων – Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών (ΙΚΑ – ΕΤΑΜ)
Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (ΕΤΑΑ)
Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ), εκτός του Λογαριασμού Αγροτικής Εστίας
Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών (ΟΑΕΕ)
Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (ΝΑΤ), συμπεριλαμβανομένου του Κεφαλαίου Δυτών και του Κεφαλαίου Ανεργίας- Ασθενείας Ναυτικών (ΚΑΑΝ)
Ταμείο Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας (ΤΑΥΤΕΚΩ)
Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων (ΕΤΑΤ)
Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΕΤΑΠ – ΜΜΕ)

Πίνακας 1.1: Ταμεία που εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α μετά την ενοποίηση
(Πηγή : Στρατηγικό Σχέδιο ΕΦΚΑ 2018-2020)

Οι μη ασφαλιστικές αρμοδιότητες του ΟΓΑ και του ΝΑΤ (προνοιακές παροχές) εξακολουθούν να αποδίδονται από τα ίδια ταμεία δεδομένου ότι λειτουργούν ως αυτοτελείς νομικές οντότητες. Επίσης το ΚΕΑΟ (Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Εισφορών) εντάσσεται στον ΕΦΚΑ ως αυτοτελής οικονομική και λογιστική οντότητα (Στρατηγικό Σχέδιο ΕΦΚΑ 2018-2020).

Παράλληλα με τον ν.4387/2016 την 01/01/2017 συστάθηκε το ΕΤΕΑΕΠ (Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών) πρώην ΕΤΕΑ (Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης) ως ν.π.δ.δ και ενσωματώθηκαν σε αυτό όλα τα ταμεία Πρόνοιας (www.eteaep.gov.gr).

Ο ΕΦΚΑ καθίσταται πλέον ο αρμόδιος φορέας καταβολής παροχών σε χρήμα και συμπεριλαμβάνει όλους τους τομείς, κλάδους, φορείς και τους λογαριασμούς κύριας ασφάλισης και θέτει ίδιους κανόνες για το σύνολο των ασφαλισμένων που συμπεριλαμβάνονται στις καταστατικές διατάξεις του.

Τα άρθρα 38,39,40 του ν.4387/2016 ορίζουν ενιαίες εισφορές για το σύνολο των ασφαλισμένων. Στόχος είναι οι εισφορές που καταβάλλουν οι μισθωτοί (ιδιωτικού ή δημοσίου τομέα) να είναι ισάξιες με τις εισφορές που αποδίδουν οι αγρότες, οι ελεύθεροι επαγγελματίες-αυτοαπασχολούμενοι κλπ.

Με την ενοποίηση των μηχανισμών είσπραξης ο ΕΦΚΑ αποσκοπεί στην ενοποίηση των ασφαλιστικών εισφορών και της είσπραξης φόρων. Στο άρθρο 45 του ν.4387/2016 αναφέρεται η δημιουργία ενιαίου μητρώου στο Πληροφοριακό Σύστημα Φορολογίας taxis-net για όλους τους εργαζόμενους και εργοδότες που καταβάλλουν εισφορές. Κύριοι στόχοι αποτελούν η μείωση της πολυπλοκότητας των διαδικασιών και η ενίσχυση του βαθμού είσπραξιμότητας των φορέων κοινωνικής ασφάλισης.

Η ενοποίηση των συνταξιοδοτικών παροχών αποτελεί ίσως την πιο ουσιαστική αλλαγή στον συνταξιοδοτικό τομέα καθώς οι μηνιαίες συντάξεις διαχωρίζονται πλέον σε δύο τμήματα την εθνική και την ανταποδοτική σύνταξη (Κουμαριανός,2017). *«Η εθνική σύνταξη χρηματοδοτείται από τον κρατικό προϋπολογισμό, ενώ η ανταποδοτική σύνταξη αντιστοιχεί στην καταβολή ασφαλιστικών εισφορών και υπολογίζεται βάσει των συντάξιμων αποδοχών, του χρόνου ασφάλισης και του ποσοστού αναπλήρωσης.»* (www.efka.gov.gr).

Με το Π.Δ. 08/2019 καθορίστηκε η διάρθρωση των υπηρεσιών του φορέα, οι επιχειρησιακοί στόχοι και η αποστολή του ΕΦΚΑ.

Μείζον ζήτημα για τον εκσυγχρονισμό του δημοσίου τομέα θεωρείται από τις κυβερνήσεις η ανάπτυξη της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-government). Περιλαμβάνεται στα στρατηγικά σχέδια των κυβερνήσεων και απώτερος σκοπός είναι να βελτιωθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες της δημόσιας διοίκησης προς τους πολίτες αλλά και να μειωθεί ο χρόνος και το κόστος διεκπεραίωσης διαφόρων διαδικασιών του δημοσίου τομέα (Anthopoulos et al,2007).

Από 01/03/2020 ο Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ) με την έκδοση του ν.4670/2020 μετασχηματίστηκε σε Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ) και ενσωματώθηκε σε αυτόν και το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών (Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.). Οι ασφαλιστικοί φορείς απονομής συντάξεων και εφάπαξ παροχών συνενώθηκαν διοικητικά αλλά και οργανωτικά σε έναν ενιαίο φορέα (www.efka.gov.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Ο ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ (e-ΕΦΚΑ)

2.1 Αποστολή

Σύμφωνα με στοιχεία από το Τμήμα Μητρώου της Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού του e-ΕΦΚΑ (2023) απασχολούνται συνολικά 7494 υπάλληλοι εκ' των οποίων 5707 αποτελούν μόνιμο προσωπικό, 1416 είναι υπάλληλοι με σύμβαση ΙΔΑΧ, 77 με έμμισθη εντολή, 203 με σύμβαση ΙΔΟΧ ,4 ανήκουν στο ειδικό επιστημονικό προσωπικό και οι υπόλοιποι 87 απασχολούνται με σύμβαση μίσθωσης έργου. Όσον αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο το υψηλότερο ποσοστό αντιστοιχεί στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Οι 2999 ανήκουν στην κατηγορία ΠΕ, 1147 στην ΤΕ, 3080 στην κατηγορία ΔΕ και οι υπόλοιποι 298 στην κατηγορία ΥΕ.

Ο e-ΕΦΚΑ εξυπηρετεί περίπου 8.081.000 ασφαλισμένους και 2.932.000 συνταξιούχους (www.efka.gov.gr).

Αποστολή του e-ΕΦΚΑ είναι η σύσταση ενός επιτυχημένου, πρωτοποριακού και βιώσιμου μοντέλου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης το οποίο θα εξασφαλίζει τόσο την βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος γενικότερα αλλά και την επιβολή ενιαίων κανόνων προκειμένου οι πολίτες να απολαμβάνουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης.

Στα πλαίσια της εκπλήρωσης της αποστολής του ο e-ΕΦΚΑ παρέχει αναβαθμισμένες και φερέγγυες υπηρεσίες προς τους ασφαλισμένους, τους εργοδότες, τους εργαζόμενους, τους συνταξιούχους μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού, φροντίζει για την υψηλού επιπέδου παροχή των υπηρεσιών και την αποτελεσματικότητά τους, καταπολεμά την αδήλωτη ανασφάλιστη εργασία και προασπίζεται τα δικαιώματα των εργαζομένων όπως η υγιεινή και η ασφάλεια τους κατά τη διάρκεια της εργασίας τους και είναι υπεύθυνος σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία για την παροχή των συντάξεων(κύριας, αναπηρικής, γήρατος κλπ).

Όλες οι κατηγορίες εργαζομένων (μισθωτοί, αυτοαπασχολούμενοι, ελεύθεροι επαγγελματίες) είναι ασφαλισμένοι και αποδίδουν εισφορές στον e-ΕΦΚΑ. Ο φορέας είναι υπεύθυνος επίσης για την παροχή των συντάξεων αλλά και της εφάπαξ παροχής για το σύνολο των συνταξιούχων. Οι εργαζόμενοι είτε του δημόσιου τομέα ή του ιδιωτικού, είτε είναι αυτοαπασχολούμενοι ή μισθωτοί υπόκεινται στην εφαρμογή ενιαίων κανόνων όσον αφορά τις εισφορές που αποδίδουν. Ενιαίοι κανόνες υφίστανται κατά τον υπολογισμό του ποσού της σύνταξης η οποία εξαρτάται από το ύψος των καταβληθείσων εισφορών (www.efka.gov.gr).

Ο στρατηγικός σχεδιασμός του e-ΕΦΚΑ για την περίοδο 2018-2020 περιλάμβανε τρεις επιμέρους στόχους. Ο πρώτος στόχος ήταν η αύξηση του βαθμού εμπιστοσύνης των πολιτών στον e-ΕΦΚΑ και κατάρτιση στρατηγικού σχεδίου εξυπηρέτησης προς το κοινό(άμεσα και έμμεσα ασφαλισμένοι, συνταξιούχοι, οργανισμοί και εργοδότες) με κοινούς κανόνες. Ειδικότερα προβλέπεται ο σχεδιασμός των Προτύπων Εξυπηρέτησης του κοινού καθώς και η ανατροφοδότηση προκειμένου να επανασχεδιάζεται, η ανάπτυξη ενός Χάρτη-πλαισίου για τις προσφερόμενες υπηρεσίες και η εισαγωγή προγραμμάτων για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Ο δεύτερος στόχος ήταν η σύσταση των Περιφερειακών Υπηρεσιών Συντονισμού και Υποστήριξης (ΠΥΣΥ) προκειμένου να συνδεθεί αποτελεσματικά η Κεντρική Υπηρεσία με τα Τοπικά Υποκαταστήματα αλλά και η σύσταση των 11 Περιφερειακών Ελεγκτικών Κέντρων Ασφάλισης (ΠΕΚΑ) ώστε να καταπολεμηθεί η παράνομη εργασία, η αποφυγή και η διαφυγή της πληρωμής των εισφορών και να αυξηθούν οι οικονομικοί πόροι του οργανισμού. Και ο τρίτος στόχος που ήταν ο ψηφιακός μετασχηματισμός μέσω της αναβάθμισης των πληροφοριακών συστημάτων του φορέα μέσω της ανάπτυξης του εσωτερικού δικτύου intranet του φορέα (intranet.efka.gov.gr), της ιστοσελίδας του (www.efka.gov.gr) και της τηλεφωνικής γραμμή εξυπηρέτησης 1555. Προβλέπεται εφαρμογή του «Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος ΕΦΚΑ» στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος : Μεταρρύθμιση Δημοσίου Τομέα 2014 ώστε να βελτιωθεί ο χρόνος απονομής σύνταξης, να ψηφιοποιηθεί η ασφαλιστική ιστορία και να αυξηθεί η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών (Στρατηγικό Σχέδιο ΕΦΚΑ,2018-2020).

2.2 Οργάνωση και λειτουργία

2.2.1 Δημόσια Διοίκηση

Η διοίκηση διακρίνεται κατά το λειτουργικό κριτήριο σε δημόσια ή ιδιωτική ανάλογα με τον σκοπό και τον τρόπο που ασκεί τη δράση της. Ως τρόπος εννοείται το είδος των νομικών ενεργειών και πράξεων στις οποίες μπορεί να προβεί ώστε να ασκήσει τη δράση της. Η διοίκηση οργανικά θεωρούμενη νοείται το σύνολο των προσώπων ή το πρόσωπο το οποίο σύμφωνα με την νομοθεσία είναι αρμόδιο να προβαίνει στις νομικές ενέργειες ή πράξεις και άρα να ασκεί τη δράση της.

Ως Δημόσια Διοίκηση ορίζεται κατά το λειτουργικό κριτήριο η υποχρέωση των διοικητικών οργάνων να δρουν με νομιμότητα ώστε να εξυπηρετήσουν κυρίως το δημόσιο

συμφέρον γενικότερα και όχι να προωθήσουν τα ατομικά συμφέροντα σε αντίθεση με την ιδιωτική διοίκηση που προωθεί τα ατομικά συμφέροντα.

Ως Δημόσια Διοίκηση οργανικά θεωρούμενη ορίζονται τα νομικά πρόσωπα στο σύνολο που σύμφωνα με την νομοθεσία διαθέτουν διοικητικά όργανα τα οποία μπορούν να ασκήσουν δημόσια εξουσία, δηλαδή έχουν την δυνατότητα να θεσπίσουν κανόνες δικαίου ή να εκτελέσουν υλικές πράξεις μονομερώς χωρίς να λαμβάνονται υπόψιν οι επιθυμίες των διοικούμενων (Σπηλιωτόπουλος,2017). Η δράση και η οργάνωση της δημόσιας διοίκησης διέπεται από κανόνες οι οποίοι ρυθμίζονται με το διοικητικό δίκαιο το οποίο διαχωρίζεται σε οργανωτικό δίκαιο και ουσιαστικό διοικητικό δίκαιο (Τζέμος, 2013).

Η άσκηση των αρμοδιοτήτων της δημόσιας διοίκησης πραγματοποιείται είτε μέσω των διοικητικών εγγράφων με την έκδοση κάποιας διοικητικής πράξης όπου τα διοικητικά όργανα υποχρεούνται να τηρούν την αρχή της νομιμότητας, είτε μέσω επικοινωνίας με τους πολίτες ή μέσω παροχής της δημόσιας υπηρεσίας όπου απαραίτητη προϋπόθεση είναι η τήρηση της αρχής της χρηστής διοίκησης (Τζέμος, 2021b).

Ως αρμοδιότητα ορίζεται ως η υποχρέωση των κρατικών εξουσιών να εφαρμόζουν πιστά την αρχή της νομιμότητας. Ενώ ως διοικητική αρμοδιότητα ορίζεται ως η υποχρέωση των διοικητικών οργάνων να τηρούν το δίκαιο. Το διοικητικό όργανο, φέρει δέσμια αρμοδιότητα όταν οφείλει να ασκήσει διοικητική δράση (με κάποια πράξη ή υλική ενέργεια) με βάση τους νομοθετικό πλαίσιο που τη διέπει. Για παράδειγμα σε περίπτωση αίτησης ενός ασφαλισμένου που θεμελιώνει συνταξιοδοτικό δικαίωμα βάσει του νόμου αποτελεί δέσμια αρμοδιότητα του οργάνου να εκδώσει την αντίστοιχη διοικητική πράξη. Διακριτική ευχέρεια της διοίκησης νοείται όταν το διοικητικό όργανο προκειμένου να ασκήσει την διοικητική δράση δεν δεσμεύεται από την νομοθεσία αλλά διαθέτει κάποιο επίπεδο ελευθερίας όπως για παράδειγμα η επιβολή ενός προστίμου σε κάποια πράξη ιδιώτη που έχει παραβιάσει το νόμο για την οποία ορίζεται ένα εύρος προστίμων .

Η εκτελεστική εξουσία (στην οποία ανήκει ο φορέας) είναι απόλυτα συνδεδεμένη με την νομοθετική εξουσία. Η αρχή της νομιμότητας συμβαδίζει με την αρχή του κράτους δικαίου όπως επίσης και την δημοκρατική αρχή. Η λειτουργία της διοίκησης θα πρέπει να έχει ως βάση την αρχή του κράτους δικαίου και την τήρηση του εκάστοτε νομοθετικού πλαισίου (Τζέμος, 2013).

2.2.2 Οργανωτική δομή και διοίκηση

Σύμφωνα με τα άρθρα 50-103 του ν.4670/2020 επήλθε αναδιάρθρωση των υπηρεσιών του e-ΕΦΚΑ αφού αντικατέστησαν το άρθρο 2 του Προεδρικού Διατάγματος 8/2019 και το άρθρο 57 του ν.4387/2016. Η δομή του φορέα είναι αποκεντρωτική και οι υπηρεσίες του ΚΕΑΟ,ΠΕΚΑ,ΚΕΠΑ διαθέτουν αυτονομία στην εσωτερική οργάνωση του φορέα. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός οδήγησε σε συσσώρευση αρμοδιοτήτων όπως για παράδειγμα η δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής αιτήματος συνταξιοδότησης (Στεργίου 2022a).

Στο άρθρο 51 του ν.4670/2020 ορίζεται η διάρθρωση των υπηρεσιών του φορέα όπως διαπιστώνεται και από το Διάγραμμα 2.1 η Κεντρική Διοίκηση αποτελείται από 18 Διευθύνσεις από τις οποίες οι 17 είναι υπαγόμενες απευθείας στον Διοικητή. Επίσης στον Διοικητή υπάγονται απευθείας το Γραφείο Νομικού Συμβούλου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Ν.Σ.Κ.), το Αυτοτελές Γραφείο Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων και το Γραφείο Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Με το άρθρο 7 του ν.4892/2022 συστήνεται επίσης ανεξάρτητη Μονάδα Εσωτερικών Ερευνών η οποία υπάγεται στο Διοικητικό Συμβούλιο και η κύρια αποστολή της είναι η εξέταση υποθέσεων διαφθοράς καθώς και την εξέταση καταγγελιών των ασφαλισμένων. Ο Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων θα ορίζει σε συμφωνία με την Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής την διοίκηση της Μονάδας σε Πρώην Αντιεισαγγελέα Αρείου Πάγου (Σχέδιο Νόμου, Εκσυγχρονισμός του e-ΕΦΚΑ,2022).

Αναλυτικά οι Διευθύνσεις είναι: η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου και Ελέγχου Εσωτερικών Υποθέσεων, η Διεύθυνση Διοίκησης, η Διεύθυνση Νομικών Υποθέσεων, η Διεύθυνση Οργάνωσης, Απλούστευσης και Ψηφιακού Μετασχηματισμού Διαδικασιών, η Διεύθυνση Διευθέτησης Αναφορών Γενικής Διεύθυνσης, η Γενική Διεύθυνση Συντάξεων, το Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ), η Γενική Διεύθυνση Υπηρεσιών και Διαχείρισης Λειτουργίας, η Γενική Διεύθυνση Παροχών και Υγείας, η Γενική Διεύθυνση Εισφορών, η Γενική Διεύθυνση Συντάξεων Δημοσίου Τομέα, η Γενική Διεύθυνση Ελέγχων, η Γενική Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης, Τεχνικών Υπηρεσιών και Στέγασης, η Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών, η Γενική Διεύθυνση Πληροφορικής και Επικοινωνιών, η Γενική Διεύθυνση Διεθνών Συνεργασιών και η Γενική Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανάπτυξης. Οι παραπάνω διευθύνσεις υπάγονται απευθείας στον Διοικητή. Στον Υποδιοικητή υπάγεται μόνο η Γενική Διεύθυνση Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών μετά την ένταξη του ΕΤΕΑΕΠ στον οργανισμό και κατ' επέκταση και την εκχώρηση των αρμοδιοτήτων της σε

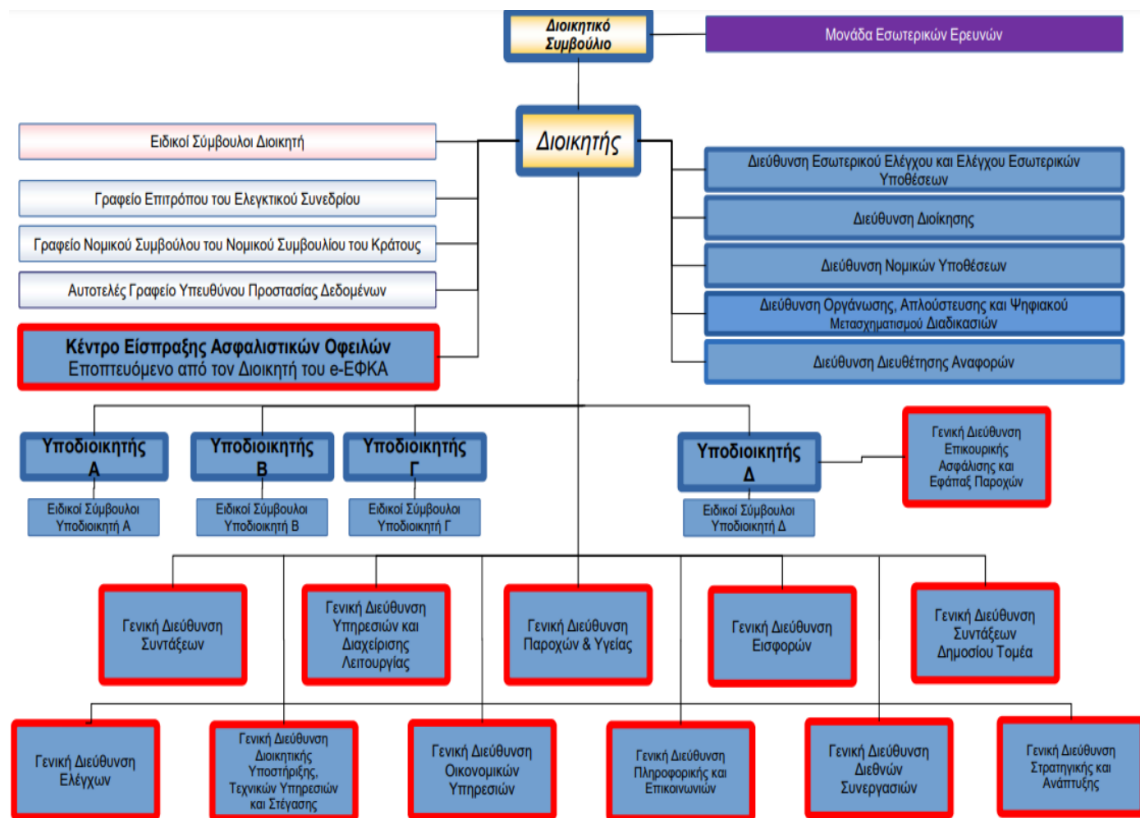
αυτόν. Οι Διευθύνσεις που ήταν υπεύθυνες για την απονομή των επικουρικών συντάξεων και των εφάπαξ του Δημοσίου εντάχθηκαν στην Γενική Διεύθυνση Συντάξεων του Δημοσίου.

Στην Γενική Διεύθυνση Παροχών και Υγείας στην Διεύθυνση Ιατρικής Αξιολόγησης υπάγονται τα Κέντρα Πιστοποίησης Αναπηρίας (Κ.Ε.Π.Α.) ως αποκεντρωμένη υπηρεσία. Αποτελούνται από Υγειονομικές Επιτροπές δύο βαθμίδων την Πρωτοβάθμια και την Δευτεροβάθμια και από την Επιτροπή Δειγματοληπτικού Ελέγχου. Κύριο έργο των ΚΕΠΑ είναι η πιστοποίηση της αναπηρίας, του ποσοστού αυτής, η έκδοση γνωμάτευσης αναπηρίας και η ιατρική κρίση σχετικά με την αναπηρία ώστε ο ασφαλισμένος να έχει πρόσβαση σε ασφαλιστικές παροχές, παροχές επιδομάτων κλπ. Λειτουργούν 69 Γραμματείες Κέντρων Πιστοποίησης Αναπηρίας (Κανονισμός Λειτουργίας ΚΕΠΑ 83779/13.09.2022, www.efka.gov.gr).

Η Γενική Διεύθυνση Υπηρεσιών και Διαχείρισης Λειτουργίας αποτελείται από την Κεντρική Υπηρεσία και από 12 Περιφερειακές Υπηρεσίες Συντονισμού και Υποστήριξης (Π.Υ.Σ.Υ.) στις οποίες υπάγονται τα πρώην Υποκαταστήματα του ΙΚΑ οι 119 στο σύνολο των Τοπικές Διευθύνσεις. Οι Τοπικές Διευθύνσεις αποτελούνται έξι τμήματα: Τμήμα Μητρώου και Ασφαλιστικού Βίου, Τμήμα Διοικητικού και Πληροφόρησης Πολιτών, Τμήμα Ασφάλισης και Εισφορών, Τμήμα Συντάξεων και Τμήμα Παροχών. Συνολικά λειτουργούν 69 Γραφεία Κοινωνικής Ασφάλισης τα οποία υπάγονται στην χωρική αρμοδιότητα των Τοπικών Διευθύνσεων και οι κύριες αρμοδιότητες τους είναι η παραλαβή εγγράφων και δικαιολογητικών καθώς και η πληροφόρηση των ασφαλισμένων (Στεργίου, 2022α, Π.Δ. 08/2019).

Το ΚΕΑΟ-Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών συστάθηκε με το άρθρο 101 του ν.4172/13 και λειτουργεί οικονομικά και λογιστικά αυτοτελώς. Είναι αποκεντρωμένο σε 11 Περιφερειακές Υπηρεσίες Κέντρων Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών και 10 Αποκεντρωμένα Τμήματα. Εποπτεύεται από τον Διοικητή του φορέα ή από τον Υποδιοικητή σε περίπτωση εκχώρησης της αρμοδιότητας. Οι στρατηγικοί του στόχοι είναι η είσπραξη των ασφαλιστικών οφειλών που καθίστανται ληξιπρόθεσμες, η σύσταση του Μητρώου Οφειλετών, η έκδοση στατιστικών στοιχείων κλπ. Κύρια αποστολή του είναι η βελτίωση της εισπραξιμότητας των ασφαλιστικών οφειλών ώστε να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα του φορέα και κατ'επέκταση και η επάρκεια των ασφαλιστικών παροχών. Είναι υπεύθυνο να ορίζει μέτρα ώστε να καταπολεμά την μεθοδική μη απόδοση των εισφορών (Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης του ΚΕΑΟ, 2022).

Τα ΠΕΚΑ διαρθρώνονται σε δύο επίπεδα, σε κεντρικό επίπεδο από την Γενική Διεύθυνση Ελέγχων η οποία ασκεί τη διοικητική εποπτεία και σε περιφερειακό επίπεδο αποτελούνται από 11 Περιφερειακά Ελεγκτικά Κέντρα Ασφάλισης. Ο επιχειρησιακός συντονισμός πραγματοποιείται από τη Διεύθυνση Σχεδιασμού και Συντονισμού Ελέγχων ενώ οι Περιφερειακές Υπηρεσίες Συντονισμού και Υποστήριξης - ΠΥΣΥ είναι υπεύθυνες για την διαχειριστική και οικονομική τους λειτουργία. Αποστολή των ΠΕΚΑ είναι η πάταξη της εισφοροδιαφυγής, της αδήλωτης ή ανασφάλιστης εργασίας και η διαφύλαξη των δικαιωμάτων των εργαζομένων. Διενεργούν ελέγχους προκειμένου να εξακριβωθεί αν υφίσταται παραβίαση της νομοθεσίας και έχουν την δυνατότητα να καταλογίζουν ασφαλιστικές εισφορές και πρόστιμα. Δεν επιλαμβάνονται ζητημάτων πολιτών παρά μόνο αν υφίσταται καταγγελία από άλλη υπηρεσία ή από πολίτη (Κανονισμός Λειτουργίας ΠΕΚΑ, 99447/20.10.2022).

Διάγραμμα 2.1: Οργανόγραμμα του e-EΦΚΑ

(Πηγή : <https://www.efka.gov.gr/el/diagonismoi/demosia-diaboyleyse-technikes-prodiagraphes>)

Ο Διοικητής και το Διοικητικό Συμβούλιο είναι τα διοικητικά όργανα του φορέα όπως προκύπτει από το άρθρο 4 του ν.4670/2020. Στο άρθρο 57 παρ.4 του ν.4670/2020 ορίζεται ότι

το Διοικητικό Συμβούλιο απαρτίζεται από 11 μέλη και από τον Διοικητή, τον Πρόεδρο καθώς και τους Υποδιοικητές και τους αναπληρωτές αυτών, από έναν εκπρόσωπο των συνταξιούχων και έναν αναπληρωτή του, που προτείνεται από την Πανελλήνια Ομοσπονδία Συνταξιούχων ΟΑΕΕ, από την Ανώτατη Γενική Συνομοσπονδία Συνταξιούχων Ελλάδος, την Ομοσπονδία Συνταξιούχων ΙΚΑ και Επικουρικών Ταμείων Μισθωτών και την Πανελλήνια Ομοσπονδία Πολιτικών Συνταξιούχων, από έναν εκπρόσωπο των υπαλλήλων του e-ΕΦΚΑ, έναν εκπρόσωπο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία με αναπληρωτή του, έναν υπάλληλο Προϊστάμενο Διεύθυνσης της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων με αναπληρωτή του, έναν υπάλληλο του Υπουργείου Οικονομικών προϊστάμενο Τμήματος ή Διεύθυνσης με τον αναπληρωτή του και έναν ειδικό επιστήμονα με εξειδίκευση σε ζητήματα κοινωνικής ασφάλισης.

Με τον ν.4892/2022 ο φορέας έχει την δυνατότητα να προβεί σε προσλήψεις Προϊσταμένων Γενικών Διευθύνσεων ως μετακλητών υπαλλήλων από τον δημόσιο τομέα αλλά και από τον ιδιωτικό παρακάμπτοντας έτσι τις προσλήψεις μέσω της αρμόδιας καθ' ύλην αρχής που είναι ο ΑΣΕΠ και εισάγοντας κατά κάποιον τρόπο το νέο δημόσιο μάνατζμεντ στη δημόσια διοίκηση. Δεδομένου ότι η δράση των διοικητικών οργάνων του φορέα συντελείται με τρόπο δεσμευτικό και θα πρέπει να συμβαδίζει με τις αρχές του δικαίου που διέπουν τη δημόσια διοίκηση όπως της χρηστής διοίκησης, της νομιμότητας κλπ. τίθεται ζήτημα κατά πόσον είναι δυνατό να συνδυαστεί η επίτευξη του κοινωνικού σκοπού του φορέα με το νέο δημόσιο μάνατζμεντ που διακρίνεται από ευελιξία όσον αφορά τις διοικητικές πρακτικές, από στοχοθεσία και από καινούρια πρότυπα διοίκησης (Πρεδάρης, 2023).

2.2.3 Θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας

Ο e-ΕΦΚΑ κατά την λειτουργική ή ουσιαστική έννοια ασκεί τις δραστηριότητες του ως ν.π.δ.δ. εκπληρώνοντας τον σκοπό του κράτους, ο οποίος είναι θεσμοθετημένος με το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος που αφορά την παροχή προστασίας από τους ασφαλιστικούς κινδύνους διαμέσου ενός συστήματος αναδιανεμητικού χαρακτήρα (ΣτΕ Ολομ. 2290/15, τνπ ΝΟΜΟΣ). Ο οργανισμός ανήκει στις δημόσιες υπηρεσίες οι οποίες εξασφαλίζουν ένα επαρκές βιοτικό επίπεδο για τους ασφαλισμένους και έτσι εξυπηρετούν και το συλλογικό συμφέρον της κοινωνίας. Οι αρχές του δικαίου π.χ. η αρχή της ισότητας, της συνέχειας κλπ. που εφαρμόζονται στις δημόσιες υπηρεσίες γενικότερα έχουν πεδίο εφαρμογής και στον φορέα (Παπαρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 1993).

Η Ολομέλεια του ΣτΕ όρισε ότι οι ασφαλιστικοί φορείς που λειτουργούν ως ν.π.δ.δ. κατά το οργανικό κριτήριο είναι «δημόσιες υπηρεσίες καθ' ύλην αποκεντρωμένες» (ΣτΕ Ολομ. 5024/87, ΕΔΚΑ 1988). Η παροχή υπηρεσιών ασφάλισης αποτελεί δημόσιο σκοπό όπως ορίζει το άρθρο 22 παρ.5 του Συντάγματος (ΜονΔιοικΠρΑθ 15769/2019, τνπ Ισοκράτης).

Η Ολομέλεια του ΣτΕ με την απόφαση 2287/15 όρισε την λειτουργία της κοινωνικής ασφάλισης ως την κάλυψη του ασφαλισμένου μέσω της απόδοσης των εισφορών έναντι των κινδύνων από τους οποίους είναι δυνατόν να απωλέσει την ικανότητα του για εργασία και να επέλθει μείωση του βιοτικού του επιπέδου. Επίσης αναγνωρίζει ότι μέσω της κοινωνικής ασφάλισης ασκείται η κοινωνική πολιτική και ενισχύεται η διαγενεακή αλληλεγγύη (ΕΔΚΑ, 2015).

Το άρθρο 95 παρ.2 του ν.4387/2016 ορίζει ότι ζητήματα τα οποία δεν καθορίζονται από την νομοθεσία σχετικά με την υπαγωγή στην ασφάλιση, ασφαλιστικές παροχές, εισφορές και οφειλές και έως ότου να εκδοθεί ο Κανονισμός Οικονομικής Οργάνωσης και Λειτουργίας το ΕΦΚΑ ισχύουν οι διατάξεις του τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ εάν δεν είναι αντίθετες με τον ν.4387/2016 (Λαναράς, 2019).

Ο φορέας ο οποίος λειτουργεί ως ν.π.δ.δ. είναι υποχρεωμένος να παρέχει ασφαλιστική προστασία σε όλα τα άτομα που υπάγονται στην ασφάλιση του. Η διοικητική δράση συντελείται μέσω των διοικητικών πράξεων. Το δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης είναι αυτό που ρυθμίζει τη σχέση του με τους ιδιώτες όπως επίσης και οι γενικές αρχές του δικαίου. Η στενή σχέση του κράτους με το θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης επιβάλλει στενότατο κρατικό έλεγχο προς τον φορέα παρόλο που θεωρητικά διαθέτει ξεχωριστή νομική προσωπικότητα (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2021).

Τυπικά ο φορέας θα ήταν δυνατόν να οριστεί ως αυτοδιοικούμενος δεδομένου ότι έχει δική του νομική προσωπικότητα αλλά ουσιαστικά λόγω της εποπτείας του σε διαχειριστικό επίπεδο από το κράτος και λόγω της ανεπαρκούς αντιπροσωπευτικότητας των οργάνων του θεωρείται ότι δεν διαθέτει αυτοδιοίκηση. Τα διοικητικά όργανα δεν έχουν την δικαιοδοσία να παρεμβαίνουν στην βελτίωση για παράδειγμα της ποιότητας των παροχών ή να εγκρίνουν καινούριες παροχές (Κρεμαλής, 1985). Η συγκρότηση των Διοικητικών Συμβουλίων αντλείται από το άρθρο 23 του ν.3232/04 όπου ο Υπουργός επιλέγει τους εκπροσώπους των εργαζομένων μέσα από πίνακα κατόπιν διαβούλευσης με τους εκπροσώπους των εργαζομένων οπότε δεν υφίσταται ουσιαστική αυτοδιοίκηση (Στεργίου, 2022a).

Η αυτοτέλεια του φορέα είναι περιορισμένη λόγω του στενού διοικητικού ελέγχου από το κράτος. Η εποπτεία θεωρείται ουσιώδης λόγω του ότι μέσω της κοινωνικής ασφάλισης εκφράζεται η κοινωνική πολιτική και έχει άμεσο αντίκτυπο στις δημοσιονομικές δαπάνες. Η εγγυητική ευθύνη του κράτους σημαίνει ότι αν υπάρξει έλλειμα το κράτος είναι υποχρεωμένο να χρηματοδοτήσει τον οργανισμό (Στεργίου,2022a). Η εποπτεία ασκείται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και αφορά τα όργανα και τις πράξεις. Ο ν.4387/2016 ορίζει ως όργανα διοίκησης τον Διοικητή, τους τέσσερις Υποδιοικητές και το Διοικητικό Συμβούλιο. Ο Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων επιλέγει τα όργανα με τετραετή θητεία όπως επίσης και το Διοικητικό Συμβούλιο. Όσον αφορά τις πράξεις ο Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων εγκρίνει τα καταστατικά του οργανισμού αλλά και τυχόν τροποποιήσεις τους (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη,2021). Το κράτος ασκεί διαχειριστικό έλεγχο και οικονομική εποπτεία προκειμένου να διαπιστώσει τον τρόπο λειτουργίας του οργανισμού. Μέσω του διαχειριστικού ελέγχου ειδικότερα εγκρίνονται οι προϋπολογισμοί, ελέγχονται οι λογιστικές εγγραφές αλλά και οι δαπάνες όπως προκύπτουν από τις αποφάσεις των οργάνων και του προϋπολογισμού και ερευνάται αν μέσω της εκμετάλλευσης της περιουσίας επιτυγχάνονται οι στόχοι της κοινωνικής ασφάλισης. Ο έλεγχος δεν είναι μόνο έλεγχος νομιμότητας αλλά και σκοπιμότητας της δράσης των διοικητικών οργάνων (Κρεμαλής,1985).

2.2.4 Οι αποφάσεις

Οι αποφάσεις που εκδίδει ο φορέας συνιστούν ατομικές διοικητικές πράξεις σε αντίθεση με τα ενημερωτικά σημειώματα τα οποία δεν είναι δυνατόν να προσβληθούν με ενδικοφανή προσφυγή λόγω του ότι δεν είναι υπογεγραμμένα (ΔιοικΠρωτΘεσ 483/2014,τνπ ΝΟΜΟΣ).

Οι Διευθυντές των Τοπικών Διευθύνσεων είναι τα διοικητικά όργανα που αποφαινούνται επί ασφαλιστικών θεμάτων όπως η υπαγωγή στην ασφάλιση, η χρονική διάρκεια της ασφαλιστικής σχέσης, η απόδοση των ασφαλιστικών παροχών, η απονομή των συντάξεων. Οι αποφάσεις των συνταξιοδοτικών ζητημάτων προσβάλλονται με ένσταση εντός τριών μηνών από την στιγμή της κοινοποίησης τους στους ασφαλισμένους στην αρμόδια Τοπική Διοικητική Επιτροπή (ΣτΕ 3556/1990,ΔΔίκη 596/1991).

Η Τοπική Διοικητική Επιτροπή εξετάζει τις ενστάσεις ή αιτήσεις θεραπείας των αποφάσεων του Διευθυντή του Υποκαταστήματος διενεργώντας με αυτόν τον τρόπο ουσιαστικό έλεγχο και έλεγχο νομιμότητας (ΣτΕ 2214/2007, τνπ ΝΟΜΟΣ).

Σε περίπτωση εξέτασης διαφορών με τους ασφαλισμένους που αφορά υπαγωγή στην ασφάλιση η προθεσμία άσκησης είναι τριάντα ημέρες ενώ σε περίπτωση διαφοράς συνταξιοδοτικού ζητήματος σε ενενήντα ημέρες από την στιγμή που κοινοποιήθηκε στον ασφαλισμένο. Η υποβολή της ένστασης γίνεται εγγράφως ή ηλεκτρονικά στο Τμήμα Ενστάσεων και Προσφυγών. Εφόσον εκδικαστεί η ένσταση η ΤΔΕ κοινοποιεί την απόφαση της σε διάστημα τριών μηνών στον ασφαλισμένο και είναι δυνατόν να ασκήσει προσφυγή είτε ο Διευθυντής είτε ο ίδιος ο ασφαλισμένος η οποία εκδικάζεται από το Διοικητικό Πρωτοδικείο. Στην περίπτωση που ασφαλισμένος δεν είναι σύμφωνος με το ποσοστό αναπηρίας αρμόδια είναι η Υγειονομική Επιτροπή και όχι οι ΤΔΕ. Τα δικαστήρια ελέγχουν την νομιμότητα και την ουσία των αποφάσεων των ΤΔΕ καθώς συνιστούν εκτελεστές ατομικές διοικητικές πράξεις σύμφωνα με το άρθρο 120 όπως αναφέρεται στον Κανονισμό Λειτουργίας του τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Οι ΔΤΕ αποτελούν μία μορφή εσωτερικού ελέγχου των πράξεων του και συμβάλλουν στην ταχεία επίλυση της κοινωνικοασφαλιστικής διαφοράς και αποσυμφόρηση των υποθέσεων από τα Διοικητικά Δικαστήρια.

Σημαντικά ζητήματα ανακύπτουν κατά την εξέταση αιτημάτων από τις Διοικητικές Επιτροπές. Για παράδειγμα η καθυστέρηση σύνταξης εισήγησης από την πλευρά των υπηρεσιών έχει ως αποτέλεσμα και την καθυστέρηση εξέτασης της κοινωνικό ασφαλιστικής διαφοράς από τις Διοικητικές Επιτροπές. Επίσης κρίνεται απαραίτητη η περαιτέρω εκπαίδευση των μελών της Διοικητικής Επιτροπής καθώς σε πολλές περιπτώσεις οι γνώσεις τους σε νομικά ζητήματα θεωρούνται ανεπαρκείς. Η αποτελεσματικότητα των Διοικητικών Επιτροπών κρίνεται τόσο από την εξειδικευμένη πληροφόρηση τους στην νομοθετική και νομολογιακή επικαιρότητα αλλά και από την αμεροληψία κατά την λήψη αποφάσεων ώστε οι διοικούμενοι να αναπτύξουν το αίσθημα της εμπιστοσύνης προς την Τοπική Διοικητική Επιτροπή.

Δεδομένου ότι η Διοικητική Επιτροπή αποτελεί το δευτεροβάθμιο όργανο ελέγχου συνήθως λειτουργεί με κοινωνική ευαισθησία απέναντι στον διοικούμενο επιδεικνύοντας επιείκεια εντός του νομοθετικού πλαισίου. Η δικαίωση όμως του διοικούμενου από την Διοικητική Επιτροπή θεωρείται προσωρινή καθώς ο Διευθυντής της Τοπικής Διεύθυνσης σε πολλές περιπτώσεις προσφεύγει στο Διοικητικό Πρωτοδικείο κατά του ασφαλισμένου ή του συνταξιούχου και δυσχεραίνει την θέση του ασφαλισμένου (Ορφανού,2021).

Ο ψηφιακός εκσυγχρονισμός είναι δυνατόν να έχει αρνητικές συνέπειες για τους ασφαλισμένους σχετικά με την νομιμότητα των πράξεων των διοικητικών οργάνων. Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών οφείλει να συνυπάρχει με την αρχή της νομιμότητας και οι διοικητικές πράξεις να φέρουν όλα τα στοιχεία ώστε να θεωρούνται νόμιμες. Τα έγγραφα που εκδίδονται ηλεκτρονικά συνιστούν διοικητικές πράξεις και υπάρχει η δυνατότητα να προσβληθούν δικαστικά (Στεργίου,2021).

Στην υπόθεση 637/2021 του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών εκδικάστηκε υπόθεση ασφαλισμένης με νοητική στέρηση και βαριά αναπηρία συγγενικό πρόσωπο της οποίας υπέβαλλε αίτημα για τροποποίηση σύνταξης λόγω θανάτου των γονέων της αλλά το αίτημα δεν ικανοποιήθηκε από τον φορέα με αιτιολογία ότι αναμένει το κατάλληλο λογισμικό για να προβεί σε τροποποίηση της συνταξιοδοτικής απόφασης. Το δικαστήριο θεώρησε ότι συνιστά παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας από την πλευρά του οργανισμού και η ασφαλισμένη δικαιώθηκε (τνπ ΝΟΜΟΣ). Ο ασφαλισμένος δεν είναι δυνατόν να επιβαρύνεται από τη αμέλεια των διοικητικών οργάνων να προβούν σε τεχνολογικές αναβαθμίσεις καθώς θίγεται το δικαίωμα του στην ασφάλιση (Στεργίου,2021).

2.2.5 Γενικές αρχές δικαίου κοινωνικής ασφάλισης

Η δαιδαλώδης νομοθεσία για ζητήματα κοινωνικών ασφαλίσεων και η αδυναμία των ασφαλισμένων να κατανοήσουν το περιεχόμενο της και να υπερασπιστούν αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία των ειδικών αρχών δικαίου που διέπουν την κοινωνική ασφάλιση (ΣτΕ 321/1979).

Βασικές αρχές του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης είναι η αρχή της χρηστής διοίκησης, η αρχή της τυπικής ασφάλισης, η αρχή της εύνοιας του ασφαλισμένου, η αρχή της ισότητας, η αρχή της ανταποδοτικότητας, η αρχή της ενότητας της ασφαλιστικής περίπτωσης και η αρχή της αναλογικότητας (Πόνη,2022).

Σε περίπτωση παραβίασης αρχών είτε του διοικητικού δικαίου είτε του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης οι αποφάσεις του φορέα καθίστανται άκυρες (Στεργίου, 2011,Πόνη, 2019).

Οι γενικές αρχές λειτουργούν ως λύσεις οι οποίες ορίζονται από την νομολογία σε περίπτωση που η νομοθεσία κρίνεται αυστηρή ή ανεπιεικής. Κατά κύριο λόγο επανορθώνουν την νομοθεσία όταν διακρίνεται ως άκαμπτη προκειμένου να προφυλάξουν τον ασφαλισμένο. Δίνουν κοινωνικό χαρακτήρα στο διοικητικό δίκαιο που εφαρμόζεται στην κοινωνική ασφάλιση (Πανούση, 1992).

Αρχή της νομιμότητας

Η αρχή της νομιμότητας πηγάζει από το Κράτος Δικαίου και ορίζει ότι η δράση της διοίκησης οφείλει να χρησιμοποιεί ως βάση όλες τις πηγές του δικαίου. Πηγές του δικαίου είναι οι γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου, οι άγραφες πηγές και οι αποφάσεις των δικαστηρίων. Τα διοικητικά όργανα είναι υποχρεωμένα να δρουν σύμφωνα με ό,τι προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία. Οι κανόνες που οφείλει να ακολουθεί η διοικητική δράση πηγάζουν από το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, το Σύνταγμα, τις Διεθνείς Συνθήκες που έχουν κυρωθεί με νομοθετικές πράξεις, τους νόμους που θεσπίστηκαν με νομοθετικές πράξεις και τις διοικητικές κανονιστικές πράξεις που έχουν θεσπισθεί με νομοθετική εξουσιοδότηση ή με το άρθρο 83 του Συντάγματος (Σπηλιωτόπουλος, 2017). Η εφαρμογή της αρχής της νομιμότητας αποτελεί εργαλείο ελέγχου της δράσης των διοικητικών οργάνων αλλά και κριτήριο μέτρησης της ποιότητας της (Τζέμος, 2013).

Αρμοδιότητα των διοικητικών οργάνων ορίζεται ως η δυνατότητα των οργάνων στα πλαίσια του νόμου να θεσμοθετούν μονομερείς κανόνες δικαίου μέσω των πράξεων τους (έκδοση κανονιστικών πράξεων) ή να διευθετούν ατομικά ζητήματα (με την έκδοση ατομικών πράξεων) ή να προχωρούν στην σύναψη συμβάσεων ή να εκτελούν υλικές ενέργειες (Πρεβεδούρου, 2015).

Οι διοικητικές πράξεις οι οποίες εκδίδονται χωρίς να τηρούνται οι κανόνες που διέπουν την άσκηση της αρμοδιότητας καθίστανται άκυρες (Καϊμτζόγλου, 2017).

Τα διοικητικά όργανα του φορέα δεδομένου ότι λειτουργεί ως ν.π.δ.δ. έχουν αρμοδιότητες οι οποίες ορίζονται από τις κείμενες διατάξεις. Η διοικητική δράση στην κοινωνική ασφάλιση έχει ως κύριο χαρακτηριστικό τον δεσμευτικό τρόπο άσκησης της από τον οποίο προκύπτουν οι αρμοδιότητες του φορέα, δηλαδή οι υποχρεώσεις του φορέα αλλά και τα δικαιώματα του (Κρεμαλής, 1985).

Αρχή της διαφάνειας

Στα πλαίσια ενίσχυσης της αρχής της διαφάνειας ορίζεται ότι η δημόσια διοίκηση θα πρέπει να δρα φανερά. Οι πολίτες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στις ενέργειες στις οποίες προβαίνει η δημόσια διοίκηση. Στο άρθρο 5 του Συντάγματος κατοχυρώνεται το δικαίωμα των πολιτών όσον αφορά την πρόσβαση στα έγγραφα, στο άρθρο 20 παρ.2 του Συντάγματος κατοχυρώνεται το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης και στο άρθρο 10 του Συντάγματος κατοχυρώνεται το δικαίωμα της έγγραφης αναφοράς στις αρχές. Η εφαρμογή της αρχής της διαφάνειας επικουρεί την εφαρμογή της αρχής της νομιμότητας, αποδεικνύει πρακτικά την αρχή της ίσης μεταχείρισης προς τους πολίτες, ενισχύει το συμφέρον της κοινωνίας γενικότερα και συμβάλλει στην διαφύλαξη των δικαιωμάτων των πολιτών (Τζέμος,2021b).

Στο άρθρο 6 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας ορίζεται ότι τα διοικητικά όργανα είναι υποχρεωμένα να καλέσουν τον πολίτη σε προηγούμενη ακρόαση ώστε να έχει τη δυνατότητα να εκθέσει τις απόψεις του πριν την λήψη επιβαρυντικού μέτρου ή δυσμενούς ενέργειας προς αυτόν. Σε περίπτωση που η πράξη που εκδόθηκε αφορά πραγματικά περιστατικά αντικειμενικά θεωρούμενα και το όργανο λειτούργησε κατά δέσμια αρμοδιότητα τότε δεν υφίσταται το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης (ΔιοικΠρΑθ 77/2023, www.adjustice.gr). Σε περίπτωση όμως που η έκδοση της πράξης εξαρτάται από την υποκειμενική συμπεριφορά του πολίτη και το όργανο δρα στα πλαίσια διακριτικής ευχέρειας τότε απαιτείται να τηρηθεί το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης (ΔιοικΠρΑθ 5490/06,ΘΠΔΔ 2008).

Από την νομολογία δεν προκύπτει η καθολικότητα της εφαρμογής του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης σε όλες τις διοικητικές διαδικασίες που ακολουθούνται όπως για παράδειγμα στην έκδοση Πράξης Επιβολής Προστίμου Ακαταχώριστων Εργαζομένων (ΠΕΠΑΕ). Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης εξασφαλίζει πέρα από την ενημέρωση των διοικούμενων σχετικά με την υπόθεση τους και την προβολή των απόψεων τους πριν την έκδοση δυσμενούς διοικητικής πράξης εις βάρος τους και την όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη πληροφόρηση της Διοίκησης. Ειδικότερα η Διοίκηση οφείλει να εξασφαλίσει την εφαρμογή του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης των διοικούμενων εισακούγοντας τις απόψεις τους. Μέσω της άσκησης του δικαιώματος επιτυγχάνεται η πλήρης και έγκυρη πληροφόρηση των διοικούμενων αλλά και η αποτελεσματικότερη εφαρμογή του κοινωνικοασφαλιστικού δικαίου μέσω της διοικητικής δράσης (Σωτηροπούλου,2021).

Όσον αφορά το δικαίωμα πληροφόρησης και πρόσβασης στα ασφαλιστικά στοιχεία στην κοινωνική ασφάλιση ο ασφαλισμένος είναι υπεύθυνος να αναζητήσει πληροφορίες που τον

αφορούν. Εντούτοις λόγω του χαρακτήρα της κοινωνικής ασφάλισης οι φορείς καθίστανται υπόχρεοι να ενημερώνουν γενικότερα τους ασφαλισμένους για τα δικαιώματα αλλά και για τα καθήκοντα τους και ειδικότερα για ευάλωτες κατηγορίες πολιτών όπως ασθενείς, πρόσφυγες, ανάπηροι κλπ. (Στεργίου,2022a).

Η πραγμάτωση των δικαιωμάτων του ασφαλισμένου εξασφαλίζεται με την πρόσβαση που αποκτά στα ασφαλιστικά του στοιχεία (ΣτΕ 321/79,ΕΔΚΑ ΚΑ΄, ΣτΕ 400/81, ΕΔΚΑ ΚΓ΄). Στον Οδηγό Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς που εκδόθηκε από το Συνήγορο του Πολίτη(2012) και αφορά τις Σχέσεις Δημοσίων Υπαλλήλων και Πολιτών αναφέρεται ότι ο δημόσιος υπάλληλος είναι υπόχρεος να καθιστά προσβάσιμα τα διοικητικά αλλά και τα ιδιωτικά έγγραφα προς τους πολίτες για ζητήματα που τους αφορούν και να ενημερώνει τον πολίτη έγκαιρα σε περίπτωση απόφασης της Διοίκησης η οποία είναι πιθανό να θίγει τα δικαιώματα του.

Αρχή της χρηστής διοίκησης

Η αρχή της χρηστής διοίκησης επιτάσσει ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι λειτουργοί (η δημόσια διοίκηση στο σύνολο της) οφείλουν να σέβονται τον εκάστοτε πολίτη επιδεικνύοντας την κατάλληλη ευγένεια και προσοχή στο αίτημα του, να παρέχουν ικανοποιητικές πληροφορίες και οι διατυπώσεις τους να είναι όσο το δυνατόν πιο κατανοητές και πλήρεις. Οφείλουν επίσης να επιδεικνύουν ζήλο κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, να επιδιώκουν τη δημιουργία πλαισίου συνεργασίας με τους πολίτες αλλά και να αναζητούν περιθώρια βελτίωσης της εργασίας τους όπως συνεχής επιμόρφωση και αναβάθμιση των τεχνικών τους γνώσεων. Σε περίπτωση άσκησης της τυπικής της ευχέρειας ή τηλεφωνικής επαφής με τους πολίτες ή παροχής υπηρεσιών προς αυτούς η δημόσια διοίκηση υποχρεούται να διακρίνεται από ευελιξία ,να μην είναι άκαμπτη και να διαθέτει ευρεία αντίληψη. Σημαντικά στοιχεία της δημόσιας διοίκησης στα πλαίσια εφαρμογής της χρηστής διοίκησης είναι η προσπάθεια για ταχεία εκτέλεση των ζητημάτων των πολιτών και όχι η παρεμπόδιση και η αδικαιολόγητη καθυστέρηση, η αποδοχή των νόμιμων αιτημάτων των πολιτών και η αιτιολογία των αποφάσεων θα πρέπει να είναι σαφής, ειδική και πλήρης (Τζέμος, 2021a).

Η άσκηση των αρμοδιοτήτων των διοικητικών οργάνων θα πρέπει να συνάδει με το περί δικαίου αίσθημα και να τηρεί την αρχή της αναλογικότητας, της επιείκειας εντός του πλαισίου της αρχής της νομιμότητας που διέπει γενικότερα τη δημόσια διοίκηση. Η δημόσια διοίκηση

πρέπει να έχει σκοπό την ενίσχυση των πολιτών ως προς την άσκηση των δικαιωμάτων τους και την προάσπιση των συμφερόντων τους (Ακριβοπούλου και Ανθόπουλος, 2015).

Η αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων χρηματικών ποσών από συντάξεις εναντιώνεται στην αρχή της χρηστής διοίκησης και της ομαλής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης.

Οι προϋποθέσεις οι οποίες εξετάζονται για την μη αναζήτηση καταβληθέντων παροχών είναι η ύπαρξη καλής πίστης από τον δικαιούχο, εάν υφίσταται πλημμέλεια στην χορήγηση της παροχής, η πάροδος του εύλογου χρόνου από την λήψη των παροχών ανάλογα με τις συνθήκες, η εκτίμηση της οικονομικής και οικογενειακής κατάστασης του δικαιούχου, η έλλειψη σχετικής νομοθεσίας και αν τυχόν αφορά συμμόρφωση σε κάποια απόφαση δικαστηρίου (Στεργίου, 2022a). Σχετικά με την καλή πίστη ο δικαιούχος θα πρέπει να είναι πεπεισμένος ότι ήταν δικαιούχος της παροχής και να αποδεικνύεται από τις συνθήκες αλλά και την συμπεριφορά των οργάνων (Πόνη, 2015). Εάν ο ασφαλισμένος έδρασε με δόλο και εισέπραξε τις παροχές παράνομα επιτρέπεται η αναζήτηση ανεξαρτήτως χρονικού διαστήματος (ΣτΕ 2488/1993, τνπ ΝΟΜΟΣ, ΣτΕ 812/85, ΕΔΚΑ 1985). Η εξέταση της πλημμέλειας αναφέρεται στην λήψη πχ. κάποιου επιδόματος παρόλο που δεν ήταν δικαιούχος (Πόνη, 2015). Όσον αφορά το χρονικό διάστημα του εύλογου χρόνου η νομολογία ορίζει ότι είναι τα πέντε έτη (ΣτΕ 2586/07, τνπ ΝΟΜΟΣ, ΜονΔιοικΕφΑθ 748/17, ΔιΔικ 02/2018). Επίσης θα πρέπει να εξετάζεται αν η σύνταξη αποτελεί το κύριο βιοποριστικό εισόδημα και ο ασφαλισμένος «έχει το βάρος της απόδειξης της σοβαρής διατάραξης της οικονομικής του κατάστασης λόγω της επιστροφής αχρεωστήτων ποσών» (ΣτΕ 928/2009, ΣτΕ 153/08, τνπ ΝΟΜΟΣ). Η αρχή της μη αναζήτησης δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση που υπάρχει σαφής διάταξη περί του αντιθέτου (ΣτΕ 3459/06, ΔιΔικ 2008). Τέλος δεν είναι δυνατόν να γίνει επίκληση στη συγκεκριμένη αρχή όταν λήφθηκαν περιοδικές παροχές σε περίπτωση δικαστικής απόφασης η οποία έχει ανατραπεί λόγω άσκησης ένδικων μέσων (ΣτΕ 1619/06, τνπ ΝΟΜΟΣ, ΔιοικΕφΑθ 868/15, ΔιΔικ 2016).

Αρχή της τυπικής ασφάλισης

Η αρχή της τυπικής ασφάλισης έχει ως βάση την αρχή του κράτους δικαίου που κατοχυρώθηκε συνταγματικά και εκδηλώνεται με την αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του ασφαλισμένου και στην τήρηση του ασφαλιστικού δικαίου (Ολ.Ελ.Συν. 110/2001, ΕΔΚΑ 769/2001, Ολ. Ελ.Συν. 2702/2006, ΑΡΧΝ 399/2008).

Η αρχή της τυπικής ασφάλισης νοείται ως η υπαγωγή ενός πολίτη στην ασφάλιση ενός φορέα παρόλο που δεν πληρούνταν οι νόμιμες προϋποθέσεις για να υπαχθεί αλλά ο ίδιος λειτουργώντας καλόπιστα τηρούσε τις ασφαλιστικές του υποχρεώσεις για εύλογο χρονικό διάστημα, όπως η καταβολή των εισφορών, και επιτρεπόταν από την ασφαλιστική νομοθεσία αλλά και ο φορέας δεν εναντιώθηκε ποτέ σε αυτήν του την υπαγωγή. Ο φορέας κοινωνικής ασφάλισης δεν δύναται μετά από μακρό χρονικό διάστημα και ιδίως κατά τη διάρκεια του ασφαλιστικού κινδύνου να προβάλλει αντιρρήσεις ως προς την ιδιότητα του ασφαλισμένου καθώς εναντιώνεται στην αρχή της χρηστής διοίκησης και της ασφαλιστικής εμπιστοσύνης. Τα δικαιώματα των ασφαλισμένων θεωρούνται σεβαστά καθώς προκύπτουν από πραγματικές καταστάσεις εφόσον δεν υπήρξε δόλος από την πλευρά του ασφαλισμένου, δεν συνιστούν παράβαση νόμου και η Διοίκηση δεν αντιτάχθηκε σε αυτά (Ολομ.Ελ.Συν. 1371/2017,ΕΔΔΔΔ 358/2018).

Η αρχή της τυπικής ασφάλισης τείνει να εξαλειφθεί δεδομένης της ενοποίησης των ασφαλιστικών ταμείων και την απλοποίηση των προϋποθέσεων της υπαγωγής στην ασφάλιση του e-ΕΦΚΑ. Από την νομολογία προκύπτει ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο ο ασφαλιστικός φορέας να επιβάλλει επιστροφή των συντάξεων που καταβλήθηκαν σε ασφαλισμένο εφόσον ο ίδιος τις εισέπραττε καλόπιστα για εύλογο χρονικό διάστημα (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2021).

Αρχή της εύνοιας του ασφαλισμένου

Η αρχή της εύνοιας του ασφαλισμένου ορίζεται ως η υποχρέωση των οργάνων να ερμηνεύουν τις ασφαλιστικές διατάξεις υπέρ των ασφαλισμένων (ΣτΕ 2164/2001,τνπ ΝΟΜΟΣ). Στο δίκαιο της κοινωνικής ασφάλισης εφαρμόζεται κυρίως εάν κατόπιν της επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου και πριν να υποβληθεί η αίτηση της συνταξιοδότησης μεταβληθεί η νομοθεσία που διέπει το συνταξιοδοτικό δικαίωμα ώστε να είναι πιο ευμενές για τον ασφαλισμένο τότε εφαρμόζεται το τελευταίο καθεστώς, που θα είναι πιο ευνοϊκό για τον ασφαλισμένο (ΣτΕ 2807/2014).

Η αρχή έχει επίσης ευρεία εφαρμογή στην κοινωνική ασφάλιση στις περιπτώσεις όπου εκδίδονται γνωματεύσεις υγειονομικών επιτροπών χωρίς να είναι αιτιολογημένες. Οι αιτιολογημένες αποφάσεις είναι δεσμευτικές για τα αρμόδια διοικητικά όργανα και καθώς και για τα διοικητικά δικαστήρια. Τα διοικητικά δικαστήρια σε περιπτώσεις αιτήματος ασφαλισμένου για χορήγηση ασφαλιστικών παροχών, όπως σύνταξη αναπηρίας ή

εξωϊδρυματικού επιδόματος αναγκάζουν τις υγειονομικές επιτροπές να αιτιολογήσουν τις γνωματεύσεις τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι υγειονομικές επιτροπές εκδίδουν νέα γνωμάτευση με ελλιπή αιτιολόγηση της γνωμάτευσης ή με μη αιτιολόγηση της γνωμάτευσης. Η παράλειψη των οργάνων να αιτιολογήσουν τις γνωματεύσεις δεν είναι δυνατόν να λειτουργεί επιβαρυντικά για τον ασφαλισμένο (ΣτΕ 38/2018, 30/2016, 3906/2015, 1271/2021, τνπ ΝΟΜΟΣ).

Η αρχή της ισότητας

Η αρχή της ισότητας προκύπτει από το άρθρο 4 § 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι «*οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου*». Για τα δικαστήρια και για την δημόσια διοίκηση συνεπάγεται ότι οφείλουν να τηρούν την νομοθεσία διατηρώντας την ισότητα μεταξύ των πολιτών. Η αρχή της ισότητας όταν τίθεται σε εφαρμογή από τη Δημόσια Διοίκηση επιτάσσει στις ίδιες καταστάσεις να ισχύει όμοια αντιμετώπιση και σε διαφορετικές καταστάσεις διαφορετική αντιμετώπιση. Δεν νοείται να υπάρχουν δύο αιτήματα δύο πολιτών την ίδια χρονική στιγμή, που βασίζονται σε ίδια γεγονότα να εξετασθούν με διαφορετικό τρόπο από την δημόσια διοίκηση. Φυσικά δεν ισχύει ότι σε περιπτώσεις παρανομίας της διοίκησης εάν υπάρξει όμοια περίπτωση μελλοντικά στα πλαίσια τήρησης της ισότητας να εκτελεστεί εκ νέου παρανομία. Η αρχή της ισότητας θεωρείται μείζονος σημασίας κατά την περίπτωση όπου η διοίκηση ασκεί αρμοδιότητα με διακριτική ευχέρεια οπότε διαθέτει εύρος επιλογών (Ακριβοπούλου, 2010).

Η αρχή της ενότητας της ασφαλιστικής περίπτωσης

Η αρχή της ενότητας της ασφαλιστικής περίπτωσης συναντάται ως έκφανση της αρχής της χρηστής διοίκησης και εφαρμόζεται κυρίως σε περιπτώσεις απονομής σύνταξης λόγω αναπηρίας όπου δεν έχουν συμπληρωθεί οι χρονικές προϋποθέσεις που ορίζει η νομοθεσία αλλά έχει επέλθει εκ νέου ο ασφαλιστικός κίνδυνος (ΤριμΔιοικΠρωτΑθ 7137/02). Σύμφωνα με τη νομολογία όταν «*η πάθηση του ασφαλισμένου αποτελεί επανεμφάνιση ή επιδείνωση παλαιότερης βλάβης ή πάθησης, ο ασφαλισμένος δικαιούται τις προβλεπόμενες παροχές αναπηρίας αν συγκέντρωσε τις χρονικές προϋποθέσεις κατά τον χρόνο της αρχικής εμφάνισης της ασθένειας*» (ΣτΕ 2344/07, ΕΔΚΑ 72/2008).

Η αρχή της αναλογικότητας

Η αρχή της αναλογικότητας εφαρμόστηκε κυρίως στην νομολογία του ΣτΕ όσον αφορά τις μνημονιακές περικοπές των συντάξεων στα πλαίσια των ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων (ΣτΕ 2287/2015, τνπ ΝΟΜΟΣ). Το ΣτΕ απεφάνθη ότι δεν είναι δυνατό στα πλαίσια συνεχόμενης οικονομικής δυσπραγίας τα μέσα που χρησιμοποιούνται να επιβαρύνουν συγκεκριμένη κατηγορία πολιτών οπότε να καταστρατηγείται η αρχή της αναλογικότητας και να υπάρχει άνιση κατανομή των δημοσίων βαρών. Επισημάνε ότι κάποιες κατηγορίες πολιτών είναι ευνοούμενες από τη μη χρήση άλλων διαρθρωτικών μέτρων που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν όπως η προώθηση της αύξησης των φορολογικών εσόδων (ΣτΕ 4741/2014, ΑΡΜ 2015/467, τνπ ΝΟΜΟΣ).

Η αρχή της αναλογικότητας προέρχεται από την αρχή της μεσότητας σύμφωνα με την οποία τα πάντα οφείλουν να πραγματοποιούνται με μέτρο και αναλογικά και όχι με ακρότητες. Αποτελεί βασική αρχή που διέπει την διοικητική δράση. Η διοικητική δράση, ειδικά εκείνη που περιορίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα οφείλει να υπηρετεί κάποιον σκοπό εντός νομοθετικού πλαισίου. Τα μέτρα που θα λάβει πρέπει να είναι αρκετά για να επιτευχθεί ο σκοπός αλλά το λιγότερο δυσμενή ως προς την περιστολή των ατομικών δικαιωμάτων. Η αρχή της αναλογικότητας θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν σε περίπτωση διοικητικών κυρώσεων και γενικότερα στην επιβολή δυσμενούς για τον πολίτη διοικητικής πράξεως ή ενέργειας από την διοίκηση (Τζέμος, 2021a).

Η οργάνωση και η λειτουργία του κράτους οφείλει να αποσκοπεί στην διαφύλαξη των δικαιωμάτων των διοικούμενων τα οποία απειλούνται από ένα πολυσχιδές πλέγμα κρατικών, ιδιωτικών και φυσικών κινδύνων. Το νόημα της ύπαρξης, της λειτουργίας, του σχηματισμού και της οργάνωσης ενός κράτους προσαρμοσμένου στην σύγχρονη εποχή αποτελεί η ουσιαστική και η επιτυχής προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών (Τζέμος, 2019). Δεδομένου ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα πρακτικά αντιμάχονται το ένα το άλλο ο τρόπος «συμφιλίωσης» αυτών που θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί από όλες τις εξουσίες (νομοθετική, δικαστική, εκτελεστική) ανάλογα με την νομική τους υπόσταση και τις αρμοδιότητες τους είναι η αρχή της αναλογικότητας (Τζέμος, 2018).

Αρχή της ανταποδοτικότητας

Η αρχή της ανταποδοτικότητας είναι η μοναδική που δεν είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη και ορίζει ότι στα αναδιανεμητικά συστήματα οι εισφορές που αποδίδονται δεν βρίσκονται σε ευθεία αναλογία με τις παροχές της κοινωνικής ασφάλισης σε αντίθεση με τα κεφαλαιοποιητικά συστήματα (Πόνη,2022).

2.2.6 Η αποτελεσματική δημόσια διοίκηση

Η διοικητική δράση οφείλει να έχει ως κύριο στόχο την αποτελεσματικότητα. Η αρχή της αποτελεσματικότητας αρχικά θα πρέπει να συνυπάρχει με την νομιμότητα και να διέπει τόσο την οργάνωση όσο και την λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Το οργανόγραμμα της Διοίκησης θα πρέπει να κατανέμει τις αρμοδιότητες των υπαλλήλων λαμβάνοντας υπόψη την ίση μεταχείριση τους, οι ικανότητες των υπαλλήλων θα πρέπει να αξιοποιούνται, να εισάγονται νέες τεχνολογίες, τα όργανα διοίκησης να συνεργάζονται με τους πολίτες, οι δημόσιες υπηρεσίες να συνεργάζονται μεταξύ τους αλλά και με τον Συνήγορο του Πολίτη, οι προσλήψεις να πραγματοποιούνται αξιοκρατικά και να μειωθεί η γραφειοκρατία προκειμένου να αναβαθμιστεί η ποιότητα παροχής υπηρεσιών του δημοσίου τομέα.

Προκειμένου να επιτευχθεί η νομιμότητα της δημόσιας διοίκησης υπό ευρεία άποψη θα πρέπει να συνυπάρχει η νομιμότητα υπό στενή άποψη, η αρχή της χρηστής διοίκησης, η αρχή της αναλογικότητας και η αρχή της διαφάνειας. Η αναβάθμιση όμως της ποιότητας της παροχής υπηρεσιών εκ μέρους της δημόσιας διοίκησης προϋποθέτει την αρχή της αποτελεσματικότητας, την αρχή της νομιμότητας, την ταχεία εξυπηρέτηση καθώς και την πρωτοποριακή αντίληψη των καταστάσεων (Τζέμος,2021b).

Κατά τον Τζέμο ως δικαιοπολιτική ορίζεται η εξέταση των νόμων τόσο ως προς την ουσία αλλά και ως προς την πρακτική εφαρμογή τους. Μέσω της δικαιοπολιτικής εντοπίζονται ζητήματα που πρέπει να τροποποιηθούν είτε νομοθετικά ή διοικητικά ταυτόχρονα με άλλες πολιτικές ή οργανωτικές μεταρρυθμίσεις. Η δικαιοπολιτική δεν εστιάζει απλά στην βελτίωση του εφαρμοσμένου δικαίου αλλά στην ουσιαστική πραγμάτωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσω της άσκησης της δημόσιας εξουσίας.

Η βελτίωση της εφαρμογής του δικαίου επιτυγχάνεται μέσω της καλής νομοθέτησης, της απλοποίησης των νόμων, της εξάλειψης της πολυνομίας και της κακονομίας και των αντικρουόμενων νομοθεσιών, της επιτάχυνσης των δικαστικών υποθέσεων, της έγκαιρης δράσης των διοικητικών οργάνων, της επιτάχυνσης της έκδοσης των κανονιστικών διοικητικών πράξεων, της πιστής εφαρμογή των χρονικών ορίων που προσδιορίζονται από την νομοθεσία και του αποδοτικού ελέγχου της διοικητικής δράσης (Τζέμος,2021b).

Σύμφωνα με τους Σωτηρόπουλο και Χριστόπουλο (2017) η κοινωνική ασφάλιση τα τελευταία έτη και λόγω και των δυσμενών οικονομικών συγκυριών αντιμετωπίζει το φαινόμενο της πολυνομίας και της κακονομίας. Είναι σύνηθες οι νόμοι να κατακερματίζονται σε διαφορετικά σημεία λόγω των συνεχών τροποποιήσεων που επιδέχονται. Δεδομένου ότι από την νομοθεσία που αφορά την κοινωνική ασφάλιση επηρεάζεται σημαντικό μέρος του πληθυσμού το πολιτικό σύστημα προχωρά συχνά σε αναθεωρήσεις των νόμων. Η μόνη ενέργεια για μείωση της πολυνομίας και εξάλειψη της κακονομίας αφορούσε τις επιχειρήσεις και έλαβε χώρα το 2014 ενώ ο ν.4048/2012 που εμπεριέχει την ρυθμιστική διακυβέρνηση και την καλή νομοθέτηση δεν εφαρμόζεται πρακτικά.

Η καλή νομοθέτηση χρησιμοποιεί διάφορα μέσα όπως η Ανάλυση Κανονιστικών Επιπτώσεων, η διαβούλευση, η κωδικοποίηση και η απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών προκειμένου να αναβαθμίσει την ποιότητα των νόμων αλλά και την νομοπαρασκευαστική και νομοθετική διαδικασία. Ειδικότερα εξετάζει κατά πόσο ένας νόμος είναι αναγκαίος, κατάλληλος και αποδοτικός μέσα από τη μέτρηση της επιβάρυνσης που δέχονται τα όργανα κατά την διοικητική διαδικασία από την εφαρμογή του. Μακροπρόθεσμα η επίλυση του ζητήματος της πολυνομίας είναι δυνατόν να επιτευχθεί μέσω της κωδικοποίησης της νομοθεσίας, της εφαρμογής της Ανάλυσης Κανονιστικών Επιπτώσεων από τη Δημόσια Διοίκηση και περιορισμό του αριθμού των νόμων.

Η γραφειοκρατία είναι δυνατόν να λάβει διάφορες διαστάσεις. Για παράδειγμα γραφειοκρατία θεωρείται και η δογματική συμπεριφορά των διοικητικών οργάνων που δεν συμβαδίζει με τις επικρατούσες συνθήκες της κοινωνίας, η απρόσιτη ή και υπεροπτική στάση τους σε περίπτωση επαφής με τους πολίτες, η αναποτελεσματική οργάνωση, η απροθυμία για εργασία ή η αναβολή της εργασίας, η αδιαφορία προς τις επιθυμίες των πολιτών, η προσήλωση στο δεσμευτικό τρόπο λήψης αποφάσεων των υπηρεσιών, η άκαμπτη στάση, η κατάχρηση εξουσίας και μη αναγνώριση των λαθών από τα διοικητικά όργανα. Η διοίκηση είναι δυνατόν να καταστεί αποτελεσματικότερη με την εφαρμογή διαφόρων τεχνικών όπως εκπαίδευση του

προσωπικού σε θέματα δημοσίων σχέσεων και εκπόνηση έρευνας σχετικά με την οργανωσιακή ή επιχειρησιακή λειτουργία της υπηρεσίας (Robson&Page,2023).

Οι δημόσιοι υπάλληλοι κατά τον χειρισμό αιτημάτων πολιτών λειτουργούν σε πολλές περιπτώσεις εφαρμόζοντας απλά ότι ορίζει η νομοθεσία δίχως να λαμβάνουν υπόψιν τις αρχές του διοικητικού δικαίου που διέπουν τη δράση της δημόσιας διοίκησης όπως η αρχή της χρηστής διοίκησης, η αρχή της αναλογικότητας κλπ. λόγω του ότι δεν γνωρίζουν πως να το πράξουν ή δεν επιθυμούν να αναλάβουν την ευθύνη λόγω ελλειπών οδηγιών εφαρμογής. Σε περίπτωση πρακτικής εφαρμογής του δικαίου και πριν την έκδοση της τελικής απόφασης για τον ασφαλισμένο ο δημόσιος υπάλληλος είναι υποχρεωμένος να μην προσκολληθεί αποκλειστικά στην νομοθεσία αλλά να λάβει υπόψιν και τις αρχές του δικαίου ιδιαίτερα αν η απόφαση έχει δυσμενείς συνέπειες για τον πολίτη (Οδηγός καλής συμπεριφοράς δημοσίων υπαλλήλων, ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. και Συνήγορος του Πολίτη,2005).

2.3 Πόροι

Όπως προκύπτει από το άρθρο 3 του ν.4670/2020 μετά από τροποποίηση του άρθρου 56 § 1 του ν.4387/2016 οι πόροι του φορέα προέρχονται από: α)τις ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών που ανήκουν στην κύρια ασφάλιση και τις λοιπές παροχές, καθώς και οποιοδήποτε εισόδημα από την εκμετάλλευση των περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού και από τις αποδόσεις των κεφαλαίων ή των αποθεματικών τους, τις εισφορές υπέρ των φορέων. β).Τις εισφορές που εισπράττονται και αποδίδονται σε όλους τους φορείς ,κλάδους, τομείς και λογαριασμούς που έχουν υπαχθεί στον e-ΕΦΚΑ (συμπεριλαμβάνονται και οι εισφορές της επικουρικής ασφάλισης και των εφάπαξ παροχών ΕΤΕΑΕΠ) καθώς και οποιοδήποτε εισόδημα από την εκμετάλλευση των περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού και από τις αποδόσεις των κεφαλαίων ή των αποθεματικών τους και γ).την κρατική χρηματοδότηση προκειμένου να αποδοθούν οι εθνικές συντάξεις.

Με το άρθρο 49 του ν.4387/2016 ορίζονται οι πρόσθετοι πόροι του e-ΕΦΚΑ :α).Τα έσοδα από τα πρόστιμα που έχουν επιβληθεί σύμφωνα με το άρθρο 23 και 24 του ν.3996/2011(εκτός του 20% που υπολογίζεται ως έσοδο του προϋπολογισμού του σώματος επιθεώρησης εργασίας, άρθρο 14 § 4 του ν.3966/2011) και β).το 20% από τα έσοδα που προκύπτουν από την αξιοποίηση ακινήτων του Δημοσίου ή των δημοσίων επιχειρήσεων ή των

ν.π.δ.δ. που το μετοχικό κεφάλαιο ανήκει κατά 100% σε ν.π.δ.δ. ή στο Δημόσιο (εκτός εκείνων που ανήκουν στο Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας Ελληνικού Δημοσίου).

Η ΥΑ Φ.ΕΦΚΑ/οικ.22424/861/16.05.2017 περιέχει τον Κανονισμό Οικονομικής Οργάνωσης και Λογιστικής Λειτουργίας του οργανισμού ο οποίος αναφέρει τις αρχές στις οποίες βασίζεται η οικονομική του διαχείριση που είναι η αρχή της διαφάνειας, της οικονομικότητας, της αποδοτικότητας, της υπευθυνότητας και της λογοδοσίας, της ειλικρίνειας και της αποτελεσματικότητας. Ως οικονομικό έτος θεωρείται το ημερολογιακό έτος και ο προϋπολογισμός εφόσον καταρτιστεί συνοποβάλλεται με εισηγητική έκθεση από τις υπηρεσίες των οικονομικών προωθείται στο Διοικητικό Συμβούλιο για έγκριση και σε τελικό στάδιο λαμβάνει έγκριση από τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

2.4 Ηλεκτρονική διακυβέρνηση

Τα κοινωνικά κράτη με την εισαγωγή των ΤΠΕ βελτιώνουν την προσβασιμότητα των ασφαλισμένων στις κοινωνικοασφαλιστικές παροχές. Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση συνεισφέρει στην πρακτική εφαρμογή των νόμων, στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών αλλά και στην μείωση του κόστους. Οι διοικητικές διαδικασίες απλοποιούνται και μειώνεται η γραφειοκρατία όπως για παράδειγμα με την κατάργηση της θεώρησης των βιβλιαρίων ασθένειας και την δυνατότητα έκδοσης ηλεκτρονικά των Αποσπασμάτων Ατομικού Λογαριασμού Ασφάλισης και παράλληλα ευνοείται η λειτουργία των υπηρεσιών μίας στάσης, όπου ο ασφαλισμένος είναι δυνατόν να εξυπηρετηθεί άμεσα για διαφορετικά αιτήματα. Η εισαγωγή επίσης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης συμβάλλει στην εξάλειψη της παραβατικότητας από την πλευρά των ασφαλισμένων καθώς οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης διαλειτουργούν με διάφορες άλλες υπηρεσίες του δημοσίου και τα στοιχεία των ασφαλισμένων διασταυρώνονται άμεσα όπως για παράδειγμα το σύστημα ΑΡΙΑΔΝΗ το οποίο επιτρέπει την διαλειτουργικότητα με τα ληξιαρχεία. Πλήθος συνδιαλλαγών πραγματοποιείται πλέον ηλεκτρονικά όπως η υποβολή ΑΠΔ και γνωστοποίηση των στοιχείων μέσω του ΕΡΓΑΝΗ. Η ηλεκτρονική υποβολή των ΑΠΔ χρησιμοποιείται από τον φορέα προκειμένου να κατηγοριοποιηθούν βάσει της πιθανότητας παράβασης οι επιχειρήσεις χρησιμοποιώντας ένα ειδικό λογισμικό(risk analysis εσόδων) (Στεργίου,2023).

Οι συντάξεις λόγω αναπηρίας, θανάτου και λόγω γήρατος υποβάλλονται πλέον με ηλεκτρονική αίτηση του ασφαλισμένου και υπάρχει η δυνατότητα παρακολούθησης του σταδίου του αιτήματος που βρίσκονται. Εφόσον οι αιτήσεις συνταξιοδότησης προωθηθούν μέσω της αυτοματοποιημένης διαδικασίας η απόφαση κοινοποιείται και ηλεκτρονικά στον ασφαλισμένο μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (www.efka.gov.gr).

Μέσω του συστήματος ΑΤΛΑΣ ο ασφαλισμένος έχει πρόσβαση στον Ατομικό Ψηφιακό Λογαριασμό Ασφάλισης ενώ διαλειτουργεί και με τους παρόχους υγείας προκειμένου να εξακριβωθεί από το Εθνικό Μητρώο Δικαιούχων Περίθαλψης αν ο ασφαλισμένος διαθέτει ασφαλιστική ικανότητα (www.idika.gr).

Καινοτομία επίσης στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση αποτελεί το Ψηφιακό Δωμάτιο Επικοινωνίας το οποίο τέθηκε σε λειτουργία με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 60304/2022 των Υπουργών Εργασίας- Κοινωνικών Υποθέσεων και Επικρατείας από 13 Ιουλίου του 2022 (προσβάσιμο είτε από την ιστοσελίδα του e-ΕΦΚΑ <https://www.efka.gov.gr/el/psephiako-domatio-epikoionias> είτε από την Ενιαία Διαδικτυακή Πύλη www.gov.gr) προκειμένου να μειωθεί ο χρόνος απονομής σύνταξης. Ο πολίτης που έχει καταθέσει αίτημα συνταξιοδότησης υπάρχει δυνατότητα να συνομιλήσει ηλεκτρονικά ή και να διαβιβάσει διάφορα δικαιολογητικά που απαιτούνται με τον υπάλληλο που έχει αναλάβει να διεκπεραιώσει το αίτημα της συνταξιοδότησης του (www.sioufaslaw.gr). Με τη χρήση του τηλεφωνικού κέντρου 1555 οι πολίτες εξυπηρετούνται για διάφορα ζητήματα και διαθέτει εικοσιτετράωρη λειτουργία όλο το χρόνο και χωρίς χρέωση (www.efka.gov.gr).

Η ψηφιακή κάρτα εργασίας που εισήχθη με τον ν.4808/2021 συμβάλλει αποτελεσματικά στην καταπολέμηση της εισφοροδιαφυγής αλλά και της αδήλωτης εργασίας καθώς μέσω του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ II παρέχονται αυτοματοποιημένες πληροφορίες σχετικά με τα ωράρια των εργαζομένων (www.ypergasias.gov.gr).

Με το Πρόγραμμα Διαύγεια όπου οι φορείς αναρτούν αποφάσεις και εγκυκλίους επιτυγχάνεται το δικαίωμα της πρόσβασης των πολιτών στα έγγραφα, το οποίο είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο αλλά και η ενίσχυση της διαφάνειας της δράσης της δημόσιας διοίκησης καθώς και η τήρηση της αρχής της νομιμότητας και της χρηστής διοίκησης (www.diavgeia.gov.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΚΥΡΙΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

3.1 Εισαγωγή

Το πρώτο μέρος της έννομης σχέσης δημοσίου δικαίου που δημιουργείται ανάμεσα στον φορέα και στον ασφαλισμένο είναι η υπαγωγή στην ασφάλιση ενώ το αμέσως επόμενο είναι η απόδοση των παροχών όπως προκύπτει από την νομοθεσία. Λόγω της έννομης σχέσης ο φορέας έχει ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων και ο ασφαλισμένος αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις (ΤριμΔιοικΠρωτΑθ 6226/04, ΕΔΚΑ 2004).

Ο ασφαλισμένος είναι υπόχρεος καταβολής εισφορών και ο φορέας είναι υπόχρεος απόδοσης των παροχών που ορίζονται από την νομοθεσία. Κύρια νομική υποχρέωση του φορέα είναι η προφύλαξη του ασφαλισμένου και των μελών της οικογένειας του από τους κινδύνους που ελλοχεύουν. Εκτός της κύριας νομικής υποχρέωσης προκύπτουν και δευτερεύουσες εξαιτίας της μορφής της κοινωνικής ασφάλισης όπως η αρχή της χρηστής διοίκησης, του δικαιώματος της προηγούμενης ακροάσεως κλπ. οι οποίες αποσκοπούν στην συνολικότερη προστασία του διοικούμενου (Κρεμαλής, 1985).

Λόγω του ότι ο φορέας λειτουργεί ως ν.π.δ.δ. η κοινωνικοασφαλιστική σχέση και το περιεχόμενο αυτής ορίζεται απευθείας από τη νομοθεσία. Η έννομη σχέση δημοσίου δικαίου που αναπτύσσεται συσχετίζεται στενά με την υποχρεωτικότητα του θεσμού όπως ορίζει το Σύνταγμα με το άρθρο 22 παρ.5. Η καταβολή των εισφορών είναι δημόσια υποχρέωση ενώ η διεκδίκηση της παροχής αποτελεί δημόσιο δικαίωμα. Ακόμα και αν ο δικαιούχος αποβιώσει η διεκδίκηση της παροχής συνεχίζει να υφίσταται (ΣτΕ 121/12,ΕΔΚΑ 2013). Τα κοινωνικά ασφαλιστικά δικαιώματα έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό ότι είναι δημόσια και υποχρεωτικά και δεν είναι δυνατόν να παραιτηθεί κάποιος από αυτά. Η υπαγωγή στην ασφάλιση δεν στηρίζεται στην επιθυμία του εργαζόμενου ή του εργοδότη. Οι διατάξεις της νομοθεσίας του e-ΕΦΚΑ θεωρούνται διατάξεις δημόσιας τάξεως αφού αποσκοπούν στο συμφέρον της κοινωνίας γενικότερα (ΣτΕ 1983/91, ΔιΔικ 1992).

Ανάμεσα στον φορέα και στους ασφαλισμένους υφίσταται νομική δέσμευση που εκκινεί με την υπαγωγή στην ασφάλιση και φθάνει έως και την καταβολή των παροχών. Στην συγκεκριμένη σχέση υπεισέρχονται και τρίτοι όπως οι εργοδότες λόγω της ασφάλισης των μισθωτών, το ίδιο το Κράτος, διάφοροι ασφαλιστικοί οργανισμοί, τα μέλη των οικογενειών των ασφαλισμένων αλλά και οργανισμοί παροχής υπηρεσιών υγείας (Στεργίου,2022a).

Ανάμεσα στον ασφαλισμένο και στον φορέα η σχέση που δημιουργείται οφείλει να είναι σχέση αμοιβαιότητας και αλληλεξάρτησης και όχι σχέση αντικρουόμενων συμφερόντων. Τα διοικητικά όργανα του φορέα σε ορισμένες περιπτώσεις στα πλαίσια προστασίας του ασφαλιστικού κεφαλαίου λειτουργούν εις βάρος των ατομικών συμφερόντων και παρεκκλίνουν από τον κύριο στόχο του φορέα που είναι η διαφύλαξη των ασφαλισμένων έναντι των ασφαλιστικών κινδύνων (Στεργίου,2022a). Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη (2020) αναφέρεται ότι η διοίκηση σε πολλές περιπτώσεις ερμηνεύει την διάταξη ενός νόμου με τρόπο αυστηρό το οποίο οδηγεί στην μη πραγμάτωση του σκοπού της κοινωνικής ασφάλισης. Ο Συνήγορος του Πολίτη παρενέβη ακόμα και σε περίπτωση όπου η διοίκηση θα ήταν δυνατόν να επιλύσει άμεσα την κοινωνικοασφαλιστική διαφορά με διόρθωση σφάλματος αλλά δεν το έπραξε.

Η έννομη σχέση που προκύπτει αποτελείται από δύο φάσεις. Η πρώτη φάση είναι η δημιουργία της *ασφαλιστικής προσδοκίας* στην οποία ο ασφαλισμένος καταβάλλει εισφορές ξεκινά με την υπαγωγή στην ασφάλιση και σταματά όταν επέρχεται ο ασφαλιστικός κίνδυνος. Η δεύτερη φάση είναι εκείνη της *ασφαλιστικής παροχής* κατά την οποία ο φορέας αποδίδει τις παροχές στον ασφαλισμένο προκειμένου να αντιμετωπίσει τον ασφαλιστικό κίνδυνο, η οποία εκκινεί όταν αντιμετωπίζει τον ασφαλιστικό κίνδυνο και παύει να ισχύει εφόσον έχει παρέλθει ο κίνδυνος ή όταν αποβιώσει ο ασφαλισμένος (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2021).

3.2 Υπαγωγή στην ασφάλιση

Η υπαγωγή στην ασφάλιση αποτελεί την αρχή της ασφαλιστικής σχέσης μεταξύ του φορέα και του ασφαλισμένου στην οποία ο φορέας μέσω διοικητικής πράξης των οργάνων του τον συμπεριλαμβάνει στα μητρώα του και κατ' επέκταση τον ασφαλίζει (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2021). Τα διοικητικά όργανα του φορέα είναι υπεύθυνα να εξετάζουν ακόμα και αυτοβούλως αν πληρούνται τα κριτήρια υπαγωγής στην ασφάλιση. Οι προϋποθέσεις της υπαγωγής θα πρέπει είναι σε ισχύ σε όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού δεσμού (ΣτΕ 4328/1984,ΕΔΚΑ 1985).

Οι διατάξεις των νόμων προβλέπουν την «αυτοδίκαιη» υπαγωγή στην ασφάλιση και την ευθύνη απόδοσης των εισφορών από την στιγμή που εκκινεί η ασφαλιστέα εργασία .Η υποχρεωτικότητα της υπαγωγής ορίζει ότι ο εργοδότης οφείλει να προβεί σε αναγγελία της

απασχόλησης του εργαζόμενου. Προκειμένου ο φορέας να απονέμει τις παροχές θα πρέπει να συμπληρωθεί συγκεκριμένος χρόνος ασφάλισης από τον ασφαλισμένο, δηλαδή να έχουν αποδοθεί ορισμένες ασφαλιστικές εισφορές. Ο ασφαλισμένος συνεχίζει να αξιώνει ασφαλιστικές παροχές ακόμα και αν δεν έχουν καταβληθεί οι εισφορές από τον εργοδότη. Για να προσμετρηθεί ο χρόνος ασφάλισης στην ασφαλιστική ιστορία του ασφαλισμένου ο φορέας εκδίδει πράξη επιβολής εισφορών(ΠΕΕ) και την επιδίδει στον εργοδότη (Αγγελοπούλου,2019).

Από την νομολογία προκύπτει ότι η υπαγωγή στην ασφάλιση είναι κανόνας και επιβάλλεται στενή ερμηνεία των διατάξεων προκειμένου να αποκλειστεί ασφαλισμένος από την υπαγωγή σε αυτήν (ΣτΕ 473/1990,ΔΔΙΚΗ 609/1990).

3.2.1 Άμεσα και έμμεσα ασφαλισμένοι

Ως ασφαλισμένοι νοούνται όλα τα άτομα που βάσει της νομοθεσίας συμπεριλαμβάνονται στην ασφάλιση ενός φορέα. Ανάλογα με το αν θεμελιώνουν οι ίδιοι δικαίωμα ασφάλισης ή όχι διαχωρίζονται σε άμεσα και έμμεσα ασφαλισμένους.

Ειδικότερα οι άμεσα ασφαλισμένοι έχουν οι ίδιοι δικαίωμα ασφάλισης ενώ οι έμμεσα ασφαλισμένοι έχουν δικαίωμα ασφάλισης λόγω της σχέσης τους με τον ασφαλισμένο ως μέλη της οικογένειάς του. Ο άμεσα ασφαλισμένος αποκτά ασφαλιστικό δεσμό όταν ξεκινά να εργάζεται ενώ τα μέλη της οικογένειάς του αποκτούν ασφαλιστικό δεσμό όταν τους χαρακτηρίσει ο φορέας ως έμμεσα ασφαλισμένους (Στεργίου,2022a).

3.2.2 Κατηγορίες ασφαλισμένων

Όπως αναφέρεται στον ν.4670/2020 στο άρθρο 22 οι ασφαλισμένοι είναι τα άτομα που είναι υπόχρεα για καταβολή εισφορών δηλαδή μισθωτοί οι οποίοι παρέχουν εξαρτημένη εργασία έναντι αμοιβής ή αυτοαπασχολούμενοι ή τα άτομα που ασκούν ελεύθερο επάγγελμα ή αυτοαπασχολούνται ή ασκούν αγροτικά επαγγέλματα. Έμμεσα ασφαλισμένοι είναι τα άτομα τα οποία αποτελούν μέλη της οικογένειάς του ασφαλισμένου ή συνταξιούχου λόγω γήρατος, αναπηρίας ή θανάτου. Οι άμεσα ασφαλισμένοι έχουν το δικαίωμα να διεκδικήσουν τις

ασφαλιστικές παροχές του φορέα ενώ οι έμμεσα ασφαλισμένοι μόνο αν προβλέπεται από την νομοθεσία (ΣτΕ 3398/85,ΕΔΚΑ 1986).

Μετά την ένταξη του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ που αφορά την ασφάλιση μισθωτών στον e-ΕΦΚΑ με τον ν.4670/2020 συνεχίζουν να ισχύουν οι διατάξεις που αφορούσαν την υπαγωγή στην ασφάλιση των μισθωτών. Οι ασφαλισμένοι, οι συνταξιούχοι και οι έμμεσα ασφαλισμένοι του τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ υποχρεωτικά υπάγονται στην ασφάλιση του e-ΕΦΚΑ καθώς και όσοι αποκτούν ασφαλιστέα εργασία ή αποκτούν την ιδιότητα του ασφαλισμένου για πρώτη φορά καθώς και τα μέλη της οικογένειας τους (άρθρο 55,ν.4387/16).

Ως μισθωτοί ορίζονται τα άτομα που έναντι αμοιβής προσφέρουν εξαρτημένη εργασία κατά κύριο επάγγελμα εντός της χώρας (άρθρο 2 παρ.1 του α.ν. 1846/1951). Εξαρτημένη εργασία υφίσταται όταν υπάρχει νομική εξάρτηση του εργαζομένου κατά τη διάρκεια της εργασίας του προς τον εργοδότη και σημαίνει ότι ο εργοδότης έχει την ελευθερία να ελέγχει και να καθοδηγεί τον εργαζόμενο αλλά και να ρυθμίζει τον τόπο, τον χρόνο και τον τρόπο εκτέλεσης της εργασίας του. Η παροχή εξαρτημένης εργασίας έναντι αμοιβής καθιστά υποχρεωτική την ασφάλιση (ΣτΕ 193/2018,τνπ ΝΟΜΟΣ). Σε περίπτωση που ο εργαζόμενος διαθέτει ελευθερία ενέργειας από τον εργοδότη ως προς την εκτέλεση της εργασίας τότε δεν υφίσταται εξαρτημένη εργασία (ΣτΕ 1615/2011,τνπ ΝΟΜΟΣ).

Ειδικές προϋποθέσεις ισχύουν σύμφωνα με το ν.1759/1988 για την ένταξη στην υπαγωγή του φορέα προσώπων που απασχολούνται στην επιχείρηση του συζύγου τους α΄ ή β΄ βαθμού λόγω της δυσκολίας που υπάρχει ως προς τον προσδιορισμό της εξαρτημένης εργασίας καθώς και των αμοιβών τους καθώς η απασχόληση αυτών είναι πιθανό να υφίσταται για λόγους ηθικής υποχρέωσης ή για λόγους κοινού οικογενειακού συμφέροντος. Οι ειδικές ρυθμίσεις δεν συνίστανται στην αμοιβή ούτε στην απόδειξη της εξαρτημένης εργασίας αλλά στην απασχόληση κατά κύριο επάγγελμα και στην μη ύπαρξη άλλης ασφαλιστικής κάλυψης από άλλο φορέα (ΣτΕ 2443/2017). Προκειμένου συγγενικά πρόσωπα να υπαχθούν στην ασφάλιση θα πρέπει να έχει υποβληθεί έγγραφη αναγγελία έναρξης της απασχόλησης (ΣτΕ 4703/2012,τνπ ΝΟΜΟΣ).

Σύμφωνα με τον ν. 4670/2020 στην ασφάλιση του φορέα υπάγονται και οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι πολιτικοί και οι στρατιωτικοί υπάλληλοι. Ειδικότερα οι δημόσιοι υπάλληλοι(μετακλητοί και τακτικοί) και λειτουργοί του δημοσίου , οι υπάλληλοι της Βουλής (μετακλητοί και τακτικοί), των ν.π.δ.δ. και οι υπάλληλοι των ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού, όπως επίσης και οι ιερείς ,οι εργαζόμενοι των εκκλησιαστικών ν.π.δ.δ και τα στελέχη των Σωμάτων

Ασφαλείας και του Πυροσβεστικού Σώματος. Για την ασφάλιση τους εφαρμόζεται ο Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων.

Κατ' εξαίρεση υπάγονται στην ασφάλιση του Δημοσίου οι λογοτέχνες και οι καλλιτέχνες που λαμβάνουν τιμητική σύνταξη από το Δημόσιο (άρθρο 1 ν.3075/2002), όσοι λαμβάνουν προσωπικές συντάξεις καθώς και όσοι λαμβάνουν σύνταξη αναπηρίας η οποία προήλθε εξαιτίας της υπηρεσίας και ένεκα αυτής (Π.Δ. 169/2007 και Π.Δ. 168/2007).

Επίσης στην ασφάλιση του φορέα υπάγονται άτομα τα οποία έχουν προσληφθεί στο Δημόσιο με σχέση εξαρτημένης εργασίας (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2021).

Όσα πρόσωπα δεν απασχολούνται με σχέση εξαρτημένης εργασίας, είναι δηλαδή αυτοαπασχολούμενοι σύμφωνα με τον ν.4670/2020 υπάγονται στην ασφάλιση του e-ΕΦΚΑ και ισχύουν οι καταστατικές διατάξεις του τ. ΟΑΕΕ (Π.Δ. 258/2005, άρθρα 13 και Π.Δ. 5/2007). Υποχρεωτικά εντάσσονται στην ασφάλιση όλα τα άτομα που είναι άνω των 18 και απασχολούνται αυτοτελώς και διαθέτουν επαγγελματική στέγη στην κατοικία τους είτε σε άλλο χώρο και εφόσον δεν ασφαρίζονται από άλλο οργανισμό (ΣτΕ 655/2008, τνπ ΝΟΜΟΣ). Επίσης πρόσωπα τα οποία ασκούν το επάγγελμα του εμπόρου. Άτομα τα οποία συμμετάσχουν σε προσωπικές εταιρείες για να ενταχθούν θα πρέπει η εταιρεία να ασκεί εμπορική δραστηριότητα σύμφωνα με το άρθρο 1 του Εμπορικού Νόμου (ΣτΕ 4137/1988, ΕΔΚΑ 1989). Στην υπαγωγή επίσης εντάσσονται και τα πρόσωπα που συμμετάσχουν ως μέλη ή μέτοχοι διαφόρων κοινοπραξιών ή άλλων μορφών εταιρείας (εξαιρούνται οι ανώνυμες και οι ιδιωτικές κεφαλαιουχικές) εφόσον η εταιρεία ασκεί δραστηριότητα που υπάγεται στην ασφάλιση του πρώην ΤΕΒΕ (ΣτΕ 2205/2014, τνπ ΝΟΜΟΣ).

Οι ελεύθεροι επαγγελματίες έως τις 31/12/2016 υπάγονταν στην ασφάλιση του ΕΤΑΑ. Με τον ν.4387/2016 ασφαλίστηκαν στον e-ΕΦΚΑ όσον αφορά την κύρια ασφάλιση και τις παροχές ασθενοείας σε χρήμα και στο ΕΤΕΑΕΠ για τις εφάπαξ παροχές και την επικουρική ασφάλιση. Με τον ν. 4670/2020 υπήχθησαν στον e-ΕΦΚΑ και ισχύουν οι διατάξεις του ΕΤΑΑ. Οι κατηγορίες που εντάσσονται είναι οι μηχανικοί, οι νομικοί σύμφωνα με το άρθρο 7 του ν.δ. 4114/1960 και οι υγειονομικοί σύμφωνα με το άρθρο 4 του Π.Δ. 16/23 Μαρτίου 1934.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν.4169/1961 και το άρθρο 7 του ν.3232/2004 υπάγονται αυτοδικαίως στην ασφάλιση του ΟΓΑ οι αγρότες εφόσον ασκούν τη δραστηριότητα τους ως κύρια εργασία και βιοπορίζονται οικονομικά από αυτήν.

Στην ασφάλιση του ΝΑΤ υπάγονται σύμφωνα με το Π.Δ. 913/14.12.1978 οι Έλληνες ναυτικοί οι οποίοι έχουν συγκροτηθεί σε πλήρωμα, οι γραμματείς, οι πρόεδροι, οι ταμίες των ναυτικών οργανώσεων που λειτουργούν κατ' ελάχιστο μία δεκαετία, οι αρχιμηχανικοί και οι αρχιπλοίαρχοι οι οποίοι διαχειρίζονται 3 πλοία μέγιστης χωρητικότητας 3.000 κόρων, οι διπλωματούχοι πλοίαρχοι ή μηχανικοί με δεκαετή προϋπηρεσία, οι νόμιμοι εκπρόσωποι ναυτικής οργάνωσης που εδρεύει στην Ελλάδα και οι ναυτικοί που μετεκπαιδεύονται σε ΔΣΕΝ. Έλληνες ναυτικοί που υπηρετούν σε πλοία με ξένη σημαία ασφαλιζονται προαιρετικά.

3.2.3 Λοιπά είδη ασφάλισης

Τα υπόλοιπα είδη ασφάλισης αποτελούν η επικουρική ασφάλιση, η διαδοχική, η παράλληλη ασφάλιση, η απασχόληση συνταξιούχων και η προαιρετική ασφάλιση.

Η επικουρική ασφάλιση λειτουργεί συμπληρωματικά ως προς την κύρια σύνταξη γήρατος ή αναπηρίας ώστε το ποσό που προκύπτει να διατηρεί το εισόδημα του ασφαλισμένου σε ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο (Πόνη,2022). Η επικουρική ασφάλιση είναι υποχρεωτικής φύσεως και δημόσια και στον Κλάδο Επικουρικής Ασφάλισης εντάσσονται όλοι οι μισθωτοί ιδιωτικού τομέα σύμφωνα με το άρθρο 41 του ν.4670/2020 καθώς και οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι υπάλληλοι των ν.π.δ.δ. Επίσης υποχρεωτικά εντάσσονται οι δικηγόροι και οι μηχανικοί που αυτοαπασχολούνται, οι αρτοποιοί που εργάζονται ως ελεύθεροι επαγγελματίες, οι ιδιοκτήτες πρατηρίων βενζίνης ως φυσικά πρόσωπα και οι διαχειριστές ή νόμιμοι εκπρόσωποι των εταιρειών. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες ασφαλιζονται προαιρετικά στην επικουρική ασφάλιση (www.ypergasias.gov.gr).

Η διαδοχική ασφάλιση είναι ο χρόνος ασφάλισης σε παραπάνω από έναν φορείς. Στην περίπτωση θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος η διαδοχική ασφάλιση συνυπολογίζεται και προσδιορίζει και το ποσό της σύνταξης (Πόνη,2022). Ο προσδιορισμός του χρόνου που έχει διανύσει ο ασφαλισμένος σε περίπτωση διαδοχικής ασφάλισης είναι μια εξαιρετικά χρονοβόρα, περίπλοκη και γραφειοκρατική διοικητική διαδικασία. Στα πλαίσια επιτάχυνσης του προσδιορισμού του χρόνου ασφάλισης συνδράμει η δυνατότητα έκδοσης προσυνταξιοδοτικής βεβαίωσης, η έκδοση προσωρινής σύνταξης εντός 75 ημερών (άρθρο 38 του ν.3996/11) και η ολοκληρωμένη μηχανογράφηση της ασφαλιστικής ιστορίας (Στεργίου,2021).

Η παράλληλη ασφάλιση ορίζεται ως το διάστημα που ασφαλισμένος υπάγονταν σε δύο διαφορετικούς οργανισμούς ταυτόχρονα με υποχρεωτική ασφάλιση και χορήγηση όμοιων παροχών (Πόνη,2022).

Το άρθρο 5 παρ.1 και 3 και το άρθρο 22 παρ.1 του Συντάγματος ορίζει την ελευθερία και το δικαίωμα στην εργασία από το οποίο απορρέει η δυνατότητα απασχόλησης σε περίπτωση συνταξιοδότησης. Παρόλο που ο συνταξιούχος βρίσκεται στην τρίτη ηλικία το δικαίωμα της απασχόλησης συνεχίζει να υφίσταται με νομοθετικούς περιορισμούς (Στεργίου,2021).

Η προαιρετική απασχόληση σύμφωνα με τον ν.4670/2020 που τροποποίησε τον ν.4387/2016 υφίσταται όταν έχει διακοπεί η ασφαλιστέα απασχόληση ή ιδιότητα και ο ασφαλισμένος συνεχίζει να ασφαρίζεται στον e-ΕΦΚΑ. Η προαιρετική ασφάλιση δεν συμβαδίζει με την υποχρεωτικότητα και την ουσία του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης εφόσον δεν υφίσταται εργασιακή σχέση αλλά δίνει τη δυνατότητα στον ασφαλισμένο να συνεχίσει να ασφαρίζεται με ορισμένα κριτήρια ώστε να ενισχύσει το δικαίωμα του στην κοινωνική ασφάλιση (Κουμαριανός κ.α.,2020).

3.3 Εισφορές

Το μοντέλο του Bismarck χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από τις ασφαλιστικές εισφορές. Ως ασφαλιστική εισφορά ορίζεται η απόδοση χρημάτων ώστε το κράτος να εξασφαλίσει την χρηματοδότηση του συστήματος. Η απόδοση των εισφορών αποτελεί προϋπόθεση ώστε ο ασφαλισμένος να έχει δικαίωμα στις ασφαλιστικές παροχές (Κουζιώρτη, 2010).

Στόχος της ασφαλιστικής εισφοράς είναι να προστατεύσει τον ασφαλισμένο όταν εμφανιστεί ο ασφαλιστικός κίνδυνος. Μέσω της καταβολής της εισφοράς δημιουργείται στον ασφαλισμένο η ασφαλιστική προσδοκία ότι θα λάβει αντάλλαγμα από τον φορέα σε περίπτωση που έρθει αντιμέτωπος με κάποιο ασφαλιστικό κίνδυνο (Στεργίου,2017). Η ασφαλιστική προσδοκία νοείται και ως περιουσιακό δικαίωμα και σύμφωνα με το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο άρθρο 1 τα περιουσιακά δικαιώματα προστατεύονται και δεν είναι δυνατόν να ακυρώνονται εξ' ολοκλήρου σε περίπτωση που εμφανιστεί ο ασφαλιστικός κίνδυνος (www.curia.gr).

Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Επικρατείας οι ασφαλιστικές εισφορές στα διανεμητικά συστήματα είτε πρόκειται για μισθωτό ή μη μισθωτό είναι προϋπόθεση πρόσβασης του ασφαλισμένου στις ασφαλιστικές παροχές, και αποτελούν τα έσοδα της κοινωνικής ασφάλισης και εκφράζουν την κοινωνική αλληλεγγύη. Σε περίπτωση που καταβάλλονται για μισθωτή εργασία δεν επιβαρύνουν μόνο τον εργαζόμενο που θα λάβει την ασφαλιστική παροχή αλλά κατά κύριο λόγο τον εργοδότη. Αποτελεί οφειλή προς το δημόσιο ώστε να χρηματοδοτηθεί η κοινωνική ασφάλιση και δεν συνιστά φόρο. Αποτελεί παροχή ανταποδοτικού χαρακτήρα ώστε ο εργαζόμενος να αποκτήσει το αντίστοιχο δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση (Ολ.ΣτΕ 1880/2019,τνπ ΝΟΜΟΣ).

Υπόχρεος για απόδοση των εισφορών στον e-ΕΦΚΑ σε περίπτωση μισθωτής εργασίας καθίσταται ο εργοδότης και ο υπολογισμός τους γίνεται επί των αποδοχών του εργαζομένου. Το άρθρο 26 παρ.1 του α.ν.1846/1951 ορίζει ότι είναι υποχρέωση του προς το δημόσιο και κατ' επέκταση στον e-ΕΦΚΑ. Η ασφαλιστική εισφορά έχει ενιαίο χαρακτήρα και παρακρατείται από τον μισθό του εργαζόμενου και προστίθεται και το ποσοστό που αντιστοιχεί στον εργοδότη. Οι εισφορές είναι υποχρεωτικού και δημοσίου χαρακτήρα και δεν έχει δυνατότητα να παραιτηθεί ο εργαζόμενος από αυτές. Ο φορέας καθιστά τον εργοδότη υπεύθυνο για την καταβολή των εισφορών ενώ ο εργαζόμενος είναι δυνατόν να προβεί σε καταγγελία στον e-ΕΦΚΑ προκειμένου να καταβληθούν οι εισφορές από τον εργοδότη του. Στο άρθρο 26 παρ.3 του α.ν. 1846/1951 αναφέρεται ότι ο εργοδότης είναι υποχρεωμένος να καταβάλλει στον e-ΕΦΚΑ τις εισφορές έως την τελευταία εργάσιμη όσον αφορά τις δημόσιες υπηρεσίες του επόμενου μήνα.

Οι ασφαλισμένοι που είναι ελεύθεροι επαγγελματίες ή αυτοτελώς απασχολούμενοι είναι υπόχρεοι επίσης καταβολής εισφορών και από 01 Ιανουαρίου 2020 εντάσσονται υποχρεωτικά σε μία από τις έξι ασφαλιστικές κατηγορίες. Από 1 Ιανουαρίου του 2021 ορίστηκαν έξι ασφαλιστικές κατηγορίες από τις οποίες επιλέγουν ελεύθερα οι ασφαλισμένοι του τ. ΟΓΑ. Οι ελεύθεροι αυτοτελώς απασχολούμενοι, οι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι υγειονομικοί, οι μηχανικοί και οι έμμισθοι δικηγόροι εντάσσονται υποχρεωτικά με ελεύθερη επιλογή από 1 Ιανουαρίου 2020 σε μία από τις τρεις κατηγορίες για τις εισφορές κλάδου επικουρικής ασφάλισης και για τις εισφορές του κλάδου εφάπαξ παροχών (Χατζητιμοθέου,2021).

Όσον αφορά τους Δημοσίους Υπαλλήλους που υπάγονται στην ασφάλιση του e-ΕΦΚΑ οι εισφορές δηλώνονται μέσω της Αναλυτικής Περιοδικής Δήλωσης από τον εργοδότη κάθε

μήνα και αποδίδονται από την Ενιαία Αρχή Πληρωμών (ΕΑΠ)(ΚΥΑ Φ.11321/οικ. 61134/2205/2016).

3.4 Ασφαλιστικές παροχές

Οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης χρησιμοποιούν τις κοινωνικό-ασφαλιστικές παροχές προκειμένου να ελαττώσουν τις συνέπειες που υφίστανται οι ασφαλισμένοι κατά τη διάρκεια της επέλευσης των ασφαλιστικών κινδύνων. Δεν αποτελούν αποζημίωση του ασφαλισμένου αλλά επαναφορά στο πρότερο βιοτικό τους επίπεδο (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη,2021).

Απώτερος στόχος της κοινωνικής ασφάλισης είναι η χρήση των ασφαλιστικών εισφορών προκειμένου να διαφυλαχθεί ο ασφαλισμένος από τους ασφαλιστικούς κινδύνους οι οποίοι είναι δυνατόν να τον οδηγήσουν στην απώλεια της εργασίας του και κατ' επέκταση σε δυσμενέστερο βιοτικό επίπεδο (ΣτΕ Ολομ,2287/15,ΕΔΚΑ 2015).

Ως ασφαλιστικοί κίνδυνοι ορίζονται οι καταστάσεις οι οποίες μπορεί να επιφέρουν στέρηση εισοδήματος από εργασία στον ασφαλισμένο ή και αύξηση των εξόδων των ασφαλισμένων ή μελών της οικογένειάς του. Οι καθιερωμένοι ασφαλιστικοί κίνδυνοι είναι η ασθένεια, η μητρότητα, το γήρας, η αναπηρία, η οικογένεια, ο θάνατος του προστάτη της οικογένειας, το εργατικό ατύχημα κλπ. (Στεργίου, 2022a).

Οι ασφαλιστικοί κίνδυνοι επεκτάθηκαν με την εξέλιξη της κοινωνικής ασφάλισης γενικότερα όπως για παράδειγμα η αδυναμία των ηλικιωμένων να αυτοεξυπηρετηθούν (Κρεμαλής, 1985).

Προκειμένου να αποδοθούν οι παροχές και να εκδοθεί απόφαση ο ασφαλισμένος υποβάλλει αίτηση στον φορέα όπως ορίζει ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας(άρθρο 3, παρ.1). Ο ασφαλισμένος συνυποβάλλει με την αίτηση του τα δικαιολογητικά που απαιτούνται με τα οποία γνωστοποιεί την επέλαση του ασφαλιστικού κινδύνου και ότι υφίστανται οι προϋποθέσεις λήψης των παροχών. Τα διοικητικά όργανα οφείλουν να λειτουργούν με επιείκεια όταν εξετάζουν το αίτημα του ασφαλισμένου. Μετά την υποβολή της αίτησης τα διοικητικά όργανα οφείλουν να εξετάσουν αν πληρούνται οι προϋποθέσεις λήψης των παροχών και ανάλογα η αίτηση του ασφαλισμένου να γίνει δεκτή ή να απορριφθεί (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη,2021).

3.4.1 Σύνταξη γήρατος

Το δικαίωμα στην σύνταξη ορίζεται ως ένα γενικό δικαίωμα που αφορά την κοινωνική προστασία των ηλικιωμένων (άρθρο 23 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη). Ειδικότερα τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να παρέχουν ικανοποιητικό εισόδημα στους ηλικιωμένους ώστε να διαβιούν αξιοπρεπώς.

Στο άρθρο 22 του ν.4670/2020 ορίζεται ως το χρηματικό ποσό που αποδίδεται κάθε μήνα στους συνταξιούχους ώστε να αναπληρωθούν τα εισοδήματα που θα λάμβαναν εάν εργάζονταν και αποτελείται από την εθνική και την ανταποδοτική σύνταξη. Για τους δημόσιους υπαλλήλους ή στρατιωτικούς η σύνταξη αναφέρεται ως προέκταση της χρηματικής αποζημίωσης που λάμβαναν κατά τη διάρκεια της εργασίας και αποτελείται από την εθνική και την ανταποδοτική σύνταξη.

Το δικαίωμα στην συνταξιοδότηση πηγάζει από το δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης και αποτελεί την ανταμοιβή των εργαζομένων από το Κράτος σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Η σύνταξη λόγω γήρατος αποτελεί παροχή στους εργαζόμενους οι οποίοι κατά τη διάρκεια της παραγωγικής τους ηλικίας παρείχαν εργασία στο κοινωνικό σύνολο καταβάλλοντας εισφορές στους ασφαλιστικούς οργανισμούς και θα πρέπει εφόσον πληρούν τις σχετικές ηλικιακές προϋποθέσεις να τους εξασφαλιστεί ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο λόγω των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν να καλύψουν τις βιοτικές τους ανάγκες κατά τη διάρκεια της τρίτης ηλικίας (ΔιοικΕφΑθ 2527/08, ΔιΔικ 2010/191).

Το δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης ορίζει ότι κατά τη διάρκεια της επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου θα πρέπει η ασφαλιστική σχέση να είναι ενεργή για να θεμελιωθεί συνταξιοδοτικό δικαίωμα. Η σχέση παύει να υφίσταται εφόσον ο ασφαλισμένος υποβάλλει αίτηση για συνταξιοδότηση ή αν αλλάξει αποδεδειγμένα επαγγελματικό προσανατολισμό ή παύσει οριστικά την ασφαλιστέα απασχόληση ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες. Η παύση της ασφαλιστέας απασχόλησης δεν συνεπάγεται αυτόματα και επιθυμία για έξοδο από τον ασφαλιστικό φορέα όταν δεν υφίσταται αιτιολογημένη επιθυμία μεταβολής του επαγγελματικού του προσανατολισμού του ασφαλισμένου (ΣτΕ 4292/2013, τνπ ΝΟΜΟΣ).

Για να λάβει ο ασφαλισμένος παροχές θα πρέπει να έχει συμπληρωθεί συγκεκριμένος χρόνος στην ασφάλιση, να έχει επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, να πληρούνται τα ηλικιακά κριτήρια, οι εισφορές να έχουν καταβληθεί και να υφίσταται σχετική αίτηση του ασφαλισμένου στον φορέα (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2021).

Στην περίπτωση αίτησης σύνταξης γήρατος ο ασφαλισμένος οφείλει να προσκομίσει στον φορέα και τα αντίστοιχα δικαιολογητικά, τα οποία αποδεικνύουν ότι ισχύουν οι σχετικές προϋποθέσεις. Ο φορέας ενημερώνει τους ασφαλισμένους αν τυχόν υπάρχει έλλειψη κάποιου δικαιολογητικού να το προσκομίσουν εντός τριών μηνών από την στιγμή που έλαβαν ειδοποίηση ώστε να μην απορριφθεί η αίτηση. Εάν παρέλθει η συγκεκριμένη προθεσμία και δεν υποβληθεί το απαραίτητο δικαιολογητικό η αρχική αίτηση απορρίπτεται και ισχύει η δεύτερη αίτηση του ασφαλισμένου (ΣτΕ 3702/2006, τνπ ΝΟΜΟΣ).

Σημαντικό ζήτημα το οποίο ανακύπτει στην εξέταση συνταξιοδοτικών αιτημάτων κύριας και επικουρικής ασφάλισης είναι η καθυστέρηση στην διεκπεραίωση τους. Παρόλο που εισήχθη η δυνατότητα προσωρινής συνταξιοδότησης με το άρθρο 29 του ν.4387/2016 το ζήτημα της καθυστέρησης δεν επιλύθηκε και συσσωρεύτηκε μεγάλος αριθμός εκκρεμών συντάξεων. Τα άρθρα 45-54 του ν.4921/2022 εισήγαγαν την δυνατότητα έκδοσης fast track συντάξεων και συντάξεων εμπιστοσύνης προκειμένου να μειωθούν οι εκκρεμείς συντάξεις των προηγούμενων ετών και να καταστούν ταχύτερες οι διαδικασίες έκδοσης νέων αποφάσεων.

Οι συντάξεις ορίζονται ως εμπιστοσύνης λόγω του ότι εκδίδονται βάσει των στοιχείων που δηλώνουν οι ίδιοι οι ασφαλισμένοι. Ειδικότερα οι ασφαλισμένοι που υπέβαλλαν ηλεκτρονικές συντάξεις έως 31.03.2022 εντάσσονται στην συγκεκριμένη ρύθμιση και ο επιπρόσθετος χρόνος ασφάλισης που δήλωσαν καθίσταται αποδεκτός δίχως να προσκομίζονται φυσικά παραστατικά. Στην προκειμένη περίπτωση ισχύει η αρχή της εμπιστοσύνης του Κράτους προς τον ασφαλισμένο ο οποίος οφείλει να δηλώσει αληθή και πραγματικά ασφαλιστικά δεδομένα.

Στην περίπτωση των fast track απονομών ορίζεται ότι ασφαλισμένοι που υπέβαλλαν αίτηση σύνταξης από 01.04.2022 και έπειτα οφείλουν να προσκομίσουν εντός 15 ημερών τα φυσικά παραστατικά βάσει των οποίων θα οριστεί ο επιπρόσθετος χρόνος ασφάλισης προκειμένου να ληφθεί υπόψιν για την απονομή σύνταξης.

Παρόλο που ο νομοθέτης αποσκοπεί με τις παραπάνω ρυθμίσεις στην ταχύτερη απονομή σύνταξης και στην ελάττωση του αριθμού των αιτημάτων συντάξεων που έχουν συσσωρευθεί τα τελευταία έτη πρακτικά αυτό δεν διαπιστώνεται καθώς πλήθος συνταξιοδοτικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί με ταχείες διαδικασίες είναι λανθασμένες. Κατά κύριο λόγο η αιτία της λανθασμένης συνταξιοδοτικής απόφασης οφείλεται στην αδυναμία προσδιορισμού της ασφαλιστικής ιστορίας των ασφαλισμένων είτε λόγω ανεπαρκούς μηχανογράφησης και

ψηφιοποίησης των ασφαλιστικών χρόνων είτε λόγω καθυστέρησης ανταλλαγής υπηρεσιακών σημειωμάτων μεταξύ των ασφαλιστικών φορέων σε περίπτωση διαδοχικής ασφάλισης.

Σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί ουσιαστικός έλεγχος από τον φορέα μετά την πάροδο κάποιων ετών και διαπιστωθεί ότι ο ασφαλισμένος παραβιάζοντας την αρχή της εμπιστοσύνης του Κράτους προς αυτόν υπέβαλλε στοιχεία που δεν ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα τότε ο φορέας θα προβεί σε τροποποίηση ή ανάκληση της συνταξιοδοτικής απόφασης, τα ποσά θα αναζητηθούν ως αχρεωστήτως καταβληθέντα και πολύ πιθανόν ο ασφαλισμένος ή οι κληρονόμοι αυτού σε περίπτωση που αποβιώσει και δεν προβούν σε αποποίηση κληρονομιάς να μην έχουν την δεδομένη στιγμή οικονομική δυνατότητα αποπληρωμής του χρέους. Εν προκειμένω διακυβεύεται η βιωσιμότητα του ασφαλιστικού φορέα λόγω της μείωσης του ασφαλιστικού κεφαλαίου (Ορφανού,2022).

3.4.2 Σύνταξη αναπηρίας

Στην Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στο άρθρο 27 αναφέρεται ότι τα κράτη μέρη οφείλουν να υποστηρίξουν το δικαίωμα στην εργασία, ακόμα και εκείνων που καθίστανται ανάπηροι ενόσω εργάζονται υιοθετώντας τα αντίστοιχα μέτρα. Το άρθρο 28 συμπληρώνει ότι θα πρέπει να προβαίνουν στην λήψη κατάλληλων μέτρων ώστε να ενισχύουν το δικαίωμα των ΑμεΑ για κατοχύρωση ικανοποιητικού βιοτικού επιπέδου και βελτίωσης του για τους ίδιους και τα μέλη της οικογένειάς τους δίχως να υφίστανται διακρίσεις λόγω αναπηρίας (www.unhcr.org).

Το δικαίωμα λήψης σύνταξης λόγω αναπηρίας δεν εξαρτάται από αντικειμενικά κριτήρια όπως ο προσδιορισμός του ποσοστού της αναπηρίας(υγειονομική αναπηρία) αλλά από την ανικανότητα του ασφαλισμένου ο οποίος έχει καταστεί ανάπηρος να εργαστεί και κατά συνέπεια να εξασφαλίσει τα οικονομικά μέσα της επιβίωσης του(ασφαλιστική αναπηρία). Για να οριστεί η αδυναμία του ασφαλισμένου ορίζονται υποκειμενικά κριτήρια όπως ποιος είναι ο βαθμός της αλληλεξάρτησης μεταξύ της αναπηρίας του (σωματικής ή πνευματικής) και των κατώτατων εισοδημάτων που του αποφέρει και της αδυναμίας του για εργασία συγκριτικά με τα εισοδήματα ενός ατόμου υγιούς χωρίς αναπηρία (ΣτΕ 2040/2009,τνπ ΝΟΜΟΣ).

Ο προσδιορισμός του ποσοστού της αναπηρίας πραγματοποιείται από τα ΚΕΠΙΑ (Κέντρα Πιστοποίησης Αναπηρίας) ενιαίος φορέας που συστάθηκε με τον ν. 3863/2010. Η Υπουργική

Απόφαση Φ.80100/50885/3033 περιλαμβάνει τον Ενιαίο Πίνακα Προσδιορισμού Ποσοστού Αναπηρίας και ορίζει τα ποσοστά αναπηρίας που προκύπτουν από παθήσεις και βλάβες σωματικές, ψυχικές ή πνευματικές ή τον συνδυασμό αυτών όπως επίσης και τις υποτροπές των παθήσεων οι οποίες εξετάζονται από τα ΚΕΠΑ. Στα ΚΕΠΑ υπάρχουν οι Πρωτοβάθμιες και οι Δευτεροβάθμιες Υγειονομικές Επιτροπές οι οποίες αποτελούνται από ιατρούς του Ειδικού Σώματος Ιατρών. Οι Πρωτοβάθμιες εξετάζουν σε πρώτο βαθμό τις αιτήσεις αξιολόγησης αναπηρίας ενώ η Δευτεροβάθμιες εξετάζουν τις προσφυγές κατά των αποφάσεων της Πρωτοβάθμιας (ΥΑ 83779/13.11.2022 -Κανονισμός Λειτουργίας ΚΕΠΑ).

Οι Δευτεροβάθμιες Επιτροπές μετά από προσφυγή του ασφαλισμένου δεν είναι δυνατόν να καταστήσουν τον ασφαλισμένο σε δυσχερέστερη θέση από αυτήν της Πρωτοβάθμιας επιτροπής (ΣτΕ 29/2017, τνπ ΝΟΜΟΣ).

Ο ασφαλισμένος προσκομίζει στην αρμόδια επιτροπή οποιαδήποτε γνωμάτευση ή βεβαίωση ή ιατρική εξέταση σχετικά με την πνευματική ή σωματική του αναπηρία ώστε να αξιολογηθεί η ιατρική του αναπηρία και δεν είναι δυνατόν σε δικαστήριο ουσίας να προβάλλει αντιρρήσεις όσον αφορά την πληρότητα των γνωματεύσεων (ΣτΕ 122/2015, τνπ ΝΟΜΟΣ).

Οι γνωματεύσεις των Υγειονομικών Επιτροπών εφόσον διαθέτουν πλήρη αιτιολογία λειτουργούν δεσμευτικά για τα διοικητικά όργανα και τα διοικητικά δικαστήρια δεν έχουν την δυνατότητα να κρίνουν επί της ουσίας του ζητήματος (ΣτΕ 1912/19, ΑΡΜ 2019).

Σε περίπτωση αναιτιολόγητης γνωμάτευσης τα διοικητικά δικαστήρια έχουν την δυνατότητα να αναπέμψουν την υπόθεση στην Υγειονομική Επιτροπή(άρθρο 79 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας).

Αναιτιολόγητες νοούνται οι γνωματεύσεις οι οποίες επιμένουν σε προηγούμενες κρίσεις τους (ΣτΕ 828/12, τνπ ΝΟΜΟΣ), εκείνες που περιέχουν στοιχεία εκ διαμέτρου αντίθετα και εναντιώνονται σε πραγματικά περιστατικά που υπάρχουν στον φάκελο του ασφαλισμένου (ΣτΕ 300/04, ΔιΔικ 349/2006), εκείνες που δεν αναφέρονται αναλυτικά στις παθήσεις του ασφαλισμένου (ΣτΕ 349/12, τνπ ΝΟΜΟΣ) καθώς και εκείνες που δεν έχουν ρητή και ειδική μνεία στα πιστοποιητικά από τα οποία προήλθε η κρίση τους (ΣτΕ 300/04, ΔιΔικ 349/2006). Η γνωμάτευση για να θεωρείται αιτιολογημένη θα πρέπει να περιέχει λεπτομερώς όλες τις παθήσεις του ασφαλισμένου (ΣτΕ 3493/96, ΕΔΚΑ ΛΘ').

Τα διοικητικά δικαστήρια σε περίπτωση που διαπιστώσουν ότι η γνωμάτευση της Υγειονομικής Επιτροπής είναι ασαφής ή ελλιπώς αιτιολογημένη έχουν την δυνατότητα να

ακυρώσουν την απόφαση του φορέα και να αναπέμψουν με προδικαστική απόφαση την υπόθεση εκ' νέου στην Υγειονομική Επιτροπή προκειμένου η γνωμάτευση να αιτιολογηθεί. Σε περίπτωση που η Υγειονομική Επιτροπή δεν προβεί σε αιτιολογημένη γνωμάτευση ή δεν είναι πλήρης το δικαστήριο είτε θα την αναπέμψει εκ' νέου στα αρμόδια όργανα ή θα επιφέρει το ίδιο κρίση σχετικά με ιατρικής φύσης ζητήματα χρησιμοποιώντας δικά του αποδεικτικά μέσα (ΣτΕ 38/2018, τνπ ΝΟΜΟΣ).

Σύμφωνα με τον Στεργίου (2022a) τα δικαστήρια θα πρέπει να επιλαμβάνονται σε όλες τις περιπτώσεις που η γνωμάτευση των Υγειονομικών Επιτροπών είναι ανατιολόγητη ή ελλιπώς αιτιολογημένη και όχι μόνο σε περιπτώσεις που είναι επαναλαμβανόμενες οι ανατιολόγητες γνωματεύσεις καθώς η σύνταξη αναπηρίας σχετίζεται άμεσα με την επίπεδο διαβίωσης των ασφαλισμένων και δεν είναι δυνατόν να εμπλέκει τους ασφαλισμένους σε μακράς διάρκειας δικαστικές διαμάχες (άρθρο 20 παρ.1 και άρθρο 22 παρ.5 του Συντάγματος). Η παροχή της σύνταξης αναπηρίας επιτελεί κοινωνικό σκοπό ο οποίος αναιρείται σε περίπτωση μεγάλης χρονικής καθυστέρησης στην απόδοση της και επιδρά επιζήμια στο βιοτικό του επίπεδο. Ακόμα και αν η διοίκηση εκδώσει μόνο μία γνωμάτευση, την αρχική η οποία να είναι ανατιολόγητη θεωρείται ότι ήδη υφίσταται απροθυμία από την πλευρά της λόγω του έντονου κοινωνικού στοιχείου που διέπει την καταβολή της σύνταξης αναπηρίας.

3.4.3 Σύνταξη θανάτου

Ο θάνατος ενός ασφαλισμένου ή ενός συνταξιούχου έχει ως αποτέλεσμα την οριστική στέρηση των εισοδημάτων για τους έμμεσα ασφαλισμένους οι οποίοι είναι μέλη της οικογένειας του οπότε θεωρείται σημαντική η διασφάλιση τους έναντι αυτού του κινδύνου διαμέσου της παροχής της σύνταξης (Κρεμαλής, 1985).

Σε κάποιες περιπτώσεις η σύνταξη λόγω θανάτου αποδίδεται ακόμα και αν ο ασφαλισμένος βρίσκεται εν' ζωή όπως για παράδειγμα αν εκτίει ποινή στερητικής ελευθερίας. Σύμφωνα με το άρθρο 27 του ν.4487/17 τα μέλη της οικογένειας του δύνανται να αξιώσουν αίτημα για παροχή της σύνταξης. Στην εγκύκλιο 18/02.04.2018 του e-ΕΦΚΑ αναφέρεται ότι η ημερομηνία επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου θεωρείται ως η ημερομηνία που εκκινεί να εκτίει την ποινή ο ασφαλισμένος.

Το δικαίωμα στη σύνταξη συνδέεται στενά με την επαγγελματική απασχόληση και την παροχή υπηρεσίας από την πλευρά του ασφαλισμένου και ο περιορισμός του δικαιώματος οδηγεί όχι μόνο στην απώλεια του αλλά και στην μείωση του βιοτικού του επιπέδου. Στην υπόθεση Αποστολάκη κατά Ελλάδας απόφαση της 22ας.10.2009, Προσφυγή 39574/07 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΔΑΑ) έκρινε ότι παρόλο που εξέτιε ποινή φυλάκισης λόγω συνέργειας σε πλαστογραφία ασφαλιστικών βιβλιαρίων με την ιδιότητα του Διευθυντή Συντάξεων του Τ.Ε.Β.Ε. και καταδικάστηκε ποινικά δεν συσχετίζεται με το δικαίωμα του στην σύνταξη ως κοινωνικά ασφαλισμένου (Κοντογεωργοπούλου, 2021).

Σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν.4387/2016 η σύνταξη λόγω θανάτου αποδίδεται είτε στον επιζώντα σύζυγο είτε στα ανήλικα τέκνα (εάν σπουδάζουν έως 24 ετών). Επίσης ως δικαιούχοι είναι και τα τέκνα που είναι άγαμα και δεν είναι ικανά να εργαστούν όταν επήλθε ο θάνατος του ασφαλισμένου για να εξασφαλίσουν την επιβίωση τους, δεδομένου ότι αυτή η αδυναμία για εργασία προέκυψε πριν τα 24 έτη, οπότε δικαιούνται την παροχή της σύνταξης και μετά τα 24 έτη. Συμπεριλαμβάνονται και τα υιοθετημένα τέκνα. Με τον ν.4387/2016 εισήχθησαν ενιαίοι κανόνες όσον αφορά τη σύνταξη λόγω θανάτου για όλους τους ασφαλισμένους εφόσον απεβίωσαν από 13/05/2016 και έπειτα.

3.4.4 Εργατικό ατύχημα και επαγγελματική ασθένεια

Το δυσχερές και επιβλαβές εργασιακό περιβάλλον που αντιμετώπιζαν οι εργαζόμενοι κατά το παρελθόν και ιδίως στην περίοδο της εκβιομηχάνισης οδήγησαν στην ένταξη του εργατικού ατυχήματος και της επαγγελματικής ασθένειας στους ασφαλιστικούς κινδύνους οι οποίοι εξετάζονται αυτοτελώς (Κρεμαλής,1985). Όπως προκύπτει από τη νομολογία ως εργατικό ατύχημα ορίζεται το βίαιο συμβάν το οποίο έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της εργασίας ή λόγω αυτής και προκάλεσε βλάβη ή ασθένεια στον εργαζόμενο η οποία δεν οφείλεται σε παθολογικά ή οργανικά αίτια που αντιμετωπίζει ο ίδιος αλλά σε βίαιο και ξαφνικό αίτιο που συνδέεται στενά με την εργασία και προήλθε λόγω αυτής (ΑΠ 226/2016,τνπ ΝΟΜΟΣ).

Εργατικό ατύχημα είναι δυνατόν να χαρακτηριστεί και ατύχημα το οποίο λαμβάνει χώρα και εκτός του εργασιακού χώρου με την στενή έννοια εάν η πρόκληση του ατυχήματος προήλθε εξαιτίας της παροχής εργασίας από τον εργαζόμενο (ΔιοικΠρωτΒόλου 323/07,ΕΔΚΑ

2008/595,APM 2008/1721). Κατά τον Κρεμαλή (1985) εργατικό ατύχημα ορίζεται όχι μόνο η σωματική βλάβη αλλά και η πνευματική η οποία προέκυψε από ξαφνικό ή βίαιο αίτιο κατά την διάρκεια ή εξαιτίας της εργασίας και επέφερε δυσμενείς οικονομικές συνέπειες στον ασφαλισμένο ή στα μέλη της οικογένειας του.

Γενικότερα οι προϋποθέσεις που εξετάζονται για τον χαρακτηρισμό ενός ατυχήματος ως εργατικού είναι να επήλθε σε ώρα εργασίας ή λόγω της εργασίας, να είναι βίαιο, να υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ συμβάντος και παροχής εργασίας, να μην προήλθε με βούληση του εργαζόμενου και ο εργαζόμενος να αδυνατεί να παράσχει εργασία εξαιτίας του συμβάντος άνω των τριών ημερών (Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ,2014).

Σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος ο εργοδότης ή ο αντιπρόσωπος του, και ο ασφαλισμένος που υπέστη το εργατικό ατύχημα ή συγγενικά πρόσωπα αυτού είναι υπόχρεοι σύμφωνα με το άρθρο 21 του Κανονισμού Ασφαλιστικής Αρμοδιότητας να αναγγείλουν το ατύχημα στον e-ΕΦΚΑ εντός 5 ημερών. Σε περίπτωση που περιέλθει σε γνώση ιατρού ή υπαλλήλου του τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ οφείλουν να το αναγγείλουν εντός ενός εικοσιτετραώρου (Εγκ. ΙΚΑ 45/24.6.2010). Σύμφωνα με το άρθρο 8 του ν.4488/2017 και το άρθρο 32 του ν.4384/2016 σε περίπτωση που αναγγελθεί εργατικό ατύχημα η Τοπική Διεύθυνση που εργαζόταν ο ασφαλισμένος την ημέρα του εργατικού ατυχήματος διενεργεί έρευνα προκειμένου να διαπιστωθεί εάν πρόκειται για πραγματικό περιστατικό και κάτω υπό ποιες συνθήκες και σε ποιο βαθμό επήλθε το εργατικό ατύχημα.

Οι παροχές που είναι δυνατόν να αξιώσει ο ασφαλισμένος μισθωτός εφόσον υπαγόταν στο τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ή στο τ. ΤΑΞΥ λόγω εργατικού ατυχήματος είναι επίδομα ατυχήματος (www.efka.gov.gr). Το άρθρο 34 του α.ν. 1846/1951 και το άρθρο 40 του Κανονισμού Ασφαλιστικής Αρμοδιότητας του τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ορίζει ότι σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος ο ασφαλισμένος δικαιούται σύνταξη αναπηρίας δίχως να εξετάζεται ο χρόνος ασφάλισης. Σε περίπτωση που επήλθε θάνατος του ασφαλισμένου λόγω εργατικού ατυχήματος τα μέλη της οικογένειας του είναι δυνατόν να αξιώσουν την καταβολή σύνταξης λόγω θανάτου με έστω μία ημέρας ασφάλισης (Εγκ. ΙΚΑ Αρ.75/16.10.2002).

Ως επαγγελματική ασθένεια ορίζεται η οξεία ή μακράς διάρκειας ασθένεια του ασφαλισμένου η οποία προκύπτει από την επιζήμια άσκηση ενός επαγγέλματος και περιορίζει την δυνατότητα του να εργαστεί (Κρεμαλής,1985). Η εργασία είναι δυνατόν να επιφέρει ασθένειες λόγω επαφής με μόλυβδο, υδράργυρο, άνθρακα, βενζόλιο κλπ. (Λαναράς,2019). Το Π.Δ. 41/2012 συμπεριλαμβάνει τον Ευρωπαϊκό Κατάλογο επαγγελματικών ασθενειών σε

συμμόρφωση με την σύσταση της Επιτροπής 2003/670/ΕΚ 19.09.2003. Για να χαρακτηριστεί η ασθένεια επαγγελματική διεξάγεται έρευνα από υπαλλήλους του e-ΕΦΚΑ σχετικά με τις συνθήκες εργασίας και συντάσσεται έκθεση ελέγχου και την αρμοδιότητα προσδιορισμού του ποσοστού αναπηρίας και οι προϋποθέσεις αναγνώρισης επαγγελματικής ασθένειας ελέγχουν οι Υγειονομικές Επιτροπές (Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας,2023).

3.4.5 Παροχές σε χρήμα(επίδομα μητρότητας, επίδομα ασθενείας, έξοδα κηδείας, εξωϊδρωματικό επίδομα, επίδομα απόλυτης αναπηρίας)

Το άρθρο 51 του ν.4387/2016 καθορίζει ότι στις αρμοδιότητες του e-ΕΦΚΑ εντάσσονται και οι παροχές σε χρήμα. Αναλυτικά οι παροχές είναι το επίδομα μητρότητας, το επίδομα ασθενείας, τα έξοδα κηδείας και παροχές λόγω αναπηρίας ή ανικανότητας εργασίας (www.ypergasias.gov.gr).

Για την προστασία της μητρότητας εκδόθηκε ο ν.1302/82 με τον οποίο επικυρώθηκε η Διεθνής Σύμβαση Εργασίας 103/1952 με την οποία προβλέπεται ότι οι γυναίκες που απασχολούνται σε βιομηχανικές επιχειρήσεις, σε μη βιομηχανικές επιχειρήσεις, σε γεωργικές εργασίες ή παρέχουν εργασία κατ' οίκον με αποδοχές έχουν δικαίωμα λήψης άδειας μητρότητας εφόσον προσκομίσουν πιστοποιητικό από ιατρό από το οποίο να επιβεβαιώνεται η πιθανή ημερομηνία τοκετού. Η άδεια οφείλει να είναι κατ' ελάχιστον 12 εβδομάδων ενώ ένα μέρος της άδειας υποχρεωτικά θα ληφθεί μετά τον τοκετό. Σε περίπτωση ασθένειας εξαιτίας της κύησης είναι δυνατόν να ληφθεί άδεια η οποία ορίζεται χρονικά από τα αρμόδια όργανα. Κατά την λήψη της άδειας μητρότητας η ασφαλισμένη δικαιούται να λάβει χρηματικές παροχές οι οποίες καθορίζονται από την εθνική νομοθεσία προσφέροντας της ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης για την ίδια και το τέκνο της και δεν είναι δυνατόν να είναι λιγότερο από τα 2/3 των τελευταίων αποδοχών της σε περίπτωση ασφαλισμένης με υποχρεωτική ασφάλιση.

Επίσης με το άρθρο 33 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζεται ότι όλα τα πρόσωπα έχουν δικαίωμα να προστατευτούν από απόλυση η οποία συσχετίζεται με τη μητρότητα και δικαίωμα να λάβουν αμειβόμενη άδεια μητρότητας και γονική άδεια μετά την γέννηση ή την υιοθεσία τέκνου ενώ στο άρθρο 34 αναφέρεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει το δικαίωμα λήψης παροχών και κατοχύρωσης της προστασίας λόγω της μητρότητας (www.europarl.europa.eu).

Η προστασία της μητρότητας κατοχυρώνεται και από το Σύνταγμα άρθρο 21 παρ.1 όπου αναφέρεται ότι η μητρότητα προστατεύεται από το ίδιο το κράτος.

Όσον αφορά τις προϋποθέσεις λήψης του επιδόματος μητρότητας η άμεσα ασφαλισμένη θα πρέπει να έχει πραγματοποιήσει 200 τουλάχιστον ημέρες εργασίας πριν από την πιθανή ημερομηνία του τοκετού (άρθρο 34 του α.ν. 1846/51) και να μην εργάζεται τον χρόνο λήψης του επιδόματος. Ειδικότερα αποδίδεται επίδομα κυοφορίας και επίδομα λοχείας σε άμεσα ασφαλισμένες των ταμείων τ. ΙΚΑ -ΕΤΑΜ ,τ. ΤΑΞΥ ,τ. ΕΤΑΠ-ΜΜΕ καθώς και σε έμμισθες δικηγόρους ιδιωτικού τομέα. Για μη μισθωτές ασφαλισμένες αποδίδεται εάν υπάγονται στην ασφάλιση του τ. ΟΑΕΕ, τ. ΟΓΑ, τ. ΕΤΑΑ και εξετάζεται αν υφίσταται ασφαλιστική ικανότητα και ενημερότητα (www.efka.gov.gr).

Το επίδομα ασθενείας σύμφωνα με το άρθρο 35 του α.ν. 1846/51 αποδίδεται σε περίπτωση που ο ασφαλισμένος δεν θεωρείται ικανός για εργασία με κρίση του θεράποντα ιατρού εξαιτίας ασθένειας που αντιμετωπίζει χωρίς την υπαιτιότητα του ασφαλισμένου. Δυνατότητα έκδοσης ηλεκτρονικής γνωμάτευσης προκειμένου να διαπιστωθεί ανικανότητα έχουν όλοι οι ιατροί που είναι πιστοποιημένοι μέσω του συστήματος ηλεκτρονικής συνταγογράφησης της ΗΔΙΚΑ. Οι ιατροί εκδίδουν γνωματεύσεις για χρονικό διάστημα 15 ημερών και σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου των 15 ημερών εξετάζεται ο ασφαλισμένος από τις Πρωτοβάθμιες Υγειονομικές Επιτροπές. Σε περίπτωση μισθωτού του τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ,τ. ΕΤΑΑ απαιτούνται 120 ημέρες ασφάλισης(για ασφαλισμένο στο τ. ΤΑΞΥ 100 ημερών) στο προηγούμενο έτος ή τους τελευταίους 15 μήνες αποκλείοντας τις ημέρες ασφάλισης των τελευταίων τριών μηνών. Για τους ασφαλισμένους σε διαφορετικούς φορείς ελέγχεται η ασφαλιστική ικανότητα (www.efka.gov.gr).

Η ταφή ενός προσώπου θεωρείται για την κοινωνική ασφάλιση ως τελευταία αλλά απαραίτητη χρηματική παροχή στον τέως ασφαλισμένο. Η σχετική καταβολή των εξόδων κηδείας έχει ως σημείο αναφοράς τον άμεσα ασφαλισμένο παρόλο που η απόδοση τους γίνεται προς τα συγγενικά του πρόσωπα (Στεργίου,2022a).

Οι προϋποθέσεις καταβολής των εξόδων κηδείας είναι ίδιες με τις προϋποθέσεις καταβολής επιδόματος ασθενείας. Η αιτία θανάτου είναι αδιάφορη ακόμα και αν οφείλεται σε αυτοκτονία του ασφαλισμένου. Επίσης αποδίδονται τα έξοδα κηδείας ακόμα και αν ο θάνατος επήλθε σε χώρα του εξωτερικού αλλά μόνο σε περίπτωση προσωρινής διαμονής και εφόσον υποβληθούν τα δικαιολογητικά που απαιτούνται (Εγκ. ΙΚΑ 60/1953). Ακόμα έχει αναγνωριστεί

ότι και σε περίπτωση αποτέφρωσης καταβάλλονται τα έξοδα κηδείας σε εκείνον που την επιμελήθηκε (Εγκ. ΙΚΑ 105/2004).

Σε συνταξιούχους (αναπηρίας, γήρατος ή θανάτου), και στους έμμεσα ασφαλισμένους οι οποίοι εμφανίζουν ιατρική αναπηρία αποδίδεται εξωϊδρυματικό επίδομα. Επίσης οι ασφαλισμένοι και οι υπάλληλοι εν ενεργεία των ν.π.δ.δ. καθώς και τα έμμεσα ασφαλισμένα μέλη της οικογένειας τους έχουν το δικαίωμα να λάβουν εξωϊδρυματικό επίδομα. Οι ιατρικές αναπηρίες θα πρέπει να προσδιορίζονται σε ποσοστό τουλάχιστον 67% και αφορούν παθήσεις όπως παραπληγία, τετραπληγία, μυασθένεια, σκλήρυνση κατά πλάκας κλπ. Η Υγειονομική Επιτροπή καθίσταται αρμόδια να γνωματεύσει αν από κάποια ασθένεια εκτός των παραπάνω προκαλεί αναπηρία σε ποσοστό άνω του 67% (άρθρο 42 του ν.1140/81 και άρθρο 16 παρ.1 του ν.2042/92) (Εγκ. e-ΕΦΚΑ 5/21.01.2021).

Η νομολογία ορίζει ότι το εξωϊδρυματικό επίδομα δεν συνιστά κοινωνικό ασφαλιστική παροχή αλλά παροχή προνοιακού χαρακτήρα (ΣτΕ 1088/2016, τνπ ΝΟΜΟΣ).

Το επίδομα απόλυτης αναπηρίας αποδίδεται σε συνταξιούχους αναπηρίας με προσαύξηση 50% της σύνταξης όταν οι ίδιοι δεν δύνανται να αυτοεξυπηρετηθούν και έτερο άτομο τους βοηθά να ανταπεξέλθουν στις τρέχουσες ανάγκες της καθημερινότητας τους. Κατ' εξαίρεση χορηγείται και σε συνταξιούχους γήρατος αν είναι τυφλοί και ασφαλίστηκαν μετά την 01.01.1993(άρθρο 42 παρ.3 του ν.1140/81 και άρθρο 26 παρ.1 του ν.4075/2012). Τα ΚΕΠΑ καθίστανται αρμόδια να εξετάσουν αν ένας ασφαλισμένος δεν δύναται να αυτοεξυπηρετηθεί και χρειάζεται έτερο πρόσωπο για να του παράσχει φροντίδα(www.efka.gov.gr). Το συγκεκριμένο επίδομα αποσκοπεί στην κατ' οίκον παροχή φροντίδας των αναπήρων ασφαλισμένων προκειμένου να αποφευχθεί ο εγκλεισμός τους σε ίδρυμα (Στεργίου,2022a).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΣΩ CASE STUDIES

4.1 Υπαγωγή στην ασφάλιση

4.1.1 Έκδοση προσυνταξιοδοτικής βεβαίωσης για ασφαλισμένους στο τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ

4.1.1.1 Θεσμικό πλαίσιο-Διοικητική Διαδικασία

Στα πλαίσια επιτάχυνσης της διαδικασίας της συνταξιοδότησης υπάρχει πρόβλεψη για έκδοση βεβαίωσης του χρόνου της ασφάλισης πριν να υποβληθεί αίτηση για συνταξιοδότηση. Το άρθρο 15 του ν.3486/10 μετά από τροποποίηση του άρθρου 47 ν.2676/99 προβλέπει ότι κατόπιν αιτήσεως του ασφαλισμένου, 2 χρόνια πριν να συμπληρωθεί το όριο ηλικίας για συνταξιοδότηση, οι ασφαλιστικοί φορείς πλην του τ.ΟΓΑ είναι δυνατόν να εκδώσουν προσυνταξιοδοτική βεβαίωση αφού προσδιορίσουν τον χρόνο ασφάλισης(ΥΑ Φ. 10035/6605/378/30.12.2011).

Η υποβολή γίνεται από τον ασφαλισμένο ηλεκτρονικά με τους κωδικούς taxisnet μέσω της ιστοσελίδας του e-ΕΦΚΑ και λαμβάνει αριθμό πρωτοκόλλου με την υποβολή της αίτησης. Ο ασφαλισμένος εκτυπώνει την αίτηση και την προσκομίζει εντός 30 ημερών μαζί με όλα τα ασφαλιστικά στοιχεία που έχει στην κατοχή του και είναι πρωτότυπα όπως πράξεις αναγνώρισης ημερών ασφάλισης ΠΕΕ, Ασφαλιστικό Βιβλιάριο Νέου Τύπου (Α.Β.Ν.Τ.), Δ.Α.Τ.Ε.(Δελτίο Ασφαλιστικής Ταυτότητας και Εισφορών), Ατομικό Δελτίο Εισφορών (Α.Δ.Ε.),Ατομικό Δελτίο Ασφάλισης (Α.Δ.Α.), Αποσπάσματα Ατομικού Λογαριασμού Ασφάλισης (Α.Α.Λ.Α.), Αποφάσεις Αναγνώρισης Πλασματικών Χρόνων και φωτοαντίγραφο της ταυτότητας του ή διαβατηρίου στην Γραμματεία Συντάξεων.

Η Γραμματεία Συντάξεων ελέγχει τα δικαιολογητικά και χρεώνεται σε υπάλληλο του Τμήματος Ανακεφαλαίωσης. Ο υπάλληλος του Τμήματος Ανακεφαλαίωσης ελέγχει τις καρτέλες του ασφαλισμένου μέσω του ΟΠΣ-e-ΕΦΚΑ και τα χειρόγραφα ΔΑΤΕ που έχουν προσκομιστεί από τον ασφαλισμένο και είναι δυνατόν να ζητηθεί και βεβαίωση εργοδότη ώστε να διαπιστωθεί εάν υφίσταται εικονική ή πραγματική απασχόληση. Αποστέλλει εσωτερική αλληλογραφία στα υπόλοιπα ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης προκειμένου να προσδιοριστεί η ασφαλιστική ιστορία στο σύνολο του ασφαλισμένου.

Εφόσον συγκεντρωθούν όλοι οι χρόνοι ασφάλισης ο υπάλληλος προβαίνει σε ανακεφαλαίωση της ασφαλιστικής ιστορίας. Ελέγχεται η ανακεφαλαίωση από τον Προϊστάμενο εκδίδεται η προσυνταξιοδοτική βεβαίωση και υπογράφεται από τον Διευθυντή. Κατόπιν κοινοποιείται στον ασφαλισμένο ηλεκτρονικά. Η υπηρεσία που έχει την αρμοδιότητα της έκδοσης οφείλει να αποφανθεί εντός 3 μηνών εφόσον υφίστανται τα απαραίτητα δικαιολογητικά. Η βεβαίωση επέχει θέση απόφασης Διευθυντή και είναι εκτελεστή πράξη της Διοίκησης οπότε υπόκειται σε διοικητική προσφυγή. Από την ημέρα της παράδοσης στον ασφαλισμένο είναι δυνατόν να υποβληθεί ένσταση στην Διοικητική Επιτροπή εντός 3 μηνών (Εγκ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ 01/03.01.2013). Τα αρμόδια όργανα που είναι δυνατόν να εκδώσουν την βεβαίωση χρόνου ασφάλισης πριν την συνταξιοδότηση είναι οι Υπηρεσίες για την απονομή των Συντάξεων και τα τμήματα Παροχών Συντάξεων όλων των Υποκαταστημάτων του φορέα (ΥΑ 4687/1255/29.2.2016)(Τοπική Διεύθυνση e-ΕΦΚΑ Τρικάλων,2023).

Σε περίπτωση αναζήτησης χρόνου ασφάλισης πριν τις 31/12/2001 ανακύπτει το ζήτημα της μη μηχανογράφησης των ενσήμων. Έως την συγκεκριμένη ημερομηνία τα ένσημα δεν ήταν μηχανογραφημένα και επικολλούνταν στα ΔΑΤΕ (Δελτία Ασφαλιστικής Ταυτότητας και Εισφορών) και κατόπιν προωθούνταν σε κάποιες περιπτώσεις στην κεντρική μηχανογραφική βάση δεδομένων. Πολλοί από τους ασφαλισμένους δεν είχαν εκδώσει ΔΑΤΕ από την αρχή της ανάληψης της εργασίας τους και δεν τους είχε επικολλήσει τα ένσημα ο εργοδότης ως όφειλε. Σε περίπτωση ελέγχου της θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος αναζητείται ο χρόνος της ασφάλισης και πολλές φορές προκύπτει ότι τα ΔΑΤΕ είναι ελλιπή είτε λόγω μη επικόλλησης είτε λόγω λανθασμένης επικόλλησης, οπότε ενέχει είτε ο κίνδυνος της απώλειας του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, είτε καθυστέρησης της απονομής της σύνταξης (Εγκ. ΕΦΚΑ 09/2019,Πρεδάρης,2021).

Ο Κανονισμός ασφάλισης του τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ στα άρθρα 2 και 15 ορίζει ότι τα ασφαλιστικά όργανα είναι υπεύθυνα να ελέγξουν τις μισθολογικές καταστάσεις για να σχηματίσουν κρίση όσον αφορά την πραγματική απασχόληση και συγκεκριμένα ελέγχουν το βιβλιάριο αγοράς ενσήμων, το νόμιμο της προμήθειας των επικολληθέντων ενσήμων, το δελτίο απογραφής του ασφαλισμένου, την εγγραφή του Μητρώο Ασφαλισμένων, την ατομική του καρτέλα, την Πινακίδα Ανακεφαλαιώσεως Ημερών Εργασίας (ΠΑΗΕ) τα ασφαλιστικά βιβλιάρια παλαιού τύπου ή Δελτία Ασφαλιστικής Ταυτότητας και Εισφορών στα οποία επικολλούνταν τα ένσημα και τα βιβλιάρια ασθένειας.Όσον αφορά τον εργοδότη ελέγχουν την απογραφή και την εγγραφή του στο Μητρώο Εργοδοτών και τις μισθολογικές καταστάσεις

προσωπικού το Βιβλιάριο Αγοράς Ενσήμων (BAE) καθώς και το Βιβλίο Ελέγχου Εργοδότη(BEE).

4.1.1.2 Υπόθεση 322/2019 Διοικητικό Πρωτοδικείο Ρόδου

Στην υπ' αριθμόν 322/2019 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Ρόδου ο φορέας προσέφυγε κατά ασφαλισμένου προκειμένου να ακυρωθεί χρόνος ασφάλισης αυτού και συγκεκριμένα επικολληθέντα ένσημα που ανταποκρίνονται σε μη πραγματική απασχόληση. Το 2012 ο ασφαλισμένος υπέβαλλε αίτημα για προσδιορισμό του χρόνου ασφάλισης του ώστε να θεμελιώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα. Το 2015 εκδόθηκε έκθεση ελέγχου από Περιφερειακό Υποκατάστημα του φορέα ώστε να διαπιστωθεί εάν οι ημέρες εργασίας του ασφαλισμένου ανταποκρίνονταν σε πραγματική απασχόληση από το 1975 έως το 1991.

Κατόπιν ελέγχου του φορέα σε έξι Δελτία Ασφαλιστικής Τακτοποίησης και Εισφορών (ΔΑΤΕ) διαπιστώθηκε ότι κάποια ένσημα δεν είχαν αγοραστεί, ούτε συμπεριλαμβανόταν στις μισθολογικές καταστάσεις των εργοδοτών ενώ το 1975 ο ασφαλισμένος ήταν 11 ετών δεν ήταν δυνατό να δικαιολογηθεί απασχόληση καθώς απαγορευόταν από τη νομοθεσία η απασχόληση κάτω των 14 ετών. Επίσης σε άλλη χρονική περίοδο δεν ήταν δυνατόν να διαπιστωθεί η απασχόληση του καθώς αναγραφόταν μόνο το επίθετο του στις μισθολογικές καταστάσεις του εργοδότη χωρίς κάποιο άλλο στοιχείο. Κανείς από τους εργοδότες δεν παρείχε κάποιο δικαιολογητικό που να αποδεικνύεται η απασχόληση του (όπως αναγγελία πρόσληψης, σύμβαση εργασίας κλπ.). Τέλος διαπιστώθηκε ότι από το 1987 έως το 1989 δεν θα ήταν δυνατό να απασχολείται στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις καθώς ο ασφαλισμένος υπηρετούσε τη στρατιωτική του θητεία.

Με απόφαση του Διευθυντή του Υποκαταστήματος το 2015 ακυρώθηκαν 2.197 ένσημα για την περίοδο 1975 έως 1986 και 423 ένσημα από 1987 έως το 1989 που ήταν επικολλημένα στα ΔΑΤΕ του ασφαλισμένου από τις επιχειρήσεις που εργάζονταν καθώς θεωρήθηκε ότι δεν ανταποκρίνονταν σε πραγματική απασχόληση.

Ο ασφαλισμένος άσκησε ένσταση κατά της απόφασης στην ΤΔΕ του Περιφερειακού Υποκαταστήματος Ρόδου καθώς θεώρησε ότι ήταν εσφαλμένη η απόφαση. Ισχυρίστηκε ότι η ακύρωση στηρίχθηκε μόνο στις εγγραφές που υπήρχαν στο βιβλίο ελέγχου του εργοδότη και ότι τυχόν παράλειψη του εργοδότη δεν είναι δυνατόν να αποβαίνει σε βάρος του

ασφαλισμένου. Το γεγονός ότι ήταν ανήλικος δεν ήταν προϋπόθεση για την ασφάλιση του στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατά τις συγκεκριμένες ημερομηνίες ενώ κατά τη διάρκεια της θητείας του όντως δεν απασχολούνταν οπότε ορθώς δεν είχαν επικολληθεί ένσημα στο ΔΑΤΕ. Επιπλέον ισχυρίστηκε ότι η ανωτέρω απόφαση του Διευθυντή αντίκειται στην αρχή της τυπικής ασφάλισης, όπου θα πρέπει να είναι σεβαστά τα δικαιώματα που δημιουργούνται στους διοικούμενους από πραγματικές καταστάσεις και τα οποία προκύπτουν από την σύμπραξη ή ανοχή της ίδιας της Διοίκησης ενώ η ακύρωση των ενσήμων μετά την πάροδο σαράντα ετών αντίκειται στην υπέρβαση των ακραίων ορίων της διακριτικής ευχέρειας και κατ' επέκταση στην αρχή της χρηστής διοίκησης, της επιείκειας και της αρχής της αναλογικότητας.

Η ΤΔΕ Ρόδου λαμβάνοντας υπόψιν τα ανωτέρω και αφού έλαβε μαρτυρίες περί πραγματικής απασχόλησης ακύρωσε την απόφαση της Διευθύντριας που αφορούσε την ακύρωση των ενσήμων. Ο φορέας προσέφυγε κατά αυτής της απόφασης και ζήτησε ακύρωση της καθώς δεν προέκυψε πραγματική απασχόληση από το Βιβλιάριο Αγοράς Ενσήμων (ΒΑΕ) και Βιβλίο Ελέγχου Εργοδότη (ΒΕΕ). Ο ασφαλισμένος ανέτεινε ότι οι παραλείψεις των εργοδοτών όσον αφορά την τήρηση και την υποβολή από τις σχετικές διατάξεις για την παροχή της ασφαλιστέας απασχόλησης δεν είναι δυνατόν να αποβούν σε βάρος αυτού, ιδίως όταν οι επιχειρήσεις δεν είναι υποχρεωμένες να φυλάσσουν ασφαλιστικά στοιχεία μετά από τόσα έτη.

Το δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του φορέα καθώς θεώρησε ότι ο φορέας φέρει το βάρος της απόδειξης ότι τα σχετικά ένσημα δεν αντιστοιχούν σε πραγματική απασχόληση. Τα ΔΑΤΕ που προσκόμισε ο ασφαλισμένος συνιστούν επίσημα στοιχεία της απασχόλησης, ενώ η μη ορθή αναγραφή αυτού στα ΒΕΕ και ΒΑΕ των επιχειρήσεων δεν αποτελεί στοιχείο για εικονική απασχόληση αλλά παράλειψη των εργοδοτών και δεν είναι δυνατό να αποβεί σε βάρος του ασφαλισμένου η σχετική παράλειψη (τνπ ΝΟΜΟΣ).

4.1.1.3 Συμπέρασμα

Σύμφωνα με τον άρθρο 2 παρ.1 εδ. α' του α.ν. 1846/1951 « Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 παρ.1 του ν.4476/1965 στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ υπάγονται τα άτομα τα οποία παρέχουν εξαρτημένη εργασία έναντι αμοιβής εντός των ορίων της χώρας. Όπως αναφέρουν οι διατάξεις του άρθρου 26 παρ.9 του α.ν. 1846/1951 και οι διατάξεις των άρθρων 2 και 15 του Κανονισμού Ασφαλιστικής Αρμοδιότητας του ΙΚΑ

(Απόφαση του Υπουργού Εργασίας 57440/13.01.1938, ΦΕΚ Β'33) τα αρμόδια όργανα προκειμένου να καθορίσουν το χρόνο ασφάλισης και να εξακριβώσουν τον αριθμό ημερών εργασίας στην ασφάλιση του ιδρύματος είναι υποχρεωμένα να προβαίνουν σε ενέργειες ανάλογα με την περίπτωση ακόμα και αυτεπάγγελα και η κρίση τους να περιέχει ειδική αιτιολογία σχετικά με την πραγματοποίηση ή την εικονικότητα της απασχόλησης, ιδιαίτερα όταν αφορά ακύρωση ημερών εργασίας στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (ΣτΕ 2335/2015, 1224/2007, 3475/2005) ο οποίος είναι υπόχρεος να αποδείξει την εικονική απασχόληση (ΣτΕ 1082/1988, 658/1977, ΔεφΘεσ 2546/2018, Δεφ.Λαρ 241/2017, ΔεφΠατρ 53/2017).

Οι παραλείψεις του εργοδότη σχετικά με την τήρηση αλλά και την υποβολή των στοιχείων για την παροχή της εργασίας (μισθολογικές καταστάσεις, εκκαθαριστικά σημειώματα) δεν είναι δυνατόν να επιβαρύνουν τον ασφαλισμένο και να στερείται ασφαλιστικής προστασίας εξαιτίας της ακύρωσης των ενσήμων (ΣτΕ 610/1983, 1392/1973, ΔεφΛαρ 241/2017, ΔεφΑθ 3727/2011).

Οι λανθασμένες ενέργειες από την πλευρά του φορέα κατά τη διάρκεια του ασφαλιστικού δεσμού με τον ασφαλισμένο είναι δυνατό να οδηγήσουν σε απώλεια των ασφαλιστικών του δικαιωμάτων (Κρεμαλής, 1985).

Σύμφωνα με το Συνήγορο του Πολίτη(2017) οι περιττές ενέργειες της διοίκησης κατά την διοικητική διαδικασία, η βραδύτητα εκτέλεσης των διαφόρων αιτημάτων, τα σφάλματα των διοικητικών οργάνων που μετατίθενται στους ασφαλισμένους και τα ζητήματα της εφαρμογής των πληροφοριακών συστημάτων προκαλούν στους ασφαλισμένους έλλειψη εμπιστοσύνης και ασφάλειας και σε ορισμένες περιπτώσεις είναι δυνατόν να οδηγήσουν ακόμα και σε στέρηση των κοινωνικό-ασφαλιστικών τους δικαιωμάτων (Συνοπτική παρουσίαση της Ετήσιας Έκθεσης του Συνηγόρου του Πολίτη, 2017).

Η διαδικασία έκδοσης των πράξεων των ασφαλιστικών φορέων οφείλει να είναι απλή και να αποσκοπεί στην εκπλήρωση των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων. Η διαδικασία εμπεριέχει τόσο την έρευνα του των προϋποθέσεων, την προετοιμασία αλλά και την έκδοση των αποφάσεων (Μορφακίδης, 2006).

4.1.2 Αναγνώριση χρόνου ασφάλισης στον Κλάδο Βαρέων και Ανθυγιεινών με εξαγορά ενσήμων

4.1.2.1 Θεσμικό πλαίσιο-Διοικητική Διαδικασία

Στην Υπουργική Απόφαση Φ10221/οικ. 26816/929/2011, η οποία αντικατέστησε την παρ.1 του άρθρου 104 του Κανονισμού Ασφάλισης του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, αναφέρονται οι ειδικότητες που εντάχθηκαν από 01 Ιανουαρίου του 2012 στα Βαρέα και Ανθυγιεινά επαγγέλματα. Προϋπόθεση για υπαγωγή στην ασφάλιση των Βαρέων και Ανθυγιεινών είναι να απασχολούνται κατά κύριο λόγο στις συγκεκριμένες ειδικότητες όπως αναφέρεται στις διατάξεις της παρ.2 του άρθρου 104 του Κανονισμού Ασφάλισης του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Εγκ. ΙΚΑ 27/20.03.2012).

Ο Κανονισμός Ασφάλισης του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ αναφέρει στην παρ.1 άρθρο 104 ότι η απόδειξη της απασχόλησης στα Βαρέα και Ανθυγιεινά αν αφορά χρονικό διάστημα πριν την 01.01.1964 δηλαδή πριν να εκδοθούν οι σχετικές διατάξεις που αφορούν τα Βαρέα και Ανθυγιεινά είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί είτε με βεβαίωση εργοδότη είτε με βεβαίωση κλαδικού επαγγελματικού σωματείου, η οποία να είναι θεωρημένη από εργατοϋπαλληλικό κέντρο είτε με πιστοποιητικό Δημοσίου, κοινοτικών ή δημοτικών αρχών και εξαιρεί την περίπτωση μαρτύρων. Στην προκειμένη περίπτωση ο ασφαλισμένος είναι υπόχρεος να αποδείξει την ένταξη του στα βαρέα και ανθυγιεινά (ΣτΕ 1221/2004, ΔιΔικ 162/2006). Σε περίπτωση που πρόκειται για διάστημα από 01.01.1964 η απόδειξη της απασχόλησης υλοποιείται μόνο από τα ασφαλιστικά βιβλιάρια των ασφαλισμένων αφού ελεγχθούν τα ειδικά ένσημα που είχαν επικολληθεί. Η νομολογία ορίζει ότι εάν κάποια ειδικότητα προστέθηκε μετά την 01.01.1964 στα ΚΒΑΕ ο ασφαλισμένος έχει τη δυνατότητα να εξαγοράσει ένσημα βαρέων και ανθυγιεινών προκειμένου να συνταξιοδοτηθεί ακόμα και για το διάστημα που προηγήθηκε της 01.01.1964 (ΣτΕ 840/2016, τνπ ΝΟΜΟΣ).

Σύμφωνα με την τωρινή νομοθεσία οι απασχολούμενοι στα Βαρέα και Ανθυγιεινά η ειδικότητα των οποίων έχει εξαιρεθεί από τον Πίνακα Βαρέων και Ανθυγιεινών είναι δυνατόν εφόσον υποβληθεί αίτηση να εξαγοράσουν ένσημα από 01.01.2012 έως 31.12.2015 ώστε να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος χρόνος συνταξιοδότησης ο οποίος ορίζει για παλαιούς ασφαλισμένους 3.600 ημέρες Βαρέων και Ανθυγιεινών με τουλάχιστον 1000 ημέρες τα τελευταία 13 έτη πριν από την συμπλήρωση του ηλικιακού ορίου συνταξιοδότησης και για νέους ασφαλισμένους 3.375 ημέρες ασφάλισης. Μέγιστο όριο εξαγοράς είναι οι 1200 ημέρες ασφάλισης και καταβάλλεται ποσοστό εισφοράς 3,60% για την κύρια ασφάλιση και 2% για την

επικουρική. Η απόδοση του ποσού γίνεται είτε εφάπαξ σε τρεις μήνες από την στιγμή που θα κοινοποιηθεί η απόφαση στον ασφαλισμένο με έκπτωση 15% είτε σε δόσεις με παρακράτηση ποσού από την σύνταξη (Εγκ. ΙΚΑ 04/14.01.2013)

Σε περίπτωση ασφαλισμένου που υποβάλλει αίτημα για αναγνώριση χρόνου ασφάλισης στον Κλάδο Βαρέων και Ανθυγιεινών ταυτόχρονα με εξαγορά υποβάλλει αίτηση στο Τμήμα Συντάξεων και συντάσσεται υπηρεσιακό σημείωμα και προωθείται στο Τμήμα Εσόδων προκειμένου να ελεγχθούν οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης. Ειδικότερα ελέγχεται αν συγκεντρώνει τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης και αν το επάγγελμα του εντάσσεται στα Βαρέα και Ανθυγιεινά. Προκειμένου να αποδειχθεί η ειδικότητα και να εξαγοραστούν τα έτη το Τμήμα Εσόδων αποστέλλει υπηρεσιακό σημείωμα στην Τοπική Διεύθυνση στο Τμήμα Εσόδων που είχε έδρα η επιχείρηση που απασχολούνταν ο ασφαλισμένος και ελέγχονται οι μισθολογικές καταστάσεις του εργοδότη και αντίστοιχα ενημερώνεται το Τμήμα Εσόδων που έχει υποβληθεί η αίτηση. Εκδίδεται Απόφαση του Διευθυντή της Τοπικής Διεύθυνσης Αναγνώρισης ημερών εργασίας στα Βαρέα και Ανθυγιεινά όπου ορίζεται το ποσό της εξαγοράς και κοινοποιείται στον ασφαλισμένο. Ο ασφαλισμένος δύναται να υποβάλλει ένσταση εντός 3 μηνών από την κοινοποίηση της απόφασης η οποία εξετάζεται από την Διοικητική Επιτροπή (Τοπική Διεύθυνση e-ΕΦΚΑ Τρικάλων, 2023).

4.1.2.2 Υπόθεση 8502/2020 Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών

Στην συγκεκριμένη υπόθεση ασφαλισμένη γεννηθείσα το 1954 υπέβαλλε αίτημα το 2009 προς το Τοπικό Υποκατάστημα Πετρούπολης του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ προκειμένου να λάβει πλήρη σύνταξη γήρατος βάσει των διατάξεων του Κανονισμού Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελματιών (ΚΒΑΕ). Από τον έλεγχο που πραγματοποιήθηκε διαπιστώθηκε ότι η ασφαλισμένη είχε πραγματοποιήσει στην ασφάλιση του ΙΚΑ 7.676 ημέρες από το 1974 έως το 2009, από τις οποίες οι 3.073 στα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα σε επιχείρηση Κλωστοϋφαντουργίας, με υπόλοιπο 527 Η.Ε. προκειμένου να λάβει σύνταξη.

Η ασφαλισμένη υπέβαλλε αίτημα εξαγοράς του χρόνου που υπολείπονταν και κατόπιν έρευνας στο αρχείο του Υποκαταστήματος Λαυρίου όπου στεγαζόταν η επιχείρηση κλωστοϋφαντουργίας, ο Διευθυντής ενημέρωσε το Υποκατάστημα Πετρούπολης που είχε υποβληθεί η αίτηση ότι δεν υφίστανται μισθολογικές καταστάσεις της είτε κάποιο άλλο

στοιχείο από το οποίο να προκύπτει η ειδικότητα της ασφαλισμένης και η επιχείρηση έπαυσε τη λειτουργία της από το 1990. Σε υπεύθυνη δήλωση του συνδίκου πτώχευσης της επιχείρησης εμφανιζόταν με την ειδικότητα της «μασουρούς», η οποία εντάχθηκε μετά το 1984 στον ΚΒΑΕ. Το Τμήμα Εσόδων του Υποκαταστήματος Πετρούπολης μετά από έλεγχο κατέληξε ότι υπάγεται η ειδικότητα της «μασουρούς» στον ΚΒΑΕ οπότε με απόφαση του Διευθυντή το 2010 αναγνωρίστηκαν οι 527 ημέρες και ορίστηκε το ποσό της εξαγοράς του υπολειπόμενου χρόνου ασφάλισης. Το Υποκατάστημα του Λαυρίου στο οποίο ανήκε η εργοδότη επιχείρηση όσο λειτουργούσε επανέλεγε τα στοιχεία και απέστειλε έγγραφο στο οποίο αναφερόταν ότι εκ' παραδρομής είχε προστεθεί η ειδικότητα της «μασουρούς» στα ΚΒΑΕ. Ο Διευθυντής του Υποκαταστήματος Πετρούπολης προχώρησε σε ανάκληση της προηγούμενης απόφασης του σχετικά με την αναγνώριση των ενσήμων προς εξαγορά.

Η ασφαλισμένη άσκησε ένσταση κατά της απόφασης του Διευθυντή στην ΤΔΕ και υποστήριξε ότι εργάστηκε με την ειδικότητα της «κλώστριας» και όχι της «μασουρούς» και εμφανίστηκαν και μάρτυρες με ένορκες βεβαιώσεις. Η ΤΔΕ απέρριψε την ένσταση της ασφαλισμένης αναφέροντας τον Κανονισμό Ασφάλισης στον οποίο θεωρήθηκε αποδεικτικό στοιχείο για την απόδειξη της ειδικότητας η υπεύθυνη δήλωση του συνδίκου πτώχευσης της επιχείρησης. Το δικαστήριο επεσήμανε ότι θα πρέπει να συμπληρωθούν αποδείξεις από την πλευρά του ΕΦΚΑ με έκθεση ελέγχου με τη συνδρομή του ΟΑΕΔ και να διευκρινιστεί ποια είναι η ειδικότητα της «μασουρούς» και της «κλώστριας» και αν ταυτίζονται και η ασφαλισμένη να προσκομίσει οποιοδήποτε σχετικό στοιχείο σχετικά με την ειδικότητα της. Η ασφαλισμένη προσκόμισε βεβαίωση από την Ομοσπονδία Εργατοϋπαλλήλων Κλωστοϋφαντουργίας Ιματισμού Δέρματος Ελλάδος (Ο.Ε.Κ.Ι.Δ.Ε.) ότι εργάστηκε με την ειδικότητα της «κλώστριας» όπου ανέφερε ότι η ειδικότητα της «μασουρούς» ήταν ο παλαιότερος χαρακτηρισμός της «κλώστριας» διότι ο εργαζόμενος έβαζε τα άδεια μασούρια στη μηχανή και τα έβγαζε γεμάτα με νήμα. Ο φορέας από την πλευρά του προσκόμισε έγγραφο στο οποίο επικαλούνταν την υπ' αριθμό 6/91 εγκύκλιο του ΙΚΑ και απαντητικό έγγραφο του ΟΑΕΔ στο οποίο αναφερόταν ότι «μασουρούς» και «κλώστρια» είναι δύο διαφορετικές ειδικότητες.

Το δικαστήριο απεφάνθη ότι η βεβαίωση του κλαδικού επαγγελματικού σωματείου γίνεται δεκτή και ότι η ειδικότητα της «μασουρούς» ήταν ο παλιότερος χαρακτηρισμός της «κλώστριας» ενώ απέρριψε του ισχυρισμούς του φορέα λόγω του ότι η εγκύκλιος που προσκομίστηκε δεν είναι δεσμευτική καθώς δεν αποτελεί κανόνα δικαίου (ΣτΕ 994/2016 σκ.5, 969/2016 σκ.7, 4541/2009 σκ.12, 799/2003 σκ.6). Εντέλει ακύρωσε την απόφαση της ΤΔΕ

θεωρώντας ότι η νομοθεσία εφαρμόστηκε εσφαλμένα και απεφάνθη ότι η ασφαλισμένη έχει το δικαίωμα εξαγοράς των ενσήμων (τνπ ΝΟΜΟΣ).

4.1.2.3 Συμπέρασμα

Η θεωρητική προσέγγιση του διοικητικού δικαίου (law in books) αναφέρει ότι τα διοικητικά όργανα είναι υποχρεωμένα σε περίπτωση που εξετάζουν αίτημα ασφαλισμένου να προβούν είτε σε έγκριση είτε σε απόρριψη αυτού βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας. Η πρακτική εφαρμογή του διοικητικού δικαίου (law in action) φαίνεται ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν ακολουθεί την θεωρία. Τα διοικητικά όργανα στα πλαίσια της ημερήσιας συνήθους λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης αναμένουν την έκδοση εγκυκλίων από την Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή από την ίδια Διοίκηση προκειμένου να εφαρμόσουν το ισχύον δίκαιο (Κατρούγκαλος και Μορφακίδης, 2011).

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη (2001) η διοικητική πρακτική που ακολουθείται όπου η εγκύκλιος λογίζεται ως πηγή δικαίου δεν είναι ορθή. Η χρήση της εγκυκλίου ως νόμου αντιβαίνει στην αρχή της νομιμότητας και θίγει άμεσα τα δικαιώματα των ασφαλισμένων. Στον Οδηγό Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς που εξέδωσε ο Συνήγορος του Πολίτη (2012) αναφέρεται ότι οι εγκύκλιοι δεν αποτελούν νόμους αλλά ο ρόλος τους περιορίζεται στην αποσαφήνιση της νομοθεσίας και στην παροχή οδηγιών για την εφαρμογή της.

4.2 Ασφαλιστικές παροχές

4.2.1 Σύνταξη λόγω θανάτου αλλοδαπού ασφαλισμένου στο τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ως συνέπεια εργατικού ατυχήματος

4.2.1.1 Θεσμικό πλαίσιο-Διοικητική Διαδικασία

Το άρθρο 19 του ν.4611/2019 ορίζει ότι η επιζήσασα σύζυγος ή ο επιζών σύζυγος είναι δικαιούχοι σύνταξης λόγω θανάτου και δεν τίθεται κάποιος ηλικιακός περιορισμός, το άρθρο 19 παρ.2 του ν. 4611/2019 ορίζει ότι τα άγαμα νόμιμα τέκνα είναι δικαιούχοι όπως επίσης

και αυτά που έχουν αναγνωρισθεί, όσα έχουν υιοθετηθεί και τα νομιμοποιηθέντα έως την ηλικία των 18 ετών και αν φοιτούν σε σχολές έως τα 24 έτη. Υπό προϋποθέσεις δικαιούχος θεωρείται και ο διαζευγμένος σύζυγος σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν.4387/2016. Το άρθρο 31 παρ.2 του ν.4387/2016 καθορίζει ότι σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος τα μέλη της οικογένειας του θανόντος ασφαλισμένου δικαιούνται σύνταξη λόγω θανάτου και δεν εξετάζεται ο χρόνος ασφάλισης. Σε περίπτωση θανάτου λόγω εργατικού ατυχήματος που επήλθε μετά τις 13.05.2016 το ελάχιστο ποσό της σύνταξης σύμφωνα με το άρθρο 31 παρ.2 του ν.4387/2016 δεν μπορεί να είναι κατώτερο των 768 ευρώ (Γεν.Εγγ.ΕΦΚΑ Σ60/64/1154486).

Η αίτηση σύνταξης λόγω θανάτου καταχωρείται ηλεκτρονικά από τους δικαιούχους μέσω του efka.gov.gr με τους κωδικούς taxisnet και λαμβάνει αριθμό πρωτοκόλλου. Στη συνέχεια παραλαμβάνεται η αίτηση από τη Γραμματεία Συντάξεων και χρεώνεται σε εισηγητή προκειμένου να εκδοθεί έκθεση να σχηματιστεί ο φυσικός φάκελος του ασφαλισμένου. Ο δικαιούχος εκτυπώνει την αίτηση και την αποστέλλει με τα δικαιολογητικά που απαιτούνται στην Διεύθυνση Συντάξεων. Τα δικαιολογητικά είναι φωτοαντίγραφο της ταυτότητας ή διαβατηρίου, φωτοαντίγραφο βιβλιαρίου τράπεζας, φωτοαντίγραφο εκκαθαριστικού σημειώματος, πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, για αλλοδαπούς εκτός Σένγκεν ζητείται και άδεια παραμονής. Η ληξιαρχική πράξη θανάτου, η ληξιαρχική πράξη γάμου ελέγχονται αυτεπάγγελτα από την υπηρεσία. Σε περίπτωση ασφαλισμένου αλλοδαπού υπάρχει η δυνατότητα αναζήτησης της άδειας παραμονής μέσω αλληλογραφίας με την Αστυνομία ειδάλως του ζητούνται αποδεικτικά στοιχεία μόνιμης και νόμιμης διαμονής.

Σε περίπτωση μισθωτού που έχει διανύσει χρόνο ασφάλισης μόνο στο τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ δεν αναζητείται ο χρόνος ασφάλισης από τον εισηγητή και δεν ελέγχεται η καταβολή των εισφορών. Σε περίπτωση διαδοχικής ασφάλισης ο εισηγητής θα πρέπει να ελέγξει ποιος είναι ο φορέας που θα απονέμει την σύνταξη, όπου υφίσταται δηλαδή ο περισσότερος χρόνος ασφάλισης και να μεταβιβάσει αντίστοιχα το αίτημα στον φορέα. Ο εισηγητής ελέγχει αν πληρούνται οι συνταξιοδοτικές προϋποθέσεις βάσει της νομοθεσίας του τελευταίου φορέα ασφάλισης και ενημερώνει αντίστοιχα το Τμήμα Απονομής Σύνταξης. Το Τμήμα Απονομής Σύνταξης εκδίδει την απόφαση συνταξιοδότησης και κοινοποιείται στον δικαιούχο. Ο δικαιούχος έχει δυνατότητα να παρακολουθεί και ηλεκτρονικά το στάδιο της αίτησης του. Το Τμήμα Πληρωμών Συντάξεων εκτελεί την απόφαση και απονέμει την σύνταξη. Ο δικαιούχος έχει το δικαίωμα άσκησης ένστασης εντός 90 ημερών από την στιγμή της κοινοποίησης η οποία εξετάζεται από την Διοικητική Επιτροπή (Τοπική Διεύθυνση e-ΕΦΚΑ Τρικάλων,2023).

4.2.1.2 Υπόθεση 21/2013 Συμβούλιο της Επικρατείας

Στην υπόθεση 21/2013 που εκδικάστηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας σύζυγος αλλοδαπού αποθανόντος ασφαλισμένου υπέβαλλε αίτηση το 2008 σε Υποκατάστημα του φορέα για χορήγηση σύνταξης, στην ίδια και στα δύο ανήλικα τέκνα της, λόγω θανάτου του συζύγου της ως συνέπεια εργατικού ατυχήματος η οποία όμως απορρίφθηκε λόγω μη κατοχής άδειας παραμονής του θανόντος.

Ο θανών, υπήκοος Αρμενίας ασφαλίστηκε στο ΙΚΑ τον Μάρτιο του 1998 για μόλις έξι ημέρες και στις 04/04/1998 επήλθε θανάσιμος τραυματισμός του σε στέγη ανεγειρόμενης μεταλλικής οικοδομής και ο θάνατος του χαρακτηρίστηκε εργατικό ατύχημα με απόφαση Διευθυντή Υποκαταστήματος του ΙΚΑ. Η απόρριψη του αιτήματος αιτιολογήθηκε με επίκληση στον άρθρο 31 παρ.2 του ν.1975/1991 και των Π.Δ. 358/1997 και 359/1997 με την αιτιολογία ότι η ίδια και ο σύζυγος της δεν κατείχαν άδεια νόμιμης παραμονής στην Ελλάδα (λευκή και πράσινη κάρτα).

Μετά από πολλές αντιδικίες ανάμεσα στον φορέα και στην σύζυγο του ασφαλισμένου το ΣτΕ απεφάνθη ότι οι αλλοδαποί οι οποίοι παρέχουν εξαρτημένη εργασία επί του ελληνικού εδάφους αυτοδικαίως και υποχρεωτικά υπάγονται στην ασφάλιση του ΙΚΑ και η έλλειψη άδειας παραμονής ή άδειας εργασίας δεν αποτελεί προϋπόθεση προκειμένου να υπαχθούν στην ασφάλιση του ΙΚΑ. Σύμφωνα με το άρθρο 31 παρ.2 του ν.1975/1991 που αναφέρεται στην άρνηση εξέτασης αιτήματος αλλοδαπού από ν.π.δ.δ. το οποίο αναφέρει ότι τα ν.π.δ.δ. δεν είναι υποχρεωμένα να εξετάζουν αιτήσεις αλλοδαπών οι οποίοι δεν κατέχουν άδεια παραμονής ή δεν αποδεικνύουν τη νόμιμη διαμονή τους στην Ελλάδα δεν σχετίζεται με το κύρος που διέπει την ασφαλιστική σχέση μεταξύ των αλλοδαπών και του ΙΚΑ (ΣτΕ 1318, 1319/1990, 1156/2006 7μ., 1426/2007).

Αναφέρθηκε στην γενική αρχή του ασφαλιστικού δικαίου η από το άρθρο 2 παρ.1 του α.ν. 1846/1951 ότι η υπαγωγή στην ασφάλιση αποτελεί κανόνα και για να εξαιρεθεί κάποιος από αυτήν επιβάλλεται στενή ερμηνεία των διατάξεων. Σύμφωνα με την αρχή της τυπικής ασφάλισης ο φορέας δεν έχει το δικαίωμα να αρνηθεί την καταβολή παροχών και κατ' επέκταση να αμφισβητήσει την ιδιότητα που φέρει ο ασφαλισμένος με την αιτιολογία της μη κατοχής άδειας παραμονής δεδομένου ότι ο ίδιος φορέας είχε αποδεχθεί εξαρχής την υπαγωγή στην ασφάλιση αυτού και εισπράττονταν οι ασφαλιστικές εισφορές. Έκρινε ότι η σύζυγος του ασφαλισμένου έχει δικαίωμα λήψης της σύνταξης του θανόντος και ότι το δικαίωμα στην

σύνταξη δεν σχετίζεται με την υπηκοότητα και την νόμιμη παραμονή στην χώρα (τνπ ΝΟΜΟΣ).

4.2.1.3 Συμπέρασμα

Σύμφωνα με τη νομολογία η αρχή της τυπικής ασφάλισης απορρέει από την αρχή της χρηστής διοίκησης με την οποία ο φορέας οφείλει να επιδεικνύει σεβασμό σε πραγματική κατάσταση, η οποία δεν αντιβαίνει στη δημόσια τάξη και δεν υφίσταται δόλος από την πλευρά του ασφαλισμένου, και έχει δημιουργηθεί με ανοχή και σύμπραξη από τα διοικητικά όργανα. Ειδικότερα η νομολογία ορίζει εφόσον ο φορέας λάμβανε τις εισφορές χωρίς επιφυλάξεις δεν είναι δυνατό να αντικρούσει την υπαγωγή στην ασφάλιση μετά από εύλογο χρονικό διάστημα και ειδικά κατά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου (ΣτΕ 3392/89, ΔΕΝ 717/1990).

Η ασφαλιστική σχέση που προκύπτει ανάμεσα στον φορέα και στον ασφαλισμένο δεν πρέπει να αποτελεί σχέση σύγκρουσης συμφερόντων αλλά πρέπει να ισορροπεί ανάμεσα στο γενικότερο συμφέρον της κοινωνίας και στο προσωπικό συμφέρον των ασφαλισμένων. Τα διοικητικά όργανα σε πολλές περιπτώσεις στην προσπάθειά τους να προστατεύσουν το ασφαλιστικό κεφάλαιο και την βιωσιμότητα του συστήματος λειτουργούν υποβαθμίζοντας τα ατομικά συμφέροντα των ασφαλισμένων αλλά κατά αυτόν τον τρόπο παρεκκλίνουν από τον θεσμικό σκοπό της κοινωνικής ασφάλισης που είναι η προφύλαξη των ασφαλισμένων από τους κινδύνους (Στεργίου,2022a).

4.2.2 Θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος για λήψη μειωμένης σύνταξης ασφαλισμένου στο τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ

4.2.2.1 Θεσμικό πλαίσιο-Διοικητική Διαδικασία

Προκειμένου να ελεγχθεί αν έχει θεμελιωθεί το δικαίωμα του ασφαλισμένου για λήψη μειωμένης σύνταξης γήρατος το Τμήμα Ανακεφαλαίωσης εφόσον έχει υποβληθεί αίτηση συνταξιοδότησης ανατρέχει στον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης και στην συμπλήρωση του ορίου ηλικίας όπως επίσης και στην διάταξη με την οποία κρίθηκε το ασφαλιστικό δικαίωμα

(Λαναράς,2019). Με την παρούσα νομοθεσία ν.4336/2015 ορίζεται ότι για τη λήψη μειωμένης σύνταξης γήρατος σε μισθωτούς είναι απαραίτητη η συμπλήρωση του 62 έτους και 15 έτη ασφάλισης (4.500 ημέρες εργασίας) με την επιφύλαξη όμως των διατάξεων του ν.3863/2010 παρ.3 άρθρο 11. Εάν τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα ασφαλισμένων έχουν θεμελιωθεί(δηλαδή έχει συμπληρωθεί ο χρόνος ασφάλισης και το όριο της ηλικίας) έως 18/08/2015 εξαιρούνται από την παρούσα διάταξη του ν.4336/2015.

Ειδικότερα ισχύουν διαφορετικές προϋποθέσεις για παλαιούς ασφαλισμένους πριν τις 31.12.1992 και για νέους ασφαλισμένους από 01.01.1993 και το αρμόδιο ασφαλιστικό όργανο οφείλει να ανατρέξει στην διάταξη που θεμελιώθηκε το δικαίωμα της σύνταξης. Η νομοθεσία στην παρούσα περίπτωση κρίνεται περίπλοκη και τα αιτήματα εξετάζονται ανά περίπτωση καθώς ισχύουν διαφορετικές προϋποθέσεις και οι ασφαλισμένοι διακρίνονται σε άνδρες, γυναίκες, γυναίκες με ανήλικα τέκνα, ασφαλισμένους στα Βαρέα και Ανθυγιεινά, παλαιούς και νέους ασφαλισμένους κλπ. Κατόπιν έκδοσης της συνταξιοδοτικής απόφασης ο ασφαλισμένος δύναται να υποβάλλει ένσταση ενώπιον της Διοικητικής Επιτροπής εντός 3 μηνών από την ημερομηνία που του κοινοποιήθηκε (Τοπική Διεύθυνση e-ΕΦΚΑ Τρικάλων,2023).

4.2.2.2 Υπόθεση 76/2018 Διοικητικό Εφετείο Ιωαννίνων

Στην υπ' αριθμόν 76/2018 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Ιωαννίνων ασφαλισμένη υπέβαλλε αίτημα προς Υποκατάστημα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ για απονομή πρόωρης συνταξιοδότησης κατόπιν προφορικής υπόδειξης των αρμοδίων διοικητικών οργάνων προς αυτήν ενώ όπως διαπιστώθηκε εκ' των υστέρων η ίδια δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις. Η ασφαλισμένη είχε πραγματοποιήσει 4.643 ημέρες εργασίας από 01/03/1993 έως 31/10/2008 με τελευταία απασχόληση ως πωλήτρια σε σούπερ μάρκετ. Η ασφαλισμένη ισχυρίστηκε ότι κατόπιν υπόδειξης των αρμοδίων οργάνων διέκοψε πρόωρα την επαγγελματική της δραστηριότητα και υπέβαλλε αίτημα για μειωμένη σύνταξη, κύρια και επικουρική. Υπέβαλλε παραίτηση από την εργασία της και αυτοασφαλίστηκε καταβάλλοντας ασφαλιστικές εισφορές προκειμένου να συμπληρώσει τις απαιτούμενες ημέρες ασφάλισης και να λάβει πρόωρη σύνταξη.

Κατόπιν αίτησης της ασφαλισμένης εκδόθηκε απόφαση της διευθύντριας και έλαβε κύρια σύνταξη γήρατος μειωμένη και αντίστοιχα και επικουρική σύνταξη μειωμένη. Μετά από

χρονικό διάστημα ενός έτους σε έλεγχο που πραγματοποιήθηκε από το ίδρυμα διαπιστώθηκε εκ' παραδρομής, σε ασφαλισμένη νομική και ουσιαστική βάση, ότι η ασφαλισμένη είχε υπαχθεί στις διατάξεις του άρθρου 27 § 1 του ν.1902/1990 που αφορούσε τους παλαιούς ασφαλισμένους ενώ θα έπρεπε να υπαχθεί στις διατάξεις του άρθρου 24 του ν.2084/1992 που αφορούσε νέους ασφαλισμένους, καθώς ασφαλίστηκε για πρώτη φορά στις 01/03/1993 οπότε και προέβη σε ανάκληση της συνταξιοδοτικής απόφασης. Τα ποσά που είχε λάβει έως τότε από την κύρια και επικουρική σύνταξη δεν αναζητήθηκαν καθώς θεωρήθηκε ότι καλόπιστα εισπράχθηκαν.

Η ασφαλισμένη άσκησε ένσταση προς την ΤΔΕ ως προς τις ανακλητικές αποφάσεις οι οποίες έγιναν δεκτές. Ο φορέας άσκησε ένσταση επί των αποφάσεων των ΤΔΕ οι οποίες έγιναν δεκτές από το Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο Ιωαννίνων και οι αποφάσεις των ΤΔΕ ακυρώθηκαν, καθώς θεωρήθηκε ότι η ασφαλισμένη δεν πληρούσε τις νόμιμες χρονικές προϋποθέσεις που προβλέπονταν από το άρθρο 24 του ν.2084/1992 σε συνδυασμό με την ηλικία της προκειμένου να λάβει πλήρη σύνταξη είτε μειωμένη.

Η ασφαλισμένη ισχυρίστηκε ότι τα αρμόδια όργανα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους παραβίασαν την αρχή της καλής πίστης, της χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης καθώς την παραπλάνησαν και την προέτρεψαν να διακόψει την εργασία της και να υποβάλλει αίτημα συνταξιοδότησης, ενώ δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις. Ειδικότερα ισχυρίστηκε ότι η Προϊσταμένη του Τμήματος Συντάξεων έδρασε παράνομα καθώς την ενημέρωσε, την πληροφόρησε και την καθοδήγησε λανθασμένα και εντέλει την οδήγησε να παραιτηθεί από την εργασία της και να διακόψει την κοινωνική της ασφάλιση και μη νομίμως της χορήγησε κύρια και επικουρική σύνταξη γήρατος. Πρόσθεσε επίσης ότι η ηλικία της 55 ετών καθιστούσε την ανεύρεση εργασίας αδύνατη.

Από την πλευρά του ο φορέας ισχυρίστηκε ότι το ζήτημα της ασφαλισμένης οφείλεται σε έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης σχετικά με την νομοθεσία που ίσχυε για τους ασφαλισμένους από 01/01/1993 και ότι λόγω της έλλειψης εμπειρίας και του φόρτου εργασίας της υπηρεσίας και του χρονικού διαστήματος που υποβλήθηκε η αίτηση το 2008 δεν υπήρχαν διευκρινίσεις σχετικά με τα ζητήματα εφαρμογής της νομοθεσίας και δεν είχαν κοινοποιηθεί στις γενικές οδηγίες της Διοίκησης. Επίσης ισχυρίστηκε ότι η ασφαλισμένη είναι συνυπαίτια κατά 99% καθώς δεν απευθύνθηκε σε δικηγόρο με εξειδίκευση σε συνταξιοδοτικά ζητήματα, ούτε υπέβαλλε γραπτό αίτημα προς την αρμόδια υπηρεσία του οργανισμού αλλά μετέβη στον

Περιφερειακό Υποκατάστημα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Ιωαννίνων όπου εξυπηρετεί καθημερινά αρκετούς ασφαλισμένους και ελάχιστους υπαλλήλους και ενημερώθηκε προφορικά.

Το Διοικητικό Πρωτοδικείο έκρινε ότι η συμπεριφορά των οργάνων ήταν παράνομη εφόσον δεν την ενημέρωσαν ότι δεν έχουν συμπληρωθεί οι χρονικές προϋποθέσεις που απαιτούνται και της κατέβαλλαν την σύνταξη και στοιχειοθέτησε ευθύνη προς αποζημίωση 1000 ευρώ λόγω ηθικής βλάβης. Το ίδρυμα υποχρεώθηκε να καταβάλλει στην ασφαλισμένη το ποσό των 17.775.49 ευρώ ποσό λόγω της απώλειας αποδοχών της. Το ποσό προέκυψε από τον συνυπολογισμό των εισφορών που κατέβαλλε η ίδια για να ασφαλιστεί και να λάβει την σύνταξη, από τις αποδοχές που θα λάμβανε εάν συνέχιζε να εργαζόταν ως πωλήτρια και εφόσον αφαιρέθηκαν τα ποσά των συντάξεων που είχε ήδη λάβει (Δεφ Ιωανν 76/2018, ΔιΔικ 2019/137, Αναδημοσίευση τνπ ΝΟΜΟΣ).

4.2.2.3 Συμπέρασμα

Σύμφωνα με τη νομολογία αποτελεί γεγονός ότι η νομοθεσία που διέπει την κοινωνική ασφάλιση είναι περίπλοκη, με ασάφειες και ερμηνεύεται δύσκολα έχοντας ως άμεσο αποτέλεσμα την δυσκολία από την πλευρά των ασφαλισμένων να ασκούν τα δικαιώματά τους. Σύμφωνα με την αρχή της χρηστής διοίκησης, της καλής πίστης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του ασφαλισμένου τα διοικητικά όργανα είναι υποχρεωμένα κατά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου να παρέχουν ορθή ενημέρωση στους ασφαλισμένους όσον αφορά τις υποχρεώσεις αλλά και τα δικαιώματά αυτών (ΣτΕ 1611/1982). Σε περίπτωση μη ορθής ενημέρωσης υπάρχει περίπτωση στοιχειοθέτησης εις βάρος των διοικητικών οργάνων ευθύνη για αποζημίωση των ασφαλισμένων σύμφωνα με τις διατάξεις του ΕισΝΑΚ (άρθρα 105&106).

Από την νομολογία δεν προκύπτει μία γενικότερη υποχρέωση των οργάνων ως προς την ενημέρωση των ασφαλισμένων αλλά κατά την υποβολή της αίτησης τα διοικητικά όργανα υποχρεούνται να καθοδηγούν τον ασφαλισμένο στην επιλογή που θα είναι πιο συμφέρουσα για τον ίδιο (Μορφακίδης&Χαλκιάς,2019). Συγκεκριμένα όταν από την νομοθεσία προβλέπεται θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος οφείλει το διοικητικό όργανο να ενημερώσει τον ασφαλισμένο σχετικά προκειμένου ο ίδιος να μην απωλέσει αυτό το δικαίωμα λόγω άγνοιας του σχετικού νόμου (ΣτΕ 3625/03 με μειοψ., ΔιοικΠρωτΑθ 239/2007).

Βάσει του ισχύοντος Συντάγματος η αστική ευθύνη του Δημοσίου κατοχυρώνεται θεσμικά και οι ρυθμίσεις των άρθρων 105 και 106 ΕιΝΑΚ προστατεύουν τους «ασθενέστερους» ιδιώτες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα από την αυθαιρεσία των κρατικών οργάνων κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας. Οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις είναι απόρροια της αρχής της Νομιμότητας αλλά και του Κράτους Δικαίου (Παυλόπουλος, 2022).

Ως παρανομία ορίζεται η μη τήρηση της νομοθεσίας ενώ ως κακοδιοίκηση ορίζεται η μη τήρηση της αρχής της χρηστής διοίκησης ή η διοίκηση η οποία δεν λαμβάνει υπόψη τη βούληση των πολιτών που προβλέπεται από τη σχετική νομοθεσία. Η παρανομία που προέρχεται από την παράβαση του νομοθετικού πλαισίου ερμηνεύεται ως ακραία περίπτωση κακοδιοίκησης. Οι παρανομίες που συντελούνται στα πλαίσια της άσκησης της διοικητικής δράσης, η οποία εμπίπτει στην εκτελεστική εξουσία θεωρούνται περιστατικά κακοδιοίκησης (Τζέμος,2017).

4.3 Προστασία ασφαλιστικού κεφαλαίου

4.3.1 Αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών από συντάξεις

4.3.1.1 Θεσμικό πλαίσιο-Διοικητική Διαδικασία

Η αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων χρηματικών ποσών από συντάξεις πραγματοποιείται βάσει του άρθρου 103 του ν.4387/2016 ο οποίος προβλέπει ότι οι παροχές που έχουν καταβληθεί από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ αχρεωστήτως επιστρέφονται και αναζητούνται χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η υπαιτιότητα του ασφαλισμένου όπως ορίζει ο ΚΕΔΕ. Σε περίπτωση υπαιτιότητας του ασφαλισμένου προστίθεται επιτόκιο 3%. Οι χορηγούμενες παροχές συμψηφίζονται με τυχόν οφειλές του ασφαλισμένου με τη μορφή μηνιαίων δόσεων σε ποσοστό 1/3 από τις παροχές που χορηγούνται.

Ο ν.4093/2012 ορίζει ότι οι αξιώσεις των φορέων κοινωνικής ασφάλισης από αχρεωστήτως καταβληθέντες παροχές είναι τα είκοσι έτη από την τελευταία ημερομηνία που έχουν καταβληθεί.

Το Τμήμα Πληρωμών και Εκκαθάρισης Συντάξεων προβαίνει σε ελέγχους των συντάξεων που έχουν καταβληθεί και σε περίπτωση που διαπιστωθεί περίπτωση ασφαλισμένου που έλαβε αχρεωστήτως καταβληθέντες παροχές από συντάξεις ο Διευθυντής της Τοπικής

Διεύθυνσης προχωρά σε έκδοση Καταλογιστικής Απόφασης και κοινοποιείται στον ασφαλισμένο.

Σε περίπτωση υπαιτιότητας του ασφαλισμένου προστίθεται επιτόκιο 3%. Εάν υφίσταται δόλος από την πλευρά του ασφαλισμένου θα πρέπει να αναφέρεται με πλήρη αιτιολογημένη κρίση στην Καταλογιστική Απόφαση (ΣτΕ 4454/1987, τνπ ΝΟΜΟΣ). Εάν δεν υφίσταται δόλος από την πλευρά του ασφαλισμένου εκδίδεται Καταλογιστική Απόφαση χωρίς τόκους (Εγκ. ΙΚΑ 29/2016). Εάν προκύπτει συμψηφισμός των παροχών με τις οφειλές εκτελείται με την απόφαση του Διευθυντή και όχι από την υπηρεσία πληρωμών συντάξεων (ΙΚΑ Γ.Ε.Σ81/12/10.03.06). Σε περίπτωση μη συμψηφισμού η οφειλή μεταφέρεται στο ΚΕΑΟ προκειμένου να ρυθμιστεί η αποπληρωμή. Ο ασφαλισμένος έχει δικαίωμα υποβολής ένστασης στην Διοικητική Επιτροπή εντός τριών μηνών από την κοινοποίηση της απόφασης. Σε περίπτωση που οφειλέτης επικαλείται οικονομική αδυναμία για ποσά που αναζητούνται εντός πενταετίας αχρεωστήτως αλλά καλόπιστα εισπραχθέντα είναι ζήτημα που εξετάζεται από την ΔΕ και μετέπειτα από τα διοικητικά δικαστήρια αλλά όχι από τα διοικητικά όργανα που εκδίδουν την Απόφαση Καταλογισμού καθώς θα πρέπει να ληφθούν υπόψιν και οι εκάστοτε οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες και το ποσό επιστροφής (Εγκ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Σ81/23/20.06.2012) (Τοπική Διεύθυνση e-Ε.Φ.Κ.Α Τρικάλων, 2023).

4.3.1.2 Υπόθεση με ΑΠ 275563/23038/2020 Συνήγορος του Πολίτη

Τον Νοέμβριο του 2020 ο Συνήγορος του Πολίτη διαμεσολάβησε ώστε να επιλυθεί ζήτημα συνταξιούχου 94 ετών κατά της οποίας εκδόθηκε Απόφαση Καταλογισμού για αχρεωστωτήτως καταβληθέντα ποσά συντάξεων ύψους 17.200 €, χωρίς τόκο αλλά καλόπιστα εισπραχθέντα.

Συγκεκριμένα η συνταξιούχος από το 1992 έως το 1997 λάμβανε σύνταξη λόγω αναπηρίας με αποφάσεις των εκάστοτε Διευθυντών των Περιφερειακών Υποκαταστημάτων. Από το 1998 η σύνταξη της μετατράπηκε σε σύνταξη γήρατος ενώ από το 1999 έλαβε και σύνταξη λόγω θανάτου του συζύγου της και κατέστη διπλοσυνταξιούχος. Το 2001 με απόφαση του Διευθυντή του Υποκαταστήματος διεκόπη η καταβολή σύνταξης αναπηρίας και έλαβε πλήρη σύνταξη γήρατος. Στην εν λόγω απόφαση αναγράφηκε και χειρόγραφα στο πεδίο Συνταξιούχοι άλλου ταμείου «Λόγω Θανάτου» αναφέροντας το ΑΜ του αποθανόντος συζύγου

της, το οποίο συνεπάγεται ότι ο οργανισμός γνώριζε ότι λάμβανε και δεύτερη σύνταξη λόγω του θανάτου του συζύγου της.

Το 2019 διαγνώστηκε με απόλυτη αναπηρία σε ποσοστό 85% και δεδομένης της γνωμάτευσης του ΑΥΕ ΚΕΠΑ έλαβε προσαύξηση στο βασικό ποσό της σύνταξης η οποία ίσχυε εφ' όρου ζωής. Το 2019 ο Διευθυντής του Υποκαταστήματος τροποποίησε την απόφαση που είχε εκδοθεί το 2001 ως προς το βασικό ποσό της σύνταξης που λάμβανε από το τ. ΕΤΕΑΜ. Θεωρήθηκε ότι το ποσό που λάμβανε η δικαιούχος από το 2001 έως το 2019 ήταν υψηλότερο από το ποσό που δικαιούνταν πραγματικά με την σύνδεση των δύο συντάξεων η οποία δεν πραγματοποιήθηκε κατά το 2001. Στις 15/01/2020 εκδόθηκε απόφαση από την Διευθύντρια του Τοπικού Υποκαταστήματος και καταλογίστηκε στην συνταξιούχο ποσό 17.249,33 € καλόπιστα αλλά αχρεώστητα εισπραχθέντως ποσού σύνταξης από το 2001 έως και την ημερομηνία που συνδέθηκαν οι δύο συντάξεις που λάμβανε τον 08/2019. Το ποσό θα παρακρατούνταν κατά 1/4 από την μηνιαία σύνταξη της συνταξιούχου. Η συνταξιούχος άσκησε ένσταση στην ΤΔΕ κατά της απόφασης και απευθύνθηκε και στον Συνήγορο του Πολίτη προκειμένου να προβεί σε διαμεσολάβηση.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε έγγραφο προς την ΤΔΕ όπου ανέφερε ότι εξέτασε την νομοθεσία που ίσχυε το 2001 όπου διαπιστώθηκε ότι η συνταξιούχος ανήκε στην κατηγορία των διπλοσυνταξιούχων και θα έπρεπε να λαμβάνει μικρότερο ποσό από αυτό που πραγματικά λάμβανε. Η παράλειψη σύνδεσης των δύο συντάξεων οφείλεται στον φορέα, ενώ η συνταξιούχος ουδέποτε έδρασε με δόλο, δηλαδή λειτουργούσε καλόπιστα, και δεν απέκρυψε την ασφαλιστική της κατάσταση.

Ανέφερε όμως ότι η ανάκληση παράνομων ευμενών διοικητικών πράξεων οφείλει να γίνεται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος και συγκεκριμένα εντός πενταετίας, ακόμα και αν προσδιορίζονται από τις σχετικές διατάξεις ανέκκλητες ή οριστικές (ΣτΕ 540/2014, 2721/2009, 2403/1997). Επίσης τόνισε την αρχή της μη αναζήτησης αχρεωστήτων παροχών βάσει του ν.4387/2016. Η αναζήτηση αχρεωστήτων παροχών που έχουν εισπραχθεί καλόπιστα μετά από την πάροδο εύλογου χρόνου εναντιώνεται στην αρχή της χρηστής διοίκησης (ΣτΕ 540/2014, 2533/2013, 590/2010) αλλά και στην αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, κατά την οποία ο δικαιούχος πρέπει να μην αιφνιδιάζεται όταν εισπράττει μια παροχή καλόπιστα και χωρίς δόλο (ΣτΕ 161/2011, 166/2009, 2291/2009, 154/2008, 819/2007, 2010/2006, 703/2004, 1876/2002, 237/2000). Η αναζήτηση των αχρεωστήτων παροχών πρέπει να συντελείται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος το οποίο καθορίστηκε από το ΣτΕ στην πενταετία και να μην

υφίσταται δόλος από την πλευρά του ασφαλισμένου. Η Διοίκηση είναι υποχρεωμένη να αιτιολογήσει ειδικώς το δόλο (ΣτΕ 703/2004, 1876/2002, 237/2000).

Σημαντικό στοιχείο επίσης αποτέλεσε και η αναφορά στα προβλήματα υγείας που αντιμετώπιζε η συνταξιούχος καθώς και στην δεινή οικονομική της κατάσταση καθώς το μοναδικό της εισόδημα ήταν η συγκεκριμένη σύνταξη και το γεγονός ότι υπήρχε ο κίνδυνος να μειωθεί το επίπεδο διαβίωσης της. Η ΤΔΕ έκανε εν μέρη δεκτή την ένσταση και αναζητήθηκαν μόνο τα ποσά που έλαβε την τελευταία πενταετία (Συνήγορος του Πολίτη,2020).

4.3.1.3 Συμπέρασμα

Από την νομολογία προκύπτει ότι με την αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων παροχών εξασφαλίζεται η επάρκεια του ασφαλιστικού κεφαλαίου η οποία προέρχεται από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος στο οποίο κατοχυρώνεται ο θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης (ΔιοικΕφΑθ 868/2015,τνπ ΝΟΜΟΣ). Η αναζήτηση των παροχών που καταβλήθηκαν αχρεώστητα και παράνομα στον ασφαλισμένο εάν αυτός λειτουργούσε καλόπιστα δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί μετά από μακρό χρονικό διάστημα καθώς είναι πιθανό να έχει αρνητικές οικονομικές συνέπειες και να διαταράξει το βιοτικό του επίπεδο (ΣτΕ 928/2009,τνπ ΝΟΜΟΣ). Η πάροδος μακρού χρονικού διαστήματος αντιβαίνει στην αρχή της χρηστής διοίκησης λόγω του ότι ο ασφαλισμένος αιφνιδιάζεται με τη λήψη εις βάρος του δυσμενών οικονομικών μέτρων (ΣτΕ 2729/2005,τνπ ΝΟΜΟΣ).

Ο ασφαλισμένος που διανύει την τρίτη ηλικία όπως προκύπτει από τους φυσικούς κανόνες εάν υποχρεωθεί να επιστρέψει συνταξιοδοτικές παροχές που έχει εισπράξει καλόπιστα θα είναι αδύνατον να βιοποριστεί οικονομικά λαμβάνοντας ένα τμήμα της σύνταξης του (ΔεφΑθ 846/2009,τνπ ΝΟΜΟΣ).

Η λήψη σύνταξης γήρατος δεν συνιστά κάλυψη απλά των βασικών αναγκών του ασφαλισμένου αλλά δικαίωμα του να έχει ένα ποιοτικό βιοτικό επίπεδο ειδικά κατά την περίοδο της τρίτης ηλικίας (ΔεφΑθ 2527/2008,ΔΙΔΙΚΗ 191/2010).

Όπως προκύπτει από την νομολογία τυχόν σφάλματα από την πλευρά των διοικητικών οργάνων δεν μπορούν να λειτουργούν εις βάρος του ασφαλισμένου (ΣτΕ 1501/09,τνπ ΝΟΜΟΣ).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τα κράτη χρησιμοποιούν τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης ως μηχανισμούς προκειμένου να προστατεύσουν τους ασφαλισμένους οι οποίοι αντιμετωπίζουν κάποιον ασφαλιστικό κίνδυνο με συνέπεια να αδυνατούν να εργαστούν και να καθίστανται οικονομικά ευάλωτοι.

Ο θεσμός ισχυροποιήθηκε μέσω της συνταγματικής κατοχύρωσης και κατέστησε την κοινωνική ασφάλιση υποχρεωτική, με αναδιανεμητικό χαρακτήρα και ουσιαστικό ενισχυτή της κοινωνικής αλληλεγγύης. Το κράτος οφείλει να λειτουργεί ως κράτος δικαίου, να εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα του φορέα κοινωνικής ασφάλισης αλλά και να υπερασπίζεται τα κοινωνικά δικαιώματα των ασφαλισμένων.

Αποστολή του e-ΕΦΚΑ είναι η βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος αλλά και η πραγμάτωση του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση των πολιτών όπως ορίζεται από το Σύνταγμα.

Ο e-ΕΦΚΑ ως ν.π.δ.δ. που εντάσσεται στη δημόσια διοίκηση είναι υπόχρεος να εκτελέσει τον κρατικό σκοπό και να εξυπηρετήσει το δημόσιο συμφέρον έχοντας ως βάση την αρχή της νομιμότητας και την αρχή της χρηστής διοίκησης.

Ο φορέας οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα και λόγω του ότι μέσω αυτού ασκείται η κοινωνική πολιτική δεν λειτουργεί αυτοτελώς καθώς το κράτος του ασκεί στενό διοικητικό και διαχειριστικό έλεγχο.

Το πρωτοβάθμιο διοικητικό όργανο που εκδίδει τις αποφάσεις του φορέα είναι οι Διευθυντές των Τοπικών Διευθύνσεων ενώ σε περίπτωση κοινωνικό ασφαλιστικής διαφοράς το δευτεροβάθμιο όργανο είναι οι Διοικητικές Επιτροπές οι οποίες εκτελούν έλεγχο ουσίας και νομιμότητας προκειμένου να προστατευθεί ο ασφαλισμένος από χρονοβόρες και οικονομικά επιζήμιες προσφυγές στη δικαιοσύνη. Σε πολλές περιπτώσεις διαφαίνεται ότι ο φορέας αποκλίνει από την ορθή τήρηση του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης με αποτέλεσμα να αποτυγχάνει να εκτελέσει το ρόλο που του έχει ανατεθεί από το κράτος καθώς οι ασφαλισμένοι προσφεύγουν στην δικαιοσύνη ως έσχατη λύση προκειμένου να ασκήσουν το δικαίωμα τους στην κοινωνική ασφάλιση.

Τα διοικητικά όργανα όλων των βαθμίδων αποδεικνύεται σε πολλές περιπτώσεις ότι δεν διαθέτουν τις απαραίτητες νομικές γνώσεις και δεν είναι εξοικειωμένα με την νομολογία δυσχεραίνοντας με αυτόν τον τρόπο την ούτως η άλλως αδύναμη θέση του ασφαλισμένου.

Οι γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου όπως η αρχή της χρηστής διοίκησης, η αρχή της διαφάνειας, η αρχή της νομιμότητας, η αρχή της ισότητας, η αρχή της αναλογικότητας αλλά και οι ειδικές αρχές που διέπουν συγκεκριμένα το δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης όπως η αρχή της τυπικής ασφάλισης, η αρχή της εύνοιας προς τον ασφαλισμένο, η αρχή της ενότητας της ασφαλιστικής περίπτωσης και η αρχή της ανταποδοτικότητας θωρακίζουν τον ασφαλισμένο από αδικίες που υφίσταται από την πλευρά της δημόσιας διοίκησης.

Η καθημερινή λειτουργία του e-ΕΦΚΑ είναι ένας κυκλώνας χρήσης πληροφοριακών συστημάτων, διαχείρισης αιτημάτων πολιτών, εφαρμογής της νομοθεσίας, χρήσης των εγκυκλίων και έκδοσης αποφάσεων με σημαντικό αντίκτυπο στο βιοτικό επίπεδο των ασφαλισμένων.

Η εφαρμογή της αρχής της νομιμότητας και της αρχής της χρηστής διοίκησης θα πρέπει να λειτουργούν ως οδηγοί για μία αποτελεσματική και ποιοτική δημόσια διοίκηση και ένα κράτος δικαίου. Λόγω του ότι ο ασφαλισμένος είναι ο ασθενέστερος στην ασφαλιστική σχέση που δημιουργείται ανάμεσα σε αυτόν και στον e- ΕΦΚΑ τα διοικητικά όργανα του φορέα οφείλουν να υπερασπίζονται τα κοινωνικό-ασφαλιστικά συμφέροντα του.

Ο ρόλος της διοίκησης που εντάσσεται στο ευρύτερο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης θεωρείται κομβικός για την επίλυση κοινωνικοασφαλιστικών διαφορών με τους διοικούμενους. Ειδικότερα σε περίπτωση εξέτασης αιτήματος ασφαλισμένου που αφορά παροχή επιδόματος, οφειλόμενου ποσού, ποσού σύνταξης ή και οφειλής η διοίκηση οφείλει να εξετάζει το αίτημα με ταχύτητα, να επιδεικνύει φερεγγυότητα και να αποσκοπεί στην αποτελεσματικότητα. Εφόσον συνυπάρχουν οι παραπάνω παράγοντες αποκαθίσταται η εμπιστοσύνη του ασφαλισμένου προς τον φορέα κοινωνικής ασφάλισης και η μεταξύ τους σχέση ισχυροποιείται (Ορφανού,2021).

Η κοινωνική ασφάλιση εξακολουθεί να διέπεται από πολυνομία η οποία επιβαρύνεται από την πληθώρα των επιπόλαιων και ταχύτατων μεταρρυθμίσεων της νομοθεσίας. Η έννοια της παροχής της προστασίας προς τους ασφαλισμένους διαφαίνεται ότι «ξεθωριάζει» λόγω της πληθώρας των πρακτικών διαδικασιών και των διφορούμενων κειμένων. Οι ασφαλισμένοι είναι εκείνοι που επιβαρύνονται από την πολυπλοκότητα των νόμων καθώς καθίσταται δυσκολότερο να λάβουν τις ασφαλιστικές παροχές. Προκειμένου να υλοποιηθεί ο σκοπός του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης κρίνεται επιτακτική η απλοποίηση και η κωδικοποίηση της νομοθεσίας (Στεργίου,2022b).

Οι κύριοι πόροι του φορέα είναι οι ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών, η αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων και η συνεισφορά του κράτους στην απόδοση των εθνικών συντάξεων.

Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση ενισχύει την αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης και διευκολύνει την πρόσβαση των πολιτών στις παροχές της κοινωνικής ασφάλισης.

Η ασφαλιστική σχέση ανάμεσα στον φορέα και στους ασφαλισμένους καθορίζεται από την νομοθεσία. Το πρώτο μέρος αυτής της σχέσης ξεκινά με την υπαγωγή στην ασφάλιση του e-ΕΦΚΑ. Εφόσον ο ασφαλισμένος ξεκινά να καταβάλλει εισφορές δημιουργείται η πεποίθηση σε αυτόν ότι είναι δικαιούχος των ασφαλιστικών παροχών η λεγόμενη ασφαλιστική προσδοκία. Το δεύτερο στάδιο εκκινεί όταν ο ασφαλισμένος βρεθεί αντιμέτωπος με κάποιο ασφαλιστικό κίνδυνο όπως το γήρας, η αναπηρία, ο θάνατος του προστάτη της οικογένειας, η μητρότητα κλπ. όπου ο φορέας καλείται να εκπληρώσει την προσδοκία του ασφαλισμένου και να του αποδώσει τις ασφαλιστικές παροχές.

Η υπαγωγή στην ασφάλιση είναι υποχρεωτικής φύσεως και αυτοδίκαιη. Ο φορέας λειτουργεί δεσμευτικά απέναντι στους ασφαλισμένους καθώς θα πρέπει να ερμηνεύσει τον νόμο στενά προκειμένου να εξαιρέσει ασφαλισμένο από την υπαγωγή στην ασφάλιση.

Εκτός της κύριας ασφάλισης υφίσταται και η επικουρική ασφάλιση, η διαδοχική, η παράλληλη ασφάλιση, η απασχόληση συνταξιούχων και η προαιρετική ασφάλιση των οποίων ο ρόλος είναι συμπληρωματικός προκειμένου να ευνοηθεί ο ασφαλισμένος και να λάβει τις αντίστοιχες ασφαλιστικές παροχές.

Οι εισφορές αποτελούν την κύρια πηγή των εσόδων του φορέα και συμβάλλουν ουσιαστικά στην διατήρηση του ασφαλιστικού κεφαλαίου. Η νομική τους αξία είναι ότι ενισχύουν την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών και εξασφαλίζουν την πρόσβαση στις παροχές για τον ίδιο τον ασφαλισμένο.

Οι ασφαλιστικές παροχές λειτουργούν ως προστατευτικός μηχανισμός των ασφαλισμένων απέναντι στους κινδύνους και επηρεάζουν άμεσα το επίπεδο διαβίωσης τους και η δημόσια διοίκηση οφείλει να εξετάζει τα αιτήματα των πολιτών επιδεικνύοντας επιείκεια.

Το κράτος ανταμείβει τους ασφαλισμένους όταν φθάσουν στην τρίτη ηλικία και αδυνατούν να εργαστούν αποδίδοντας τους σύνταξη λόγω γήρατος αναγνωρίζοντας με αυτόν τον τρόπο ότι συνεισέφεραν στην κοινωνία ενόσω εργάζονταν. Συχνό ζήτημα το οποίο ανακύπτει κατά την εξέταση συνταξιοδοτικών αιτημάτων είναι η καθυστέρηση απονομής

σύνταξης γεγονός που ακυρώνει τον θεσμικό σκοπό της κοινωνικής ασφάλισης καθώς ο ασφαλισμένος καλείται να αναπληρώσει ο ίδιος τα εισοδήματα του. Οι συντάξεις fast track και οι συντάξεις εμπιστοσύνης δεν διαφαίνεται να επιλύουν οριστικά το ζήτημα αλλά προσωρινά καθώς οι ασφαλισμένοι θα σηκώσουν το βάρος των λαθών του φορέα στο μέλλον.

Η σύνταξη λόγω αναπηρίας αποδίδεται λόγω του ότι ο ασφαλισμένος αδυνατεί πλέον να εργαστεί και να εξασφαλίσει ο ίδιος το εισόδημα του. Συχνό ζήτημα το οποίο ανακύπτει κατά την εξέταση αιτημάτων συντάξεων αναπηρίας είναι οι αναιτιολόγητες γνωματεύσεις των Υγειονομικών Επιτροπών οι οποίες επιφέρουν δικαστικές διαμάχες ανάμεσα στον φορέα και στους ασφαλισμένους και δημιουργούν οικονομική ανασφάλεια και απομάκρυνση από την ουσία του θεσμού.

Από την νομοθεσία έχει προβλεφθεί και η παροχή σύνταξης λόγω θανάτου του προστάτη της οικογένειας ώστε τα έμμεσα ασφαλισμένα μέλη να εξασφαλίσουν ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης. Η συγκεκριμένη παροχή προστατεύει και το θεσμό της οικογένειας γενικότερα καθώς η σύνταξη αποδίδεται υπό προϋποθέσεις σε έμμεσα μέλη των οποίων ο προστάτης είναι εν ζώη αλλά εκτίει ποινή φυλάκισης.

Το εργατικό ατύχημα και η επαγγελματική ασθένεια αποτελούν ξεχωριστούς ασφαλιστικούς κινδύνους οι οποίοι απορρέουν από την ίδια την απασχόληση του ασφαλισμένου και ο νομοθέτης έχει θέσει προνομιακές προϋποθέσεις απονομής από τις υπόλοιπες παροχές.

Η άδεια μητρότητας και οι παροχές που αποδίδονται στις ασφαλισμένες λόγω μητρότητας αποσκοπούν στην προστασία της ίδιας αλλά και του τέκνου της και είναι θεμελιωμένο δικαίωμα τόσο από το Σύνταγμα όσο και από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ο νομοθέτης έχει προβλέψει και την παροχή του εξωϊδρυματικού επιδόματος και επιδόματος απόλυτης αναπηρίας προκειμένου να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες των ασφαλισμένων με αναπηρία και να αποφευχθεί η ενδεχόμενη ιδρυματοποίηση τους.

Από την νομοθεσία έχει προβλεφθεί η δυνατότητα έκδοσης προσυνταξιοδοτικής βεβαίωσης ώστε να επιταχυνθεί η διαδικασία της απονομής και ο ασφαλισμένος να προστατευτεί από ενδεχόμενες καθυστερήσεις. Από την μελέτη του case study προκύπτει ότι τα λάθη του φορέα δεν πρέπει να μετακυλίσονται από τα διοικητικά όργανα στους ασφαλισμένους. Η άρνηση του φορέα να τον υπάγει στην ασφάλιση του συνιστά και αποκλεισμό από τις ασφαλιστικές παροχές. Η δημόσια διοίκηση οφείλει να δρα με γνώμονα το

συμφέρον του ασφαλισμένου προκειμένου να επιτελεί τον θεσμικό σκοπό της ως προς την παροχή της προστασίας έναντι των ασφαλιστικών κινδύνων.

Από την μελέτη του case study της αναγνώρισης ημερών εργασίας στον Κλάδο των Βαρέων και Ανθυγιεινών κατά την οποία εξαιρέθηκε ασφαλισμένη από την υπαγωγή στην ασφάλιση προκύπτει ότι η εξέταση των αιτημάτων των πολιτών θα πρέπει να βασίζεται στην αρχή της νομιμότητας. Η χρησιμότητα των εγκυκλίων περιορίζεται στην εσωτερική λειτουργία του φορέα ως βοηθητικό έγγραφο ερμηνείας του νόμου και η χρήση της ως πηγή δικαίου συνιστά παραβίαση της αρχής της νομιμότητας και απομάκρυνση από το κράτος δικαίου.

Η μελέτη του case study ως προς την παροχή σύνταξης λόγω θανάτου ως συνέπεια εργατικού ατυχήματος αναδεικνύει ότι η αρχή της τυπικής ασφάλισης δεν λειτουργεί ως ευχολόγιο αλλά συμβάλλει πρακτικά στην ουσιαστική πραγμάτωση των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων ως προς την λήψη των παροχών ώστε να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι ασφαλιστικοί κίνδυνοι. Ο φορέας οφείλει να μην λειτουργεί δογματικά προστατεύοντας απλά το ασφαλιστικό κεφάλαιο αλλά να είναι υπέρμαχος της υπεράσπισης του ατομικού δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση.

Η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας αποτελεί τροχοπέδη ως προς την πρακτική εφαρμογή του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης. Η μελέτη περίπτωσης που αφορά την θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος για λήψη μειωμένης σύνταξης αναδεικνύει ότι ο φορέας οφείλει να τηρεί την αρχή της χρηστής διοίκησης και να διευκολύνει τους ασφαλισμένους να λαμβάνουν τις παροχές έχοντας ως γνώμονα την πιστή εφαρμογή της αρχής της νομιμότητας. Οι ασφαλισμένοι δεν είναι γνώστες των δικαιωμάτων τους ο φορέας οφείλει τηρώντας την αρχή της χρηστής διοίκησης να τους υποδείξει ποια είναι η σωστή κατεύθυνση. Η παρανομία, η κακοδιοίκηση και γενικότερα οι κακές διοικητικές πρακτικές που ακολουθούνται απομακρύνουν τον φορέα από τον απώτερο σκοπό του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης, στερούν από τους ασφαλισμένους την ουσιαστική απόλαυση του δικαιώματος τους στην κοινωνική ασφάλιση και διαταράσσεται η εμπιστοσύνη του διοικούμενου απέναντι στον φορέα.

Τέλος από την ανάλυση της μελέτης περίπτωσης περί της μη αναζήτησης αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών από συντάξεις αναδεικνύεται ότι η γνώση και η εφαρμογή της νομολογίας από τους υπαλλήλους του φορέα είναι απαραίτητη ώστε να μην αδικηθεί ο ίδιος ο ασφαλισμένος και να διατηρήσει ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης όπως επιτάσσει ο θεσμός.

Στην παρούσα εργασία οριοθετούνται οι αρμοδιότητες του e-ΕΦΚΑ μέσω των διοικητικών πρακτικών που ακολουθούνται και φθάνουν έως τις αποφάσεις για κοινωνικοασφαλιστικές διαφορές που εκδικάζονται ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων.

Οι αρμοδιότητες του φορέα δεν εξαντλούνται στην υπαγωγή στην ασφάλιση, στην είσπραξη των εισφορών για να υποστηριχθεί το ασφαλιστικό κεφάλαιο και στην απόδοση των παροχών στους ασφαλισμένους αλλά προϋποθέτουν την πιστή εφαρμογή των αρχών που διέπουν το δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης προκειμένου να εξυπηρετήσουν τον κοινωνικό σκοπό του κράτους και να διαφυλάξουν τους ασφαλισμένους από τους ασφαλιστικούς κινδύνους.

Η παρούσα εργασία προσεγγίζει το δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης τόσο σε θεωρητικό αλλά και σε πρακτικό επίπεδο όπως εφαρμόζεται μέσω της διοικητικής δράσης από τον e-ΕΦΚΑ. Οι αρχές του δικαίου δεν υφίστανται μόνο θεωρητικά στις δικαστικές αποφάσεις αλλά πρακτικά αποδεικνύεται ότι είναι θεμελιώδεις για την αποτελεσματική άσκηση των κοινωνικό ασφαλιστικών δικαιωμάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενολόγωση

- Abel-Smith B., (1992), The Beveridge Report: Its origins and outcomes, *International Social Security Review*, Vol 45, Issue 1-2, pp 5-16. <https://doi.org/10.1111/j.1468-246X.1992.tb00900.x>
- Anthopoulos L. G., Siozos, P., & Tsoukalas, I. A. (2007), Applying participatory design and collaboration in digital public services for discovering and re-designing e-Government services. *Government Information Quarterly*, 24(2), 353-376. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2006.07.018>
- Assembly U. G. (1948), Universal declaration of human rights. *UN General Assembly*, 302(2),14-25.
[Available at: http://www.multiculturalaustralia.edu.au/doc/unhrights_1.pdf]
- Estes, R.J. (1997) Social Development Trends in Europe, 1970–1994: Development Prospects for the New Europe. *Social Indicators Research*, Vol:42, pp:1–19. <https://doi.org/10.1023/A:1006839921618>
- Gao J.,(2008), *Stochastic optimal control of DC pension funds*, *Insurance: Mathematics and Economics*, Vol. 42, Issue 3,pp 1159-1164. <https://doi.org/10.1016/j.insmatheco.2008.03.004>
- Kantriviotis, C. (2022). Supplementary Insurance: Transition from a Pay-as-You-Go to a Fully Funded Pension System (Greece). Available at SSRN 4041204.<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4041204>
- Kremalis, K., & Paparrigopoulou, P. (2020). *Social security law in Greece*. Kluwer Law International BV, Alphen aan den Rijn, The Netherlands
- Mchomvu, Andrew St; Tungaraza, Felician Sk. And ,Maghiimbi Sam. (2002)Social security systems in Tanzania. *Journal of Social Development in Africa*, 2002, Vol 17, No 2,pp:11-28.[doi: 10.4314/jsda.v17i2.23831](https://doi.org/10.4314/jsda.v17i2.23831)
- Papadopoulos, T. N. (1997). Social insurance and the crisis of statism in Greece. *Social Insurance in Europe*,177-203.[Available at: https://people.bath.ac.uk/hsstp/TP-Publications/TP_Social_Insurance_in_Greece_1997.PDF]. [Accessed 01 December 2022].

- Popescu, C. C., and Laura Diaconu (Maxim), (2021), "Government Spending and Economic Growth: A Cointegration Analysis on Romania", *Sustainability* 13, no. 12: 6575. <https://doi.org/10.3390/su13126575>
- Poufinas, T., Kouskouna, E., (2017), *On the Split of Social Security Contributions Between Funded and Pay-as-You-Go Pension Schemes; Contribution to Growth*. In: Floros, C., Chatziantoniou, I. (eds) *The Greek Debt Crisis*. Palgrave Macmillan, Cham.https://doi.org/10.1007/978-3-319-59102-5_5
- Robson, W. A. and Page, . E. C. (2023), March 13. *administrative law*. *Encyclopedia Britannica*. [Available at: <https://www.britannica.com/topic/administrative-law>]
- Walker Robert, (2005), *Social Security and Welfare, Concepts and Comparisons*, Open University Press, Bell and Bein Ltd, Glasgow

Ελληνική

- Αγγελοπούλου Ο., (2003), Διδακτορική Διατριβή, Η υποχρεωτικότητα ως χαρακτηριστικό γνώρισμα της κοινωνικής ασφάλισης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. [Ανακτήθηκε από: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/24585?lang=el#page/2/mode/2up>]. [Πρόσβαση στις 03 Φεβρουαρίου 2023]
- Αγγελοπούλου Ο., (2019), Σχόλιο στην ΣτΕ 1960/2018, *Διοικητική Δίκη* 2019, Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα
- Ακριβοπούλου Χ., (2010), Θεμελιώδεις αρχές της δημόσιας διοίκησης-αμεροληψία, ισότητα, αναλογικότητα, χρήστη διοίκηση, νομιμότητα, δημόσιο συμφέρον. [Ανακτήθηκε από: <https://akrivopoulouchristina.wordpress.com/>]. [Πρόσβαση στις 11 Φεβρουαρίου 2023]
- Ακριβοπούλου, Χ., & Ανθόπουλος, Χ. (2015), *Εισαγωγή στο αντικείμενο και στις θεμελιώδεις αρχές του διοικητικού δικαίου* [Κεφάλαιο 1], Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://hdl.handle.net/11419/2533>
- Αμίτσης Γ., (2020), *Το Ελληνικό Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης*, Διδακτικό Εγχειρίδιο Μαθήματος Θεσμοί και Πολιτικές Κοινωνικής Ασφάλισης, ΕΣΔΔΑ, [Ανακτήθηκε από : <https://eclass.ekdd.gr/>], [Πρόσβαση στις 30 Νοεμβρίου 2022]
- Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης του Κ.Ε.Α.Ο., (2022)
- Ετήσια Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη, (2001), Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας

- Ετήσια Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη, (2020),Αθήνα
- Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης
- Θεοδωρουλάκης Μ. και Κουμαριανός Β.(2012), *Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης, Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης*, Ινστιτούτο Εργασίας-ΓΣΕΕ, Αθήνα
- Ινστιτούτο εργασίας ΓΣΕΕ, (2014), Δίκτυο Υπηρεσιών Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής Εργαζομένων, Ασφαλιστικά ζητήματα του εργατικού ατυχήματος
- Καϊμτζόγλου Ι., (2017), *Σύνοψη διοικητικού δικαίου, Γενικού και Δικονομικού*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα. [Ανακτήθηκε από : <http://abstracts.nb.org/12921/files/assets/basic-html/page-3.html>]. [Πρόσβαση στις 11 Φεβρουαρίου 2023]
- Καλλιαντέρης Χ., (2018), Ρυθμίσεις του πρόσφατου ασφαλιστικού νόμου 3655/08.[Ανακτήθηκε από : www.epkodi.gr]. [Πρόσβαση στις 22 Μαρτίου 2023]
- Κανονισμός Λειτουργίας ΚΕΠΑ 83779/13.09/2022
- Κανονισμός Λειτουργίας ΠΕΚΑ 99447/20.10.2022
- Κατρούγκαλος Γ.& Μορφακίδης Χ., (2011),Law in books and law in action, Η αβεβαιότητα στην εφαρμογή του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης μετά την ασφαλιστική μεταρρύθμιση του 2010-2011, *ΕΔΚΑ ΝΓ'*. [Ανακτήθηκε από : <https://mail.epkodi.gr/arthra-pinakas/345-law-in-books-and-law-in-action-2010-2011>]. [Πρόσβαση στις 28 Μαρτίου 2023]
- Κοντογεωργοπούλου Π., (2021), Ποινική καταδίκη και δικαίωμα στη σύνταξη με αφορμή τις ΣτΕ 1254/2021 και ΣτΕ 2364/2020, *ΔτΚΑ*, 04/2021, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Κουζιώρα Β., (2010),Οι ασφαλιστικές εισφορές στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ,Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.<http://dx.doi.org/10.12681/eadd/27841>
- Κουμαριανός, Β., (2017). Ενοποίηση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης: Ο Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης ως Οργανωτικό Όχημα για την Νέα Αρχιτεκτονική των Συντάξεων. *Κοινωνική Πολιτική*, Vol 8, pp 50-73. <https://doi.org/10.12681/sp.14604>
- Κουμαριανός Β., Συμεωνίδης Γ., Αγγελάκη Μ., (2020), *Κοινωνική Ασφάλιση Μια εισαγωγή στο θεσμό*, Εκδόσεις Διόνικος, Αθήνα
- Κουμαριανός Β., (2021), Σημειώσεις 1ης Εισήγησης στο μάθημα Οικονομικά και Θεσμικά της Κοινωνικής Ασφάλισηςκαι Κοινωνικής Πρόνοιας , Πάντειο

Πανεπιστήμιο, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής. [Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr/modules/document/?course=TMG316>]. [Πρόσβαση στις 25 Νοεμβρίου 2022]

- Κρεμαλής Κ., (1985), *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα
- Λαναράς Κ., (2019), *Η ασφάλιση στον Ε.Φ.Κ.Α.*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Μάνεσης Α., (1982), *Συνταγματικά Δικαιώματα, Α' Ατομικές Ελευθερίες*, 8 Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη
- Μορφακίδης Χ., (2006), *Η διοικητική διαδικασία στην κοινωνική ασφάλιση*, Διδακτορική Διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Κομοτηνή.
- Μορφακίδης Χ., (2019), 1^η Εισήγηση στο μάθημα Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, Σχολή Κοινωνικών, Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.
[Ανακτήθηκε από: <https://eclass.duth.gr/modules/auth/opencourses.php?fc=63>]. [Πρόσβαση στις 25 Νοεμβρίου 2022]
- Μορφακίδης Χ. & Χαλκιάς Δ., (2019), Όψεις της διοικητικής υποχρέωσης προς εξατομικευμένη ενημέρωση του πολίτη στα πεδία της κοινωνικής ασφάλισης και της φορολογίας, *ΔτΚΑ* 02/2019, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Ντάμπο, Α., (2015), *Η κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα: η περίπτωση του ΙΚΑ*, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Καλαμάτας
- Οδηγός καλής συμπεριφοράς δημοσίων υπαλλήλων, (2005), ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. και Συνήγορος του Πολίτη. [Ανακτήθηκε από: https://www.noesi.gr/sites/default/files/books/odigos_kalis_symperiforas.pdf]
- Οδηγός Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς, (2012), *Σχέσεις Δημοσίων Υπαλλήλων και Πολιτών*, Συνήγορος του Πολίτη, Αθήνα
- Ορφανού Α., (2021), *Η λειτουργία των Τοπικών Διοικητικών Επιτροπών στην κοινωνική ασφάλιση*, *ΔτΚΑ* 04/2021, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Ορφανού Α., (2022), *Συντάξεις «εμπιστοσύνης» και συντάξεις fast track. Από τη θεωρία στην πράξη*, *ΔτΚΑ* 02/2022, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Πανούση Α., (1992), *Νομολογιακές Αποκλίσεις από τις καθιερωμένες αρχές του δημοσίου δικαίου κατά την ερμηνεία των κανόνων Κ.Α.*, *ΕΔΚΑ*, 11'

- Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη Π., (1993), Η κοινωνική ασφάλιση ως δημόσια υπηρεσία, Συνεργασία ιδιωτικών και δημοσίων φορέων, *Διοικητική Δίκη* 02/1993, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη Π., (2004), *Η εξέλιξη στο δίκαιο της κοινωνικής ασφάλισης. Περισσότερη αγορά και περισσότερο κράτος*, Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.; 2004 pp. 330.
[Ανακτήθηκε από : <http://scholar.uoa.gr/paparigo/publications>]. [Πρόσβαση στις 13 Δεκεμβρίου 2022]
- Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη Π., (2012). Η οικονομική βιωσιμότητα και ανταποδοτικότητα ως συνταγματικές αρχές της κοινωνικής ασφάλισης, Ανάγκη νομολογιακής καθιέρωσής τους, *Θεωρία και Πράξη Δημοσίου Δικαίου*, Vol 2, pp 112-118
- Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη Π., (2021), *Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Παυλόπουλος Π., (2022), Εισιτήριο λόγος στην Ακαδημία Αθηνών, 19 Δεκεμβρίου 2022. [Ανακτήθηκε από : www.constitutionalism.gr]. [Πρόσβαση στις 18 Φεβρουαρίου 2023]
- Πόνη Χ., (2015), Η αναζήτηση παροχών κοινωνικής ασφάλισης που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως, *Διοικητική Δίκη*, 05/2015, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Πόνη Χ., (2019), *Στοιχεία Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Πόνη Χ., (2022), *Στοιχεία Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Πρεβεδούρου Ε., (2015), Σημειώσεις στο μάθημα Διοικητικό Δίκαιο, Νομική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
[Ανακτήθηκε από: <https://opencourses.auth.gr/>]. [Πρόσβαση στις 02 Φεβρουαρίου 2023]
- Πρεδάρης Α., (2021), Το κοινωνικό δικαίωμα στη σύνταξη: Συνταγματικά-νομικά ζητήματα/πρακτικές του ΙΚΑ και του Ε.Φ.Κ.Α. [Ανακτήθηκε από : www.syntagmawatch.gr]
- Πρεδάρης Α., (2023), Νομιμότητα, αξιοκρατία, αποτελεσματικότητα και νέο δημόσιο μανάτζμεντ στη διοίκηση του e-ΕΦΚΑ. [Ανακτήθηκε από: www.syntagmawatch.gr]
- Ρομπόλης Σ. και Μπέτσης Β., (2019), Δημογραφία, οικονομική κρίση και κοινωνική ασφάλιση, Ειδικό αφιέρωμα στις πρόσφατες εξελίξεις στην κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα, *Κοινωνική Πολιτική*, Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, Τεύχος

11,σελ.42-61.[Ανακτήθηκε από: <http://eekp.gr/wp-content/uploads/2019/11/PERIODIKO-T11-1-73.pdf>].[Πρόσβαση στις 13 Δεκεμβρίου 2022]

- Σπηλιωτόπουλος Ε.,(2017), *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Τόμος Ι, 15^η Έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Στεργίου Α., (2011), Οι γενικές αρχές του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης, *Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Στεργίου Α.,(2017), *Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης*, 3^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Στεργίου Α., (2021), Χαμένοι στους αλγόριθμους(ολιγωρίες λογισμικών προγραμμάτων), *ΔτΚΑ* 02/2021, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Στεργίου Α., (2022a), *Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Στεργίου Α., (2022b), Η Επόμενη Ημέρα στην Κοινωνική Ασφάλιση, Η θωράκιση του θεσμού και η ενίσχυση του κοινωνικού του ρόλου στην εποχή των αβεβαιοτήτων, *ΔτΚΑ* 04/2022, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Στεργίου Α., (2023), Σημειώσεις για το μάθημα Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, Τμήμα Νομικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.[Ανακτήθηκε από :<https://elearning.auth.gr/course/view.php?id=5459>].[Πρόσβαση στις 31 Ιανουαρίου 2023]
- Στρατηγικό Σχέδιο ΕΦΚΑ 2018-2020
- Συνοπτική παρουσίαση της Έκθεσης του Συνηγόρου του Πολίτη,(2017)
- Σωτηρόπουλος Δ. & Χριστόπουλος Λ.,(2017), Μελέτη της ΔιαΝΕΟσις, *Πολυνομία, κακονομία και γραφειοκρατία στην Ελλάδα, Ανάλυση αποτυχιών του παρελθόντος και προτάσεις βελτιωτικών παρεμβάσεων*
- Σωτηροπούλου Ν., (2021), Η προηγούμενη ακρόαση των ασφαλισμένων, *ΔτΚΑ*, 02/2021, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Τζέμος Β., (2013), *Οργανωτικό Διοικητικό Δίκαιο*, Διαγράμματα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Τζέμος Β.,(2017), Η σύννομη κακοδιοίκηση, *Δημόσιο Δίκαιο, Περιοδικό Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων, (ΕΕΔ)*, Έτος 2017(2), Τεύχη 2,3.[Ανακτήθηκε:http://www.publiclawjournal.com/docs/6/2017_2_2_tzemos.pdf].[Πρόσβαση στις 26 Μαρτίου 2023]

- Τζέμος Β., (2018), Γενική Θεωρία Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και Πρωτογενές Ενωσιακό Δίκαιο, Δημόσιο Δίκαιο, *Επιστημονικό περιοδικό Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ)*, Έτος 2018(3), Τεύχη 2,3.[Ανακτήθηκε από: http://www.publiclawjournal.com/docs/2018/2_3/2018_3_2_3_tzemos.pdf].[Πρόσβαση η στις 30 Απριλίου 2023].
- Τζέμος Β., (2019), Η «ώριμη» αναλογικότητα, Η αναλογικότητα των περιορισμών των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως κανόνας του Συνταγματικού Δικαίου και του Δικαίου της ΕΕ που δεν περιλαμβάνει την αναλογικότητα σε στενή έννοια, *Διοικητική Δίκη*, 02/2019, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
[Ανακτήθηκε από: http://www.dimosiodikaio.gr/docs/TZEMOS_2_2019.pdf].
[Πρόσβαση στις 30 Απριλίου 2023].
- Τζέμος Β., (2021a), Εφαρμοσμένο διοικητικό δίκαιο και αρχές δικαίου και μανάτζμεντ, Δημόσιο Δίκαιο, *Επιστημονικό περιοδικό Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ)*, (6), Τεύχος 1-2
[Ανακτήθηκε από : http://www.publiclawjournal.com/index_2021.html].[Πρόσβαση στις 05 Φεβρουαρίου 2023]
- Τζέμος Β., (2021b), Εγχειρίδιο Μαθήματος: «Έλεγχος Διοικητικής Δράσης»,(ΕΣΔΔΑ) ΚΖ' Εκπαιδευτική Σειρά.[Ανακτήθηκε από : <https://eclass.ekdd.gr/>].[Πρόσβαση στις 13 Φεβρουαρίου 2023]
- Τήνιος Π., (2005), Σημειώσεις για το μάθημα Κοινωνικές Ασφαλίσεις, Τμήμα Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς.
[Ανακτήθηκε από:
http://www.unipi.gr/faculty/ptinios/KoinAsf/simeioseis1_2.pdf].[Πρόσβαση στις 01 Δεκεμβρίου 2022]
- Τμήμα Μητρώου, Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού e-ΕΦΚΑ,2023
- Τοπική Διεύθυνση e-ΕΦΚΑ Τρικάλων,2023
- Υπόθεση ΑΠ 275563/23038/2020, Συνήγορος του Πολίτη, (2020)
- Υφαντόπουλος Γ.Ν., Μπαλούρδος Δ., Νικολόπουλος Κ.Β., (2009),*Οικονομικές και Κοινωνικές Διαστάσεις του Κράτους Πρόνοιας*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα
- Χατζητιμοθέου Ι.Λ., (2021),Οδικός Χάρτης για τις ασφαλιστικές εισφορές, *ΔτΚΑ*,03/2021, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Χρυσόγονος Κ., (2006), *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Νομολογία

ΑΠ 226/2016, τνπ ΝΟΜΟΣ

Δεφ Ιωανν 76/2018, ΔιΔικ 2019/137, Αναδημοσίευση τνπ ΝΟΜΟΣ

Δεφ.Λαρ 241/2017

ΔεφΑθ 2527/2008, ΔΙΔΙΚΗ 191/2010

ΔεφΑθ 3727/2011

ΔεφΑθ 846/2009, τνπ ΝΟΜΟΣ

ΔεφΘεσ 2546/2018

ΔεφΠατρ 53/2017

ΔιοικΕφΑθ 2527/08, ΔιΔικ 2010/191

ΔιοικΕφΑθ 868/2015, τνπ ΝΟΜΟΣ

ΔιοικΠρΑθ 5490/06, ΘΠΔΔ 2008

ΔιοικΠρΑθ 77/2023, www.adjustice.gr

ΔιοικΠρΑθ 8502/2020, τνπ ΝΟΜΟΣ

ΔιοικΠρωτΑθ 239/2007

ΔιοικΠρωτΑθ 637/2021, τνπ ΝΟΜΟΣ

ΔιοικΠρωτΘεσ 483/2014, τνπ ΝΟΜΟΣ

ΔιοικΠρωτΡοδ 322/2019, τνπ ΝΟΜΟΣ

ΔιοικΠρωτΒόλου 323/07, ΕΔΚΑ 2008/595, ΑΡΜ 2008/1721

ΜονΔιοικΕφΑθ 748/17, ΔιΔικ 02/2018

ΜονΔιοικΠρΑθ 15769/2019, τνπ Ισοκράτης

Ολ, Ελ. Συν. 110/2001, ΕΔΚΑ 769/2001

Ολ, Ελ. Συν. 2702/2006, ΑΡΧΝ 399/2008

Ολ. ΣτΕ 1880/2019, τνπ ΝΟΜΟΣ

Ολομ. Ελ. Συν. 1371/2017, ΕΔΔΔΔ 358/2018

Προσφυγή 39574/07 υπόθεση Αποστολάκη κατά Ελλάδας απόφαση 22.10.2009

ΣτΕ 321/1979, ΕΔΚΑ ΚΑ΄

ΣτΕ 400/81, ΕΔΚΑ ΚΓ΄

ΣτΕ 3465/2006

ΣτΕ 1082/1988

ΣτΕ 1088/2016, τνπ ΝΟΜΟΣ

ΣτΕ 121/12, ΕΔΚΑ 2013

ΣτΕ 1156/2006

ΣτΕ 122/2015,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 1221/2004,ΔιΔικ 162/2006
ΣτΕ 1224/2007
ΣτΕ 1318/1990
ΣτΕ 1319/1990
ΣτΕ 1392/1973
ΣτΕ 1426/2007
ΣτΕ 1501/09,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 153/08,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 154/2008
ΣτΕ 161/2011
ΣτΕ 1611/1982
ΣτΕ 1615/2011,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 166/2009
ΣτΕ 1876/2002
ΣτΕ 1912/19, ΑΡΜ 2019
ΣτΕ 193/2018,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 237/2000
ΣτΕ 1619/06,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 2040/2009,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 21/2013,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 1983/91 ,ΔιΔικ 1992
ΣτΕ 2010/2006
ΣτΕ 2164/2001, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 2205/2014,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 2214/2007,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 2287/2015 Ολ, ΕΔΚΑ,2015
ΣτΕ 2287/2015,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ Ολομ. 2290/2015, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 2291/2009
ΣτΕ 2335/2015
ΣτΕ 2344/07, ΕΔΚΑ 72/2008
ΣτΕ 2403/1997
ΣτΕ 2443/2017

ΣτΕ 2488/1993,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 2533/2013
ΣτΕ 2586/07,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 2721/2009
ΣτΕ 2729/2005,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 2807/2014
ΣτΕ 29/2017, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 300/04,ΔιΔικ 349/2006
ΣτΕ 321/1979
ΣτΕ 321/79,ΕΔΚΑ ΚΑ΄
ΣτΕ 3392/89,ΔΕΝ 717/1990
ΣτΕ 3465/2006
ΣτΕ 3398/85,ΕΔΚΑ 1986
ΣτΕ 3475/2005
ΣτΕ 349/12, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 3493/96,ΕΔΚΑ ΛΘ΄
ΣτΕ 3556/1990,ΔΔίκη 596/1991
ΣτΕ 3625/03 με μειοψ.
ΣτΕ 3702/2006, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 3459/06, ΔιΔικ 2008
ΣτΕ 38/2018, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 30/2016, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 3906/2015, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 1271/2021,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 38/2018,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 400/81, ΕΔΚΑ ΚΓ΄
ΣτΕ 4137/1988, ΕΔΚΑ 1989
ΣτΕ 4292/2013,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 4328/1984,ΕΔΚΑ 1985
ΣτΕ 4348, ΕΔΚΑ 1989
ΣτΕ 4541/2009
ΣτΕ 4454/1987,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 4703/2012,τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 473/1990, ΔΔΙΚΗ 609/1990

ΣτΕ 4741/2014, ΑΡΜ 2015/467, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 540/2014
ΣτΕ 590/2010
ΣτΕ 610/1983
ΣτΕ 655/2008, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 703/2004
ΣτΕ 799/2003
ΣτΕ 812/85, ΕΔΚΑ 1985
ΣτΕ 819/2007
ΣτΕ 658/1977
ΣτΕ 828/12, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 840/2016, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 928/2009, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 994/2016
ΣτΕ 969/2016
ΣτΕ Ολομ., 2287/15, ΕΔΚΑ 2015
ΣτΕ Ολομ. 2290/15, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ Ολομ. 5024/87, ΕΔΚΑ 1988
Ολ.ΣτΕ 1880/2019, τνπ ΝΟΜΟΣ
ΤριμΔιοικΠρωτΑθ 6226/04, ΕΔΚΑ 2004
ΤριμΔιοικΠρωτΑθ 7137/02

Νομοθεσία

ΚΥΑ 60304/2022
α.ν.1846/1951
Απόφαση του Υπουργού Εργασίας 57440/13.01.1938, ΦΕΚ Β'33
ΚΥΑ Φ.11321/οικ. 61134/ 2205/2016
Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας
ν.1140/81
ν.1296/1982

v.1302/82
v.1759/1988
v.2042/92
v.2084/1992
v.3075/2002
v.3232/2004
v.3863/2010
v.3966/2011
v.4048/2012
v.4075/2012
v.4093/2012
v.4169/1961
v.4172/2013
v.4336/2015
v.4387/2016
v.4487/17
v.4611/2019
v.4670/2020
v.4808/2021
v.4892/2022
v.997/1979
v.δ. 4114/1960
v.δ. 2961/54
Π.Δ. 08/2019
Π.Δ. 16/23 Μαρτίου 1934
Π.Δ. 168/2007
Π.Δ. 169/2007
Π.Δ. 258/2005
Π.Δ. 41/2012
Π.Δ. 5/2007
Π.Δ. 913/14.12.1978
Σύνταγμα της Ελλάδος
Σχέδιο Νόμου, Εκσυγχρονισμός του e-ΕΦΚΑ,(2022)
ΥΑ 4687/1255/29.2.2016

ΥΑ 57440/13.01.1938
ΥΑ 83779/13.11.2022
ΥΑ Φ.10035/6605/378/30.12.2011
ΥΑ Φ.80100/50885/3033
ΥΑ Φ.ΕΦΚΑ/οικ.22424/861/16.05.2017
ΥΑ Φ10221/οικ. 26816/929/2011

Εγκύκλιοι e-ΕΦΚΑ

- Εγκ. ΙΚΑ 60/1953
- Εγκ.ΙΚΑ 105/2004
- Εγκ.ΙΚΑ 29/2016
- Γεν. Εγγ. ΕΦΚΑ Σ60/64/1154486
- Εγκ. ΙΚΑ Αρ.75/16.10.2002
- ΙΚΑ Γ.Ε.Σ81/12/10.03.06
- Εγκ. ΙΚΑ Αρ.45/24.6.2010
- Εγκ. ΙΚΑ 27/20.03.2012
- Εγκ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Σ81/23/20.06.2012
- Εγκ.ΙΚΑ-ΕΤΑΜ 1/03.01.2013
- Εγκ. ΙΚΑ 04/14.01.2013
- Εγκ. e-ΕΦΚΑ 18/02.04.2018
- Εγκ. ΕΦΚΑ 09/2019
- Εγκ.e-ΕΦΚΑ 5/21.01.2021

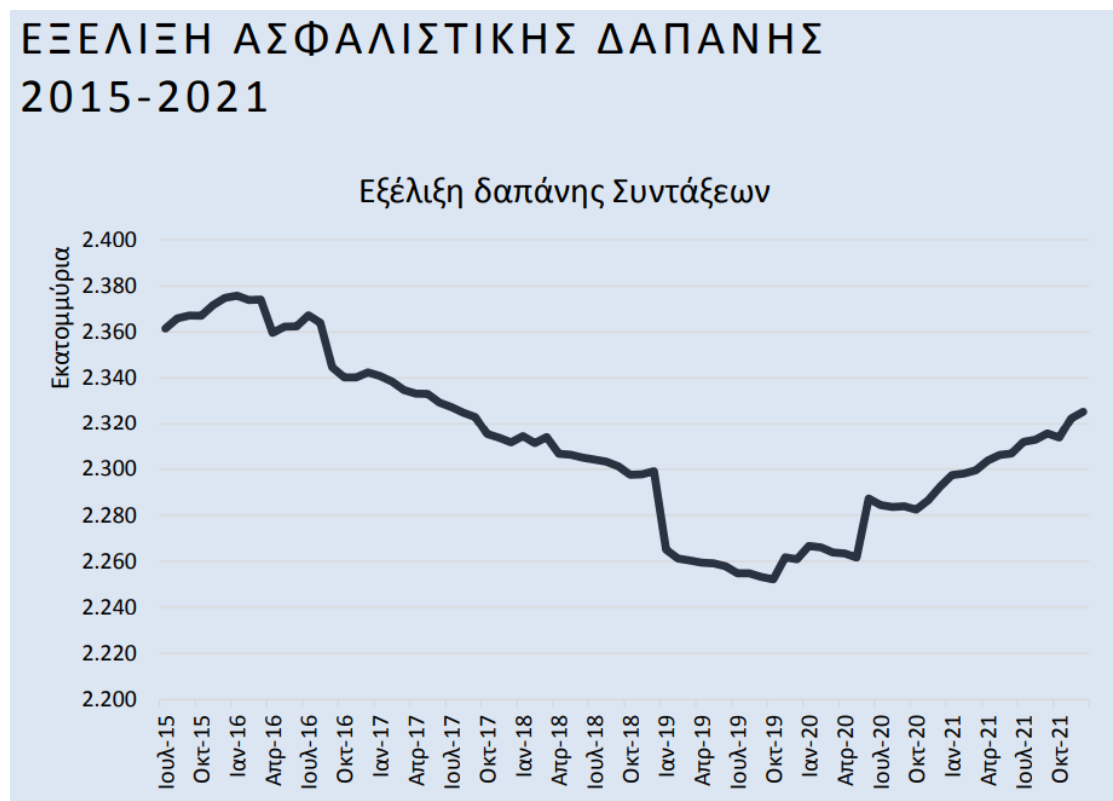
Διαδίκτυο

- Analytics and Insurance Club:www.aicunipi.com
- European Commission: www.commission.europa.eu
- European council-Council of the European Union: www.consilium.europa.eu
- European Union Agency for Fundamental Rights: www.european-union.europa.eu
- Official website for the European Union: www.eur-lex.europa.eu
- ΤΕΚΑ: www.teka.gov.gr
- www.huffingtonpost.gr
- www.sioufaslaw.gr

- Γεν. Εγγ. e-ΕΦΚΑ 475972/14.10.2022: www.efka.gov.gr/el/diagonismoi/demosia-diaboyleyse-technikes-prodiagraphes
- Διαύγεια: www.diavgeia.gov.gr
- Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας: www.elinyae.gr
- ΕΤΕΑΕΠ: www.eteaep.gov.gr
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: www.europarl.europa.eu
- ΗΔΙΚΑ: www.idika.gr
- Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης: www.efka.gov.gr
- Ηνωμένα Έθνη: www.unric.org
- Νομική Εφημερίδα: www.curia.gr
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων: www.ypergasias.gov.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

Εξέλιξη συνταξιοδοτικής δαπάνης

Διάγραμμα 1.1: Εξέλιξη ασφαλιστικής δαπάνης 2015-2021

(Πηγή: Μηνιαίες Εκθέσεις Πληροφοριακού Συστήματος ΗΛΙΟΣ

Επεξεργασία: Analytics and Insurance Club

https://aicunipi.files.wordpress.com/2022/04/infographic_pension-spending.pdf)